
Raport z badania

„Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w Tychach - w ocenie nauczycieli”

badanie wykonane na zlecenie:

Urzędu Miasta Tychy

przez

**Ogólnopolskie Stowarzyszenie „RoPSAN”
- Rodzice Przeciwko Sprzedaży Alkoholu Nieletnim**

Warszawa, wrzesień 2019 r.

Spis treści

1/6

I. WPROWADZENIE.	9
II. METODOLOGIA BADANIA	17
1. Osoby badane	18
1.1. Płeć i wiek	
1.2. Staż pracy w szkole	
1.3. Funkcja pełniona w szkole	
2. Metoda badawcza	22
3. Procedura badania	24
4. Analiza danych	25
III. PREZENTACJA WYNIKÓW BADANIA	27
1. Najpoważniejsze problemy wychowawcze - opinie wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych	28
1.1. Problemy wychowawcze w klasie.....	29
1.2. Problemy wychowawcze w szkole.....	33
1.3. Ranking problemów wychowawczych	36
2. Doświadczenia uczniów z używaniem subst. psychoaktywnych w ocenie nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych	38
2.1. Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów w klasie i w szkole	39
2.2. Rozpowszechnienie używania e-papierosów przez uczniów w klasie i w szkole	42

2.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu przez uczniów w klasie i szkole ..	45
2.4. Rozpowszechnienie upijania się uczniów w klasie i w szkole	48
2.5. Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w klasie i w szkole	51
2.6. Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w klasie i w szkole	54
2.7. Ocena rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych przez uczniów w szkole – w opiniach wychowawców i pedagogów ..	57
2.8. Rozpowszechnienie palenia papierosów, picia alkoholu i używania narkotyków w kontekście rozmów wychowawców i pedagogów z rodzicami	59
2.9. Wiedza wychowawców i pedagogów/psychologów na temat rozpowszechnienia picia alkoholu przez uczniów poza szkołą.....	62
2.10. Wiedza wychowawców nt. rozpowszechnienia używania narkotyków przez uczniów poza szkołą	63
2.11. Wiedza wychowawców nt. rozpowszechnienia używania dopalaczy przez uczniów poza szkołą	64
2.12. Wiedza wychowawców nt. udziału uczniów w bójce lub innym akcie przemocy poza szkołą	65

3. Dostępność substancji psychoaktywnych dla uczniów w środowisku lokalnym w ocenie nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych	66
3.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych w opinii pedagogów i wychowawców	67
3.2. Ocena dostępności alkoholu i papierosów wg kryterium trudno, średnio i łatwo dostępne.....	69
3.3. Ocena dostępności narkotyków wg kryterium trudno, średnio i łatwo dostępne.....	71
3.4. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych a ocena rozpowszechnienia ich używania przez uczniów w szkole	74
4. Rozpowszechnienie różnych form przemocy pomiędzy uczniami w oczach nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych	75
4.1. Przemoc werbalna i psychiczna wśród uczniów w opinii nauczycieli ..	76
4.2. Przemoc fizyczna wśród uczniów w opinii nauczycieli	80
4.3. Przemoc wśród uczniów w oczach wychowawców oraz pedagogów i psychologów szkolnych	81
4.4. Nasilenie przemocy rówieśniczej w ocenie nauczycieli a ocena rozpowszechnienia używania substancji	82

5. Percepcja profilaktyki szkolnej wśród badanych wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych	83
5.1. Tematyka programów profilaktycznych realizowanych w klasie	84
5.2. Osoby prowadzące programy profilaktyczne w klasie	85
5.3. Przydatność realizowanych programów dla uczniów w ocenie badanych wychowawców	87
5.4. Ocena własnej wiedzy na temat wpływu substancji psychoaktywn. na zdrowie.....	89
5.5. Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych	91
6. Klimat społeczny szkoły w ocenie nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych.....	93
6.1. Szacunek okazywany przez uczniów nauczycielom w szkole.....	94
6.2. Szacunek okazywany przez uczniów innym pracownikom szkoły....	95
6.3. Odczucia związane z pracą w szkole	96
6.4. Rozpowszechnienie różnych form agresji uczniów wobec nauczycieli	100
6.5. Poczucie braku wpływu i wsparcia w miejscu pracy	104
6.6. Jakość klimatu społecznego szkoły w ocenie badanych	108

7. Ocena współpracy z rodzicami	108
7.1. Rozpowszechnienie współpracy z rodzicami - wskaźnik ogólny.....	109
7.2. Postawy rodziców w kontekście współpracy z wychowawcami i pedagogami/psychologami szkolnymi.....	110
8. Kondycja zawodowa badanych.....	113
8.1. Rozpowszechnienie poczucie bezradności w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole	114
8.2. Poczucie bezradności w związku z postawami rodziców	115
8.3. Poczucie zwątpienia w znaczenie swojej pracy	116
8.4. Poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą	117
8.5. Przekonanie o dobrym wykonywaniu swojej pracy	118
8.6. Poczucie skuteczności w realizacji zadań zawodowych	119
8.7. Poczucie sensu pracy	120
8.8. Przekonanie o umiejętności rozwiązywania problemów w pracy	212
8.9. Poczucie wypalenia zawodowego	122
9. Potrzeby szkoleniowe w zakresie wsparcia zawodowego i psychologicznego	126
9.1. Dostępność różnych form wsparcia dla wychowawców, pedagogów/psychologów szkolnych w środowisku lokalnym	127
9.2. Ocena osobistych potrzeb w zakresie wsparcia zawodowego	129

9.3. Ocena potrzeb innych nauczycieli w zakresie wsparcia zawodowego	130
9.4. Potrzeby szkoleniowe wychowawców, pedagogów oraz psychologów szkolnych	131
9.5. Tematy szkoleń preferowane przez badanych.....	132
9.6. Czy dokonując raz jeszcze wyboru zawodu wybrałbyś ponownie zawód nauczyciela	134
IV. Podsumowanie wyników badania	135

Podstawowe dane o projekcie

Projekt badawczy pn:
„Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w Tychach - w ocenie nauczycieli”.

Klient: Urząd Miasta Tychy

Wykonawca: Ogólnopolskie Stowarzyszenie „RoPSAN” – Rodzice Przeciwko Sprzedaży Alkoholu Nieletnim

Autor raportu: Ogólnopolskie Stowarzyszenie „RoPSAN” – Rodzice Przeciwko Sprzedaży Alkoholu Nieletnim

Koordinacja i realizacja badań: Bogusław Prajsner,

Metoda badawcza: badanie ilościowe w formie wywiadów indywidualnych (z zapewnieniem anonimowości)

Zrealizowana próba badawcza: 90 osób

Termin realizacji prac terenowych: maj - czerwiec 2019

I. Wprowadzenie

Wprowadzenie

1/7

Jak pokazują wyniki badań (m.in. ESPAD), w latach 90. w Polsce bardzo nasiliło się zjawisko używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież.

Projekty badawcze diagnozujące rozpowszechnienie zjawiska przemocy rówieśniczej w szkołach pokazały także nasilenia agresywnych zachowań wśród uczniów; niektóre ich przykłady, tragiczne w skutkach, odbiły się szerokim echem w mediach i były powodem podjęcia przez Ministerstwo Edukacji Narodowej szeroko zakrojonych programów zapobiegawczych i interwencyjnych w szkołach.

Jednym z rodzajów działań mających duży zasięg i służących przeciwdziałaniu uzależnieniom i innym szkodom związanym z substancjami, a także przemocą rówieśniczą są tzw. **szkolne programy profilaktyczne**.

Przygotowanie i realizacja programów profilaktycznych adekwatnych do potrzeb odbiorców oraz możliwości lokalnej społeczności wymaga m.in. dogłębnej diagnozy zachowań problemowych dzieci i młodzieży.

Wśród takich zachowań szczególnym wyzwaniem dla profilaktyki jest picie alkoholu i upijanie się, sięganie po narkotyki i dopalacze, palenie papierosów, używanie leków bez zalecenia lekarza, a także podejmowanie zachowań agresywnych (stosowanie przemocy) w środowisku rówieśniczym. Określenie rozpowszechnienia używania substancji wśród młodzieży szkolnej uczącej się na terenie Tychów oraz odbiór zajęć profilaktycznych dotyczących tego problemu było jednym z zasadniczych celów projektu badawczego pn: **Problemy związane z piciem alkoholu i używaniem narkotyków przez młodzież oraz przemocą rówieśniczą w szkole w Tychach**. Badanie to było porównywalne z międzynarodowym projektem badań wśród młodzieży szkolnej znanych pod nazwą ESPAD. Opierało się na kwestionariuszu ww. badań poszerzonym o kilka dodatkowych bloków pytań. Równoległe do wspomnianego badania (w tym samym czasie) przeprowadzono badania pn: **Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w Tychach w ocenie nauczycieli**. Badanie to zrealizowano wśród wychowawców klas 3 gimnazjum oraz klas 2 szkół ponadgimnazjalnych.

Wprowadzenie

2/7

Dodatkowo **do badanej populacji włączono pedagogów i psychologów szkolnych** pracujących w wylosowanych szkołach.

Przyjęto, że taki sposób diagnozowania skali zachowań problemowych uczniów oraz oceny realizowanych w szkołach zajęć profilaktycznych pozwoli przyjrzeć się im z dwóch perspektyw - nie tylko uczniów (co robi się zazwyczaj), ale także ich wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych.

Szkolny program profilaktyki

Od kilku lat jednym z zadań szkoły jest skonstruowanie i realizacja tzw. szkolnego programu profilaktyki. Przygotowanie takiego programu dla zespołu pracującego w szkole stało się szansą na samodzielne kreowanie planu działań profilaktycznych, ale i poważnym wyzwaniem. Jak pokazują analizy takich programów (m.in. J. Szymańska, Program profilaktyki w praktyce szkolnej, CMPPP, 2005) w części szkół zadanie to realizowane jest w sposób profesjonalny, w wielu jednak program stał się tylko dokumentem zawierającym deklaracje i życzenia. Szkolne programy profilaktyki najczęściej zawierają działania adresowane do uczniów, przeważają w nich zajęcia informacyjno-edukacyjne, a tematem jest zdrowy styl życia, uzależnienia, agresja i przemoc oraz stres.

Nie zawsze taka oferta jest adekwatna do problemów i potrzeb. Utrudnieniem w stworzeniu oferty, która spełniałaby ten warunek jest zbyt mała wiedza nauczycieli na temat metod diagnozy, ewaluacji, psychologii rozwoju oraz brak umiejętności stosowania aktywnych form pracy z grupą, brak wsparcia ze strony specjalistów spoza szkoły, niesprzyjający klimat w zespole nauczycielskim, brak wsparcia ze strony samorządów. Warto podkreślić, że jednym z najistotniejszych powodów takiego stanu rzeczy jest lęk pracowników szkoły przed ujawnianiem poważnych problemów w szkole.

Wprowadzenie

3/7

Dlatego zajęcia profilaktyczne prowadzone w ramach szkolnego programu (zarówno przez nauczycieli, jak i osoby spoza szkoły) spotykają się z różną oceną uczniów oraz wychowawców, dotyczy to zarówno ich tematyki, jak i korzyści wynoszonych przez młodzież, wreszcie przebiegu samej realizacji. Specjaliści z zakresu profilaktyki i wychowania (m.in. Z. Gaś, Profilaktyka w szkole, CMPPP, 2005) wskazują, że działania profilaktyczne realizowane w szkole powinny wykorzystywać kilka strategii: informacyjne, edukacyjne, alternatyw, wczesnej interwencji, a także zmian środowiskowych i zmian przepisów. Oznacza to, że powinny m.in. dostarczać pomocy w rozwiązywaniu trudności, dostarczać rzetelnych informacji, skupiać się na tworzeniu możliwości nabywania i rozwijania umiejętności konstruktywnego zaspokajania potrzeb oraz eliminowaniu/osłabianiu w środowisku wychowawczym dziecka czynników ryzyka i wprowadzaniu czynników chroniących takich jak np. rozwijanie kompetencji społecznych, emocjonalnych i moralnych.

Szkoła to niezwykle ważne miejsce z punktu widzenia realizacji profilaktyki zachowań problemowych młodzieży. To jedno z nielicznych środowisk, gdzie jest możliwy tak szeroki dostęp do młodych ludzi z różnych grup wiekowych, gdzie istnieje możliwość obserwacji ich zachowań i śledzenia przebiegu procesów rozwoju w różnych obszarach funkcjonowania. Szkoła oprócz tego, że jest miejscem realizacji działań profilaktycznych, jest także środowiskiem, gdzie pojawiają się różnorodne czynniki ryzyka. Wśród nich warto wymienić niskie osiągnięcia szkolne, brak współpracy z rodzicami, niesprzyjający klimat społeczny, depersonalizację uczniów, słabe więzi osób pracujących w szkole z uczniami. **Oznacza to, że profesjonalna profilaktyka prowadzona w środowisku szkolnym wymaga zarówno wdrażania dobrych jakościowo programów, odpowiadających potrzebom i skali problemów w szkole, jak również działań służących polepszeniu klimatu szkoły oraz podnoszeniu kompetencji osobistych i zawodowych grona pedagogicznego.**

Wprowadzenie

4/7

Planowanie i realizacja takiej profilaktyki wymaga więc nie tylko zdiagnozowania rozpowszechnienia zachowań problemowych wśród uczniów, ale również diagnozy funkcjonowania środowiska szkolnego, w tym zwłaszcza stopnia radzenia sobie przez grono pedagogiczne z trudnymi zachowaniami uczniów, identyfikacji potrzeb szkoleniowych nauczycieli w zakresie podnoszenia kompetencji zawodowych i osobistych, podnoszenia jakości współpracy zespołu nauczycielskiego w szkole oraz współpracy pomiędzy nauczycielami i rodzicami uczniów.

Miejsce profilaktyki szkolnej w oddziaływaniach lokalnych

Warto podkreślić, że oddziaływania prowadzone w szkole powinny stanowić tylko jeden z elementów pracy w obszarze zapobiegania zachowaniom problemowym młodzieży.

Szkoła funkcjonuje w określonym środowisku lokalnym. Dlatego nowoczesne strategie profilaktyczne polegają na łączeniu edukacji szkolnej z oddziaływaniami w społeczności lokalnej.

Jak pokazują doświadczenia innych krajów (m.in. przykład projektu Midwest Prevention Project realizowanego w USA) w nowoczesnych wszechstronnych programach profilaktycznych dołącza się do działań skierowanych bezpośrednio do uczniów szereg nowych elementów, takich jak:

- angażowanie rodziców oraz angażowanie i promocja liderów rówieśniczych,
- kampanie edukacyjne i informacyjne w mediach,
- organizowanie ciekawych pozaszkolnych form spędzania wolnego czasu,
- nawiązywanie i/lub poprawa współpracy pomiędzy różnymi sektorami funkcjonującymi w społeczności lokalnej – policją, służbą zdrowia, oświatą.

W tak wszechstronnie planowanych działaniach profilaktycznych nie chodzi już tylko o zmianę zachowań jednostki, ale również o modyfikację systemu społecznego, w którym uczy się lub mieszka określona populacja (np. młodzież).

Wprowadzenie

5/7

Bardzo ważne miejsce zajmuje w nich komponent oddziaływań szkolnych, ale obok niego również tworzenie lokalnej koalicji instytucji i organizacji działających na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów społecznych. Równolegle obok działań w szkole budowany jest więc w społeczności lokalnej klimat jednoznacznie niesprzyjający używaniu substancji przez uczniów - interwencje w sytuacji łamania prawa (także tego dotyczącego sprzedaży uczniom papierosów i alkoholu), motywowanie dorosłych do reagowania w sytuacji, gdy są świadkami picia, palenia przez uczniów itp. Chodzi o to by w społeczności funkcjonował jednoznaczny przekaz mówiący o braku akceptacji dla picia, palenia i używania narkotyków przez uczniów oraz dowody na to, że jeśli ta zasada nie jest respektowana - zawsze wyciągane są konsekwencje, a reakcje dorosłych członków społeczności - jednoznaczne (brak przyzwolenia). Tak jak wspomniano na początku, aby takie działania planować i realizować konieczne jest określenie potrzeb i zasobów lokalnych, między innymi tych, które dotyczą funkcjonowania instytucji na co dzień pracujących z młodzieżą.

W badaniu pn: ***Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną w Tychach w ocenie nauczycieli***, wychowawcy klas, pedagogzy i psychologowie szkolni stanowili bardzo ważne źródło wiedzy w procesie takiej diagnozy. W związku z tym, **celem zaprojektowanych badań** była identyfikacja opinii wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych nt. rozpowszechnienie zachowań problemowych wśród uczniów (takich jak agresja, picie, palenie, używanie narkotyków), a także ich ocena codziennego funkcjonowania szkoły i jej klimatu społecznego. **Celem badań było także** poznanie opinii badanych na temat zajęć profilaktycznych realizowanych wśród uczniów 3 klas gimnazjum oraz 2 klas szkół ponadgimnazjalnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem.

Wprowadzenie

6/7

W badaniu scharakteryzowane zostały takie obszary jak:

- Rozpowszechnienie zachowań problemowych wśród młodzieży szkolnej w ocenie nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych
- Najpoważniejsze zachowania problemowe uczniów z punktu widzenia codziennej pracy nauczycieli : przemoc rówieśnicza, używanie alkoholu, narkotyków, palenie papierosów oraz rozpowszechnienie agresywnych zachowań wobec wychowawców;
- Dostępność substancji psychoaktywnych dla młodzieży w środowisku lokalnym
- Najpoważniejsze problemy i deficyty w zakresie współpracy z rodzicami uczniów,
- Relacje i współpraca pomiędzy osobami tworzącymi grono pedagogiczne w szkole, a także relacje pomiędzy nauczycielami i uczniami;
- Percepcja profilaktyki szkolnej wśród badanych - m.in. ocena korzyści wnoszonych przez uczniów uczestniczących w programach profilaktycznych w szkole
- Wiedza i kompetencje w radzeniu sobie z trudnymi zachowaniami uczniów oraz w tzw. sytuacjach kryzysowych w szkole, ze szczególnym wskazaniem obszarów deficytowych w tym zakresie m.in. poczucie bezradności w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole,
- Zapotrzebowanie na wsparcie zawodowe w środowisku lokalnym oraz potrzeby szkoleniowe badanych.

Wprowadzenie

717

W badaniu pytano także o związki pomiędzy wymienionymi obszarami problemowymi m.in. pomiędzy:

- Oceną klimatu społecznego szkoły a oceną rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów ;
- Oceną klimatu społecznego szkoły a poczuciem bezradności badanych w radzeniu sobie z problemowymi zachowaniami uczniów;
- Poczuciem bezradności badanych w radzeniu sobie z problemowymi zachowaniami uczniów a oceną rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów
- Oceną stopnia trudności w radzeniu sobie z różnymi obszarami pracy w szkole a oceną klimatu społecznego szkoły

Rys.1 Związki pomiędzy wybranymi obszarami analizowane w badaniu.

II. Metodologia badania

1. Osoby badane

Badanie przeprowadzono na łącznej próbie 90 wychowawców oraz pedagogów i psychologów szkolnych z wszystkich objętych badaniem szkół na terenie miasta Tychy (lista szkół została przekazana przez Zleceniodawcę). W badaniu wzięli udział wychowawcy 3 klas gimnazjów i pedagodzy ze szkół gimnazjalnych (40 osób) oraz wychowawcy 2 klas szkół ponadgimnazjalnych i pedagodzy/psychologowie ze szkół ponadgimnazjalnych (50 osób). Badani nauczyciele byli wychowawcami klas, których uczniowie uczestniczyli w równoległym badaniu prowadzonym z młodzieżą szkolną w określonych kategoriach wiekowych. Ze względu na niskie liczebności pedagogów i psychologów szkolnych we wszystkie prowadzonych analizach zostali oni włączeni do grup wychowawców w danych typach szkół

Tabela 1: Liczebności poszczególnych grup badanych.

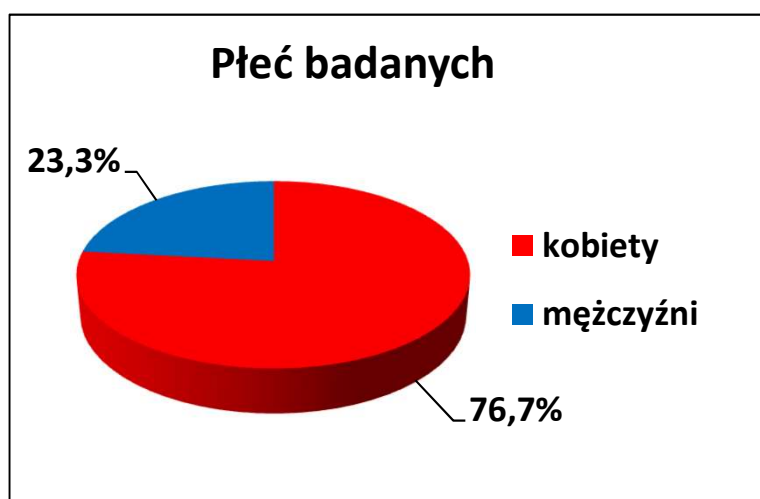
Badani	Liczba badanych	Odsetek wszystkich badanych
Wychowawcy 3 klas gimnazjów oraz pedagodzy ze szkół gimnazjalnych	40	44,4%
Wychowawcy 2 klas szkół ponadgimnazjalnych oraz pedagodzy/psychologowie ze szkół ponadgimnazjalnych	50	55,6%
Razem	90	100%

1.1. Płeć i wiek badanych

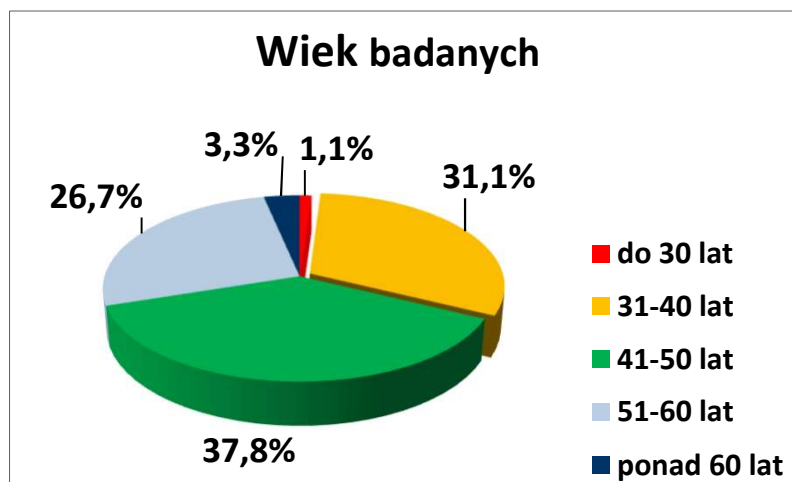
76,7% badanej populacji stanowiły kobiety, a jedynie co czwarty badany nauczyciel (23,3%) był mężczyzną. Z uwagi na małą liczebność mężczyzn wśród badanych, zrezygnowano w toku dalszych analiz z przedstawiania wyników w podziale na płeć.

Średni wiek badanych nauczycieli wynosił 45,43 lat (SD = 9,54). Zarówno najmłodszy badany nauczyciel (29 lat), jaki i najstarszy (63 lata) pracowali w szkole ponadgimnazjalnej. Największy odsetek stanowiły osoby w wieku 41-50 lat (37,8%), w następnej kolejności badani w wieku 31-40 lat (31,1%) oraz 51-60 lat (26,7%). 1,1% badanych wychowawców i pedagogów miało mniej niż 30 lat, a 3,3% - ponad 60 lat.

Wykres 1:
Płeć badanych. N=90

Wykres 2:
Wiek badanych. N=90

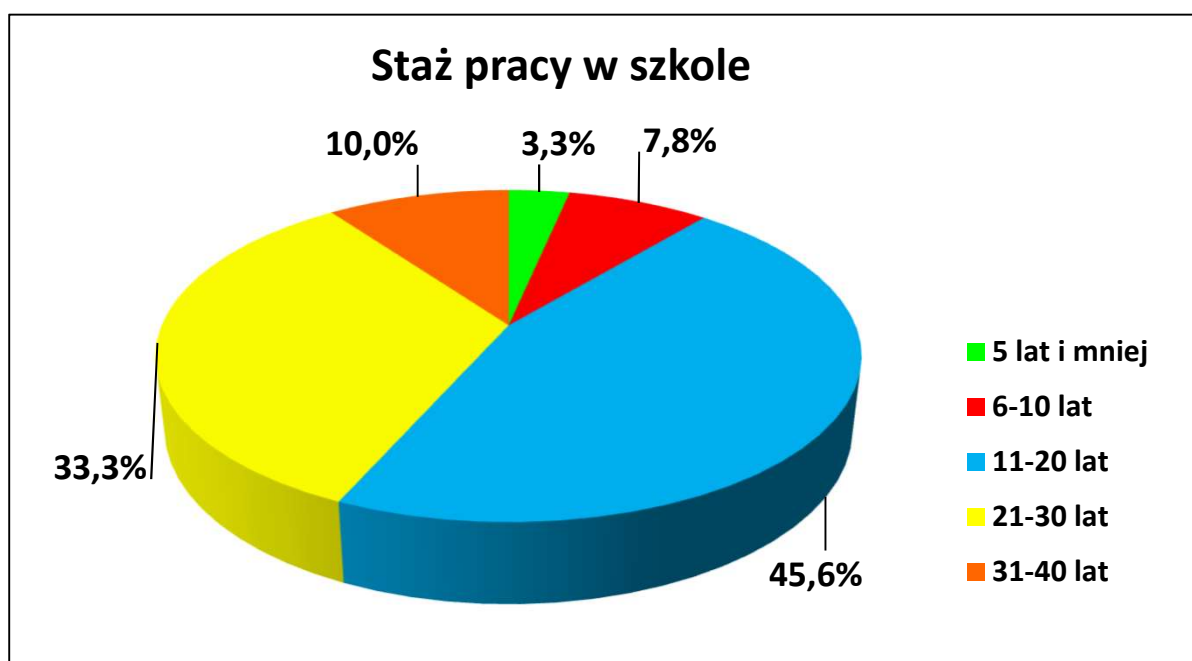

1.2. Staż pracy w szkole

Średni staż pracy wychowawców pracujących w tyskich szkołach wynosił 20,02 lat (SD=9,57). Najkrótszy odnotowany staż to rok, zaś najdłuższy 36 lat.

Co trzydziesty badany wychowawca i pedagog (3,3%) przepracował w szkole 5 lat lub krócej. Co trzynasty respondent pracujący w szkole (7,8%) ma staż pracy wynoszący od 6 do 10 lat. Niemal co drugi badany wychowawca i pedagog (45,6%) przepracował w szkole 11-20 lat. Trzech na dziesięciu badanych nauczycieli (33,3%) ma staż pracy sięgający 21-30 lat, a 10% badanych ma za sobą ponad 30 lat doświadczeń związanych z pracą w środowisku szkolnym.

Oznacza to, że prawie 90% badanych (88,9%) stanowią osoby, które pracują w szkole ponad 10 lat.

Wykres 3: Staż pracy w szkole, N=90

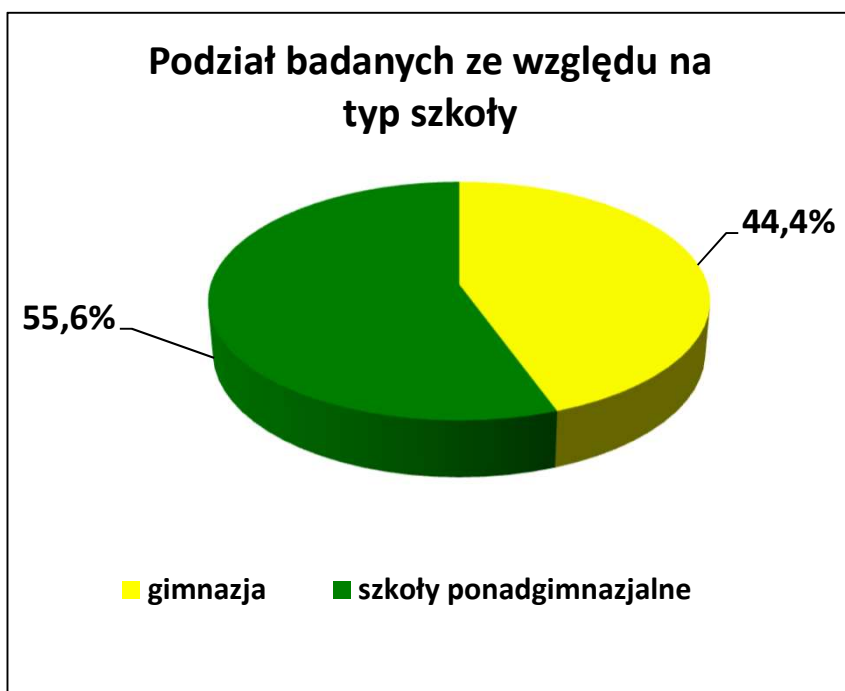

1.3. Funkcja pełniona w szkole

Wykres 4: Funkcja pełniona w szkole. N=90

Jak pokazuje wykres 4, prawie 4/5 badanych to wychowawcy klas (78,9%). Co piąty respondent uczestniczący w badaniu był pedagogiem lub psychologiem szkolnym (21,1%).

Wykres 5: Typ szkoły, w której pracują osoby badane. N=90

Jak pokazuje wykres 5 ponad połowa respondentów uczestniczących w badaniu pracowała w szkołach ponadgimnazjalnych (55,6%), a ponad 40% w gimnazjach (44,4%).

2. Metoda badawcza

W badaniu zastosowano autorski kwestionariusz ankiety składający się z 33 pytań; większość stanowiły pytania zamknięte (z możliwością wyboru jednej lub kilku odpowiedzi zgodnie z instrukcją zawartą w każdym pytaniu). Pierwszą część kwestionariusza stanowiła metryczka, w której uczestnicy badania określali swoją płeć, wiek, staż pracy w szkole oraz to jaką funkcję pełnią w miejscu pracy (wychowawcy czy pedagoga/psychologa szkolnego).

Pierwszy blok składał się z 12 pytań dotyczących rozpowszechnienia zachowań problemowych wśród uczniów w ocenie badanych. Znalazły się tam pytania o to, jak poważnym problemem w skali klasy i szkoły jest używanie przez uczniów substancji psychoaktywnych, wagarowanie, wulgarne zachowania, zaburzenia odżywiania itp., które z nich wydają się badanym najpoważniejsze, jaka część uczniów w klasie i szkole używa substancji i jaka była w ostatnich 12 miesiącach częstotliwość różnych form przemocy rówieśniczej w szkole.

W kolejnym bloku zamieszczono 3 pytania o to, jak często konieczne były rozmowy badanych z rodzicami w związku z używaniem przez uczniów substancji psychoaktywnych (alkoholu, papierosów, narkotyków i dopalaczy).

Na trzeci blok złożyły się pytania o częstotliwość w ostatnich 12 miesiącach zachowań agresywnych uczniów wobec badanych wychowawców i pedagogów, częstotliwość przypadków picia alkoholu przez uczniów poza szkołą, a także dostępność różnych substancji psychoaktywnych dla uczniów w środowisku lokalnym. W bloku tym zapytano badanych także o ocenę ich wiedzy na temat programów profilaktycznych dla młodzieży szkolnej oraz na temat wpływu różnych substancji na zdrowie człowieka.

Czwarty blok pytań poświęcono realizacji w szkole w ostatnich 12 miesiącach (a więc de facto w bieżącym roku szkolnym 2018/2019 jak i w części poprzedniego) programów profilaktycznych wśród uczniów wybranych roczników. Pytano o tematykę programów, osoby prowadzące zajęcia, a także o ocenę przydatności zajęć dla uczniów.

2. Metoda badawcza

Blok piąty dotyczył poczucia bezradności nauczycieli w związku z problemowymi zachowaniami uczniów, a także jakości współpracy rodziców oraz wychowawców/pedagogów szkolnych. Badanym zadano m.in. pytanie o ocenę stopnia radzenia sobie w codziennej pracy w szkole z różnymi sytuacjami np. zachowaniami problemowymi uczniów, pracą z uczniami mającymi problemy w nauce, współpracą z rodzicami oraz gronem pedagogicznym. Blok składał się z pięciu pytań.

W szóstym bloku znalazły się pytania na temat potrzeb szkoleniowych badanych dotyczących różnych obszarów ich funkcjonowania zawodowego. Pytano także o to, czy mogą liczyć na wsparcie ze strony innych osób pracujących w szkole oraz o dostępność specjalistycznego wsparcia dla nauczycieli w środowisku lokalnym. Ankietę zamykały pytania o potrzeby badanych w zakresie takiego wsparcia oraz potrzeby innych osób z grona pedagogicznego w szkole. Wspomniany blok składał się z ośmiu pytań.

3. Procedura badawcza

Badanie poprzedził pilotaż, który pokazał m.in. że czas realizacji jednego wywiadu wynosi od 20 - 30 minut.

Realizację badania prowadzili przeszkoleni ankieterzy, którzy za zgodą dyrektorów szkół, po ich uprzednim zawiadomieniu pismem przesłanym przez Urząd Miasta Tychy, osobiście przekazywali wychowawcom oraz pedagogom/psychologom szkolnym ankietę w kopercie, którą po wypełnieniu badani zwracali ankieterowi (w zaklejonej kopercie).

Osoby uczestniczące w badaniu były poinformowane, iż służy ono poznaniu ich opinii na temat problemów ważnych w kontekście codziennej pracy w szkole oraz działań profilaktycznych skierowanych do młodzieży, a także ich oczekiwań w zakresie możliwości pogłębiania ich kompetencji zawodowych i osobistych ważnych z punktu widzenia pracy wychowawcy i pedagoga/psychologa szkolnego.

Badani nie kontaktowali się między sobą podczas wypełniania ankiety i nie mieli możliwości zapoznania się z kwestionariuszem wypełnionym przez inną osobę. Badanie miało charakter całkowicie anonimowy. Warto podkreślić, że nikt z badanych nie odmówił udziału w projekcie.

Kilku wychowawców nie uczestniczyło w badaniu z powodu choroby, ważnych obowiązków zawodowych lub nieobecności w szkole związanej z wyjazdami na wycieczki itp.

4. Analiza danych

Zebrane dane zostały zakodowane, utworzono komputerową bazę danych pozwalającą na dokonywanie zarówno prostych jak i zaawansowanych analiz statystycznych. Każda z ankiet w trakcie procesu kodowania była poddana indywidualnej analizie pod kątem spójności odpowiedzi na pytania logicznie ze sobą powiązane.

W pierwszym etapie przeprowadzono analizę danych pozwalającą na poznanie rozkładów procentowych odpowiedzi na poszczególne pytania ankiety (frekwencje).

W analizach zastosowano pakiet statystyczny SPSS 19.0.

Dalszym krokiem było grupowanie odpowiedzi na kilka pytań i tworzenie wskaźników zmiennych w oparciu o sumę punktów wyliczoną na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania. Analiza statystyczna pokazała, że odpowiedzi na pewne grupy pytań charakteryzuje wysoka spójność wewnętrzna, dlatego możliwe było utworzenie skal do pomiaru zmiennych takich jak: klimat szkoły, przemoc rówieśnicza w szkole, jakość współpracy z rodzicami, rozpowszechnienie używania substancji przez uczniów.

Wszystkie utworzone skale charakteryzują się wysoką rzetelnością (Alfa Cronbacha równa co najmniej 0,7). Przykładowo: tworząc wskaźnik zmiennej o nazwie: **jakość klimatu społecznego szkoły**, zsumowano punkty na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania wchodzące w skład skali. Podobnie postępowano w przypadku tworzenia wskaźnika zmiennej: **jakość współpracy z rodzicami** oraz **rozpowszechnienie używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów w ocenie badanych**. Opis tworzenia wskaźników innych zmiennych został przedstawiony w poszczególnych rozdziałach raportu. Po utworzeniu wskaźników, analizie poddano związki pomiędzy wybranymi zmiennymi.

4. Analiza danych

W opisie wykresów i tabel przedstawiających wyniki badania stosowano następujące symbole:

- **3 G** - klasy trzecie gimnazjum (15 lat)
- **2 PG** – klasy drugie szkół ponadgimnazjalnych (17 lat)
- **G** - gimnazja
- **PG** – szkoły ponadgimnazjalne
- **p<0,001; p<0,01, p<0,05** – różnica istotna statystycznie na poziomie 0,001; 0,01; 0,05.
- **n.i.**- różnica nieistotna statystycznie
- **CHI²**- wynik testu Chi kwadrat – do oceny istotności różnic
- **Test Fischera**- do oceny istotności różnic przy liczebności przypadków <30.
- **ANOVA** - jednoczynnikowa analiza wariancji – do oceny istotności różnic pomiędzy średnimi wartościami zmiennych.
- **N** - podstawa procentowania - **może zmieniać się w każdym z roczników** w zależności od liczby badanych, którzy udzielili odpowiedzi na określone pytanie (pomijano braki danych - na ogół pojedyncze przypadki oraz tzw. systemowe braki danych). Analizując kolejne wykresy warto każdorazowo zwracać uwagę na podstawy procentowania.

III. Prezentacja wyników badania

1. Najpoważniejsze problemy wychowawcze - opinie wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych

1.1. Problemy wychowawcze w klasie

Z uwagi na specyfikę poszczególnych typów szkół (gimnazjów oraz ponadgimnazjalnych) oraz fakt, iż młodzież ucząca się w tych szkołach znajduje się w różnych momentach rozwojowych i wykazuje poważne różnicowania w zakresie podejmowania ryzykownych zachowań, analizy dotyczące zachowań problemowych uczniów w ocenie badanych nauczycieli przeprowadzono **odrębnie dla wychowawców klas z poszczególnych typów szkół**.

W opinii wychowawców trzecich klas tyskich gimnazjów najbardziej rozpowszechnionym problemem jest **nadmierne używanie internetu przez uczniów**. Taką opinię wyraziło ponad 84,4% nauczycieli w tej grupie respondentów. Niemal co drugi badany wychowawca trzeciej klasy gimnazjum (46,9%) przyznał, iż w jego klasie poważnym problemem jest **wulgarnie zachowanie uczniów**. Jednym z kluczowych problemów jest także **wagarowanie**. Na tę kwestię wskazuje niemal co drugi wychowawca gimnazjalnych „trzecioklasistów” (43,8%).

Kolejnym istotnym problemem wychowawczym jest **palenie e-papierosów przez uczniów oraz przemoc i agresja między uczniami realizowana za pomocą internetu i telefonów komórkowych (po 40,6%)**. W tym kontekście warto podkreślić, iż sprzedaż wyrobów tytoniowych, w tym e-papierosów, osobom poniżej 18. roku życia jest przestępstwem, a mimo to – w opinii wielu nauczycieli – 15-letnia młodzież gimnazjalna nie ma większych problemów z zakupem papierosów. Opinie dot. dostępności substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu, papierosów i narkotyków szczegółowo przedstawimy w rozdziale dot. ww. kwestii.

Analizując odpowiedzi nauczycieli pracujących z młodzieżą ostatnich klas gimnazjów należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną istotną kwestię – wysokie odsetki respondentów, którzy wskazywali odpowiedź „trudno powiedzieć”. Dotyczyły one zwłaszcza takich problemów jak: przemoc i agresja między uczniami realizowana za pomocą internetu i telefonów komórkowych (25%), picie alkoholu przez uczniów (21,9%), używanie dopalaczy przez uczniów (21,9%) i przemoc i agresja między uczniami (21,9%). Może to wskazywać na dość słabą znajomość uczniów przez wychowawców klas i niski poziom ich orientacji w istotnych kwestiach wychowawczych. Możliwa jest również inna interpretacja tego faktu. Wybór odpowiedzi „trudno powiedzieć” może być rodzajem uniku przed powiedzeniem wprost – „Tak, to jest problem w mojej klasie”.

1.1. Problemy wychowawcze w klasie

W opinii nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych największym problemem, z jakim spotykają się w swojej klasie, jest **nadmierne używanie internetu** przez uczniów, **palenie papierosów** (obie odpowiedzi po 56,4%) oraz – **używanie e-papierosów** przez uczniów (48,7%).

Poważnym problemem jest również **wagarowanie** uczniów. Wskazuje go dwie piąte respondentów (41%).

Co dziesiąty wychowawca podkreślał, że problemem jest **wulgarnie zachowanie i brak kultury osobistej uczniów** (10,3%). 7,7% badanych nauczycieli drugich klas szkół ponadgimnazjalnych zwracało uwagę na picie alkoholu przez uczniów.

Warto również zwrócić uwagę na **wysokie pozytywne odsetki odpowiedzi nauczycieli, mówiące o braku przemocy i agresji uczniów wobec nauczycieli** (100%) i nieco mniejsze, ale również wysokie, o braku przemocy i agresji uczniów wobec nauczycieli, realizowanej za pomocą internetu lub telefonów komórkowych (92,3%).

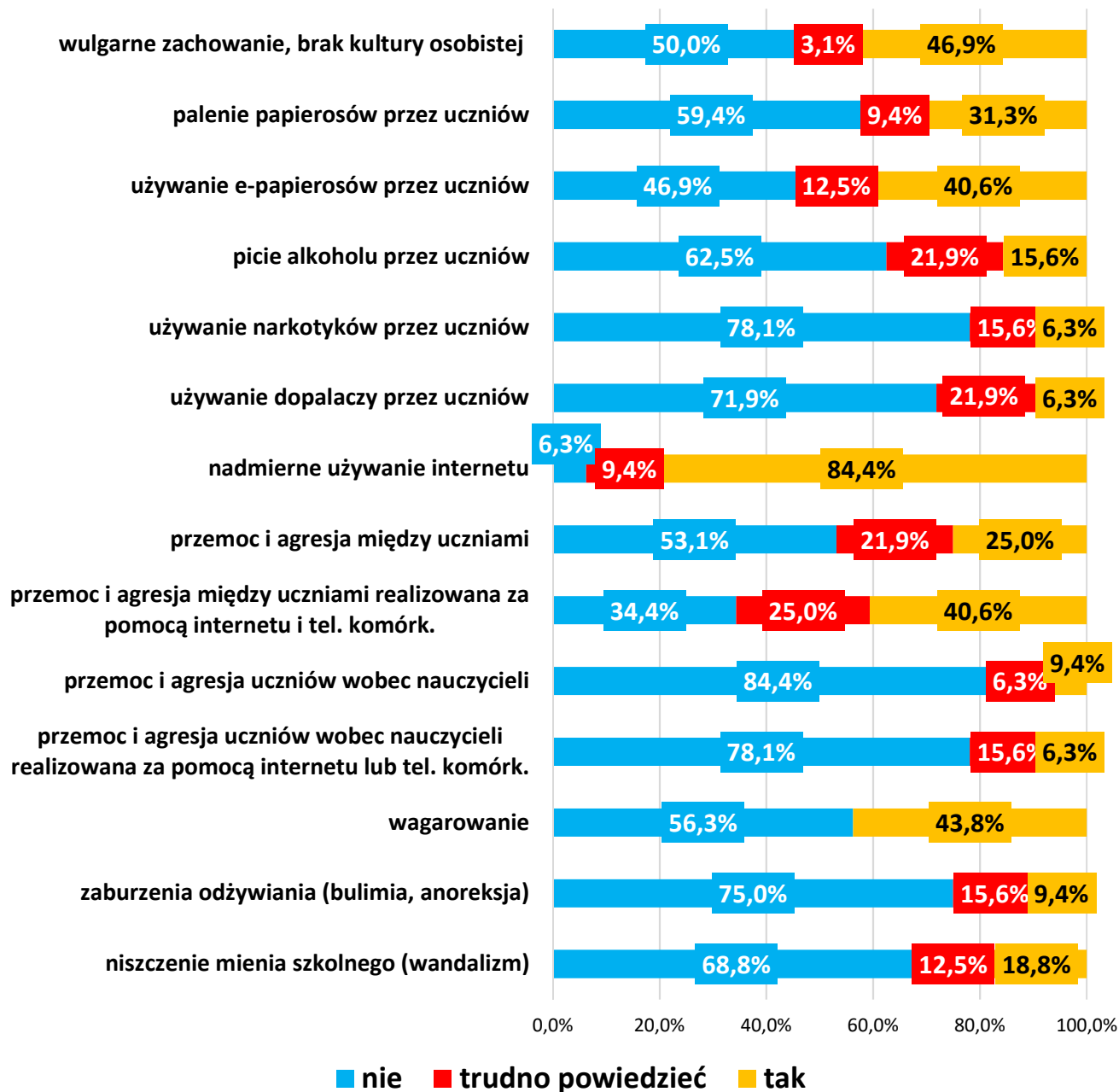
Wysokie (ponad 20%) odsetki respondentów, którzy wskazywali odpowiedź „trudno powiedzieć”, dotyczyły trzech kwestii: picia alkoholu przez uczniów (25,6%), przemocy i agresji między uczniami realizowanej za pomocą internetu i telefonów komórkowych (23,1%) oraz nadmiernego używania internetu (20,5%).

Większość wychowawców, pracujących zarówno w gimnazjach, jak i w szkołach ponadgimnazjalnych, **mniej problemów dostrzega w swojej klasie, a więcej w szkole, w której pracuje. W przypadku gimnazjów**, wyższy odsetek wychowawców na poziomie szkoły zwracał uwagę na palenie papierosów oraz e-papierosów przez uczniów, używanie narkotyków i dopalaczy, przemoc i agresję między uczniami, przemoc i agresję między uczniami realizowaną za pomocą internetu i telefonów komórkowych, przemoc i agresję wobec nauczycieli, również przemoc i agresję wobec nauczycieli realizowaną za pomocą internetu i telefonów komórkowych, wagarowanie, zaburzenia odżywiania oraz wandalizm. **Największe różnice odnotowano w przypadku obserwacji niszczenia mienia szkolnego (13,7%), wagarowania (8,7%) oraz przemocy i agresji między uczniami (7,5%)**. Mniejszy odsetek wychowawców na poziomie szkoły zwrócił uwagę na wulgarnie zachowanie, brak kultury osobistej, picie alkoholu przez uczniów oraz nadmierne używanie internetu. Różnice nie były istotne statystycznie. **W przypadku szkół ponadgimnazjalnych** znacznie większy odsetek nauczycieli obserwował problemy na poziomie szkoły niż klasy. W porównaniu do szkół gimnazjalnych widoczne są dwie zasadnicze różnice: po pierwsze – dotyczą one wszystkich badanych aspektów, a po drugie – różnice procentowe są dużo wyższe. Największe różnice w kwestii problemów wychowawczych między szkołą a klasą (na „korzyść” szkoły) odnotowano w kategorii wagarowanie (25%), wulgarnie zachowanie, brak kultury osobistej (17,7%) oraz używanie e-papierosów przez uczniów (17,3%).

1.1. Problemy wychowawcze w klasie - wychowawcy klas III gimnazjum

Wychowawcy trzecich klas gimnazjum

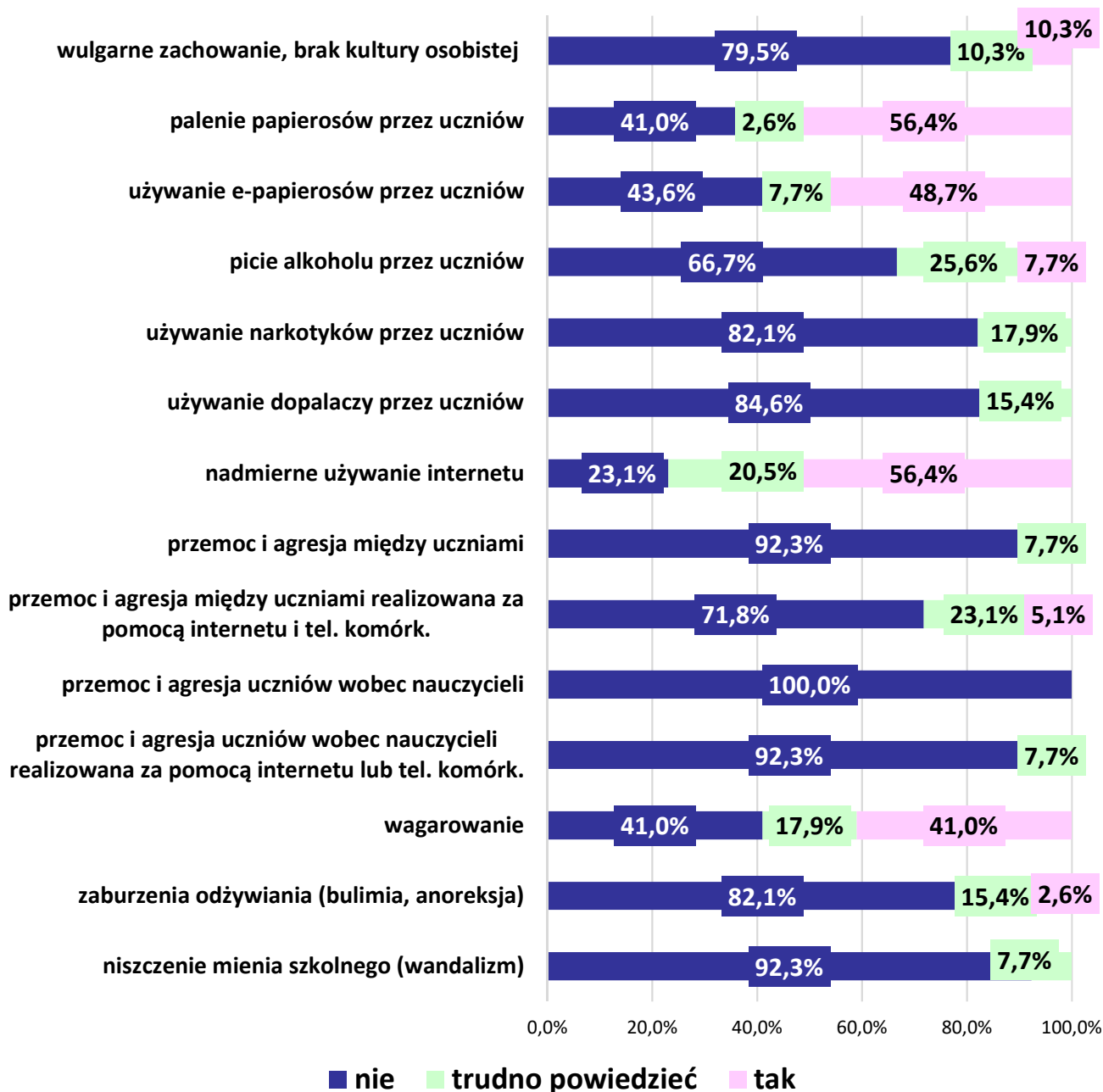

Wykres 6a: Poważne zachowania problemowe uczniów w klasie - ocena wychowawców trzecich klas szkół gimnazjalnych N=32.

1.1. Problemy wychowawcze w klasie - wychowawcy klas II szkół ponadgimnazjalnych

Wychowawcy drugich klas szkół ponadgimnazjalnych

Wykres 6b: Poważne zachowania problemowe uczniów w klasie - ocena wychowawców drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. N=39.

1.2. Problemy wychowawcze w szkole

Badanych wychowawców, a także pedagogów szkolnych zapytano również o to, **czy wymienione w kwestionariuszu zachowania problemowe są poważnym problemem w szkole**, w której pracują (wcześniej pytano o kontekst klasy).

Jak pokazuje wykres 7a, **jako poważny problem w skali szkoły badani wychowawcy oraz pedagodzy/psychologowie ze szkół gimnazjalnych najczęściej wskazywali nadmierne używanie internetu przez uczniów (80%) oraz wagarowanie (52,5%)**. Kolejnymi poważnymi zachowaniami problemowymi uczniów w gimnazjach – w opinii nauczycieli z tych szkół – było **wulgarnie zachowanie, brak kultury osobistej, używanie e-papierosów przez uczniów oraz przemoc i agresja między uczniami realizowana za pomocą internetu i telefonów komórkowych (wszystkie wskazania po 45%)**.

Warto również zwrócić uwagę na fakt, że **trzy czwarte badanych wychowawców oraz pedagogów/psychologów ze szkół gimnazjalnych zadeklarowało, że nie mają do czynienia z przemocą i agresją uczniów wobec nauczycieli**, również tą realizowaną za pomocą internetu lub telefonów komórkowych.

Wysokie (ponad 20%) odsetki respondentów, którzy wskazywali odpowiedź „trudno powiedzieć” dotyczyły czterech kwestii: palenia papierosów przez uczniów (32,5%), używania narkotyków (25%), picia alkoholu i używania dopalaczy (po 22,5%).

W grupie pedagogów i wychowawców z **tyskich szkół ponadgimnazjalnych** najwięcej respondentów – średnio siedmiu na dziesięciu uczestniczących w badaniu – wskazało na **cztery główne problemy wychowawcze w „swojej” szkole: nadmierne używanie internetu (72%), palenie papierosów przez uczniów (70%), używanie e-papierosów przez uczniów (66%), wagarowanie (66%)**. 28% badanych uważa, że jednym z problemów wychowawczych w ich szkole jest wulgarnie zachowanie, brak kultury osobistej, a co piąty – że jest nim picie alkoholu przez uczniów.

Warto również zwrócić uwagę na fakt, że **ponad cztery piąte badanych wychowawców oraz pedagogów/psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych zadeklarowało, że nie mają do czynienia z przemocą i agresją uczniów wobec nauczycieli**, również tą realizowaną za pomocą internetu lub telefonów komórkowych.

Wysokie odsetki respondentów (ponad 30%), którzy wskazywali odpowiedź „trudno powiedzieć” dotyczyły pięciu kwestii: picia alkoholu przez uczniów (44%), używania narkotyków oraz przemocy i agresji między uczniami realizowanej za pomocą internetu i telefonów komórkowych (oba wskazania po 38%) palenia papierosów przez uczniów (32,5%), używania dopalaczy (36%), zaburzeń odżywiania (34%).

1.2. Problemy wychowawcze w szkole

Wychowawcy i pedagodzy/psychologowie z gimnazjów

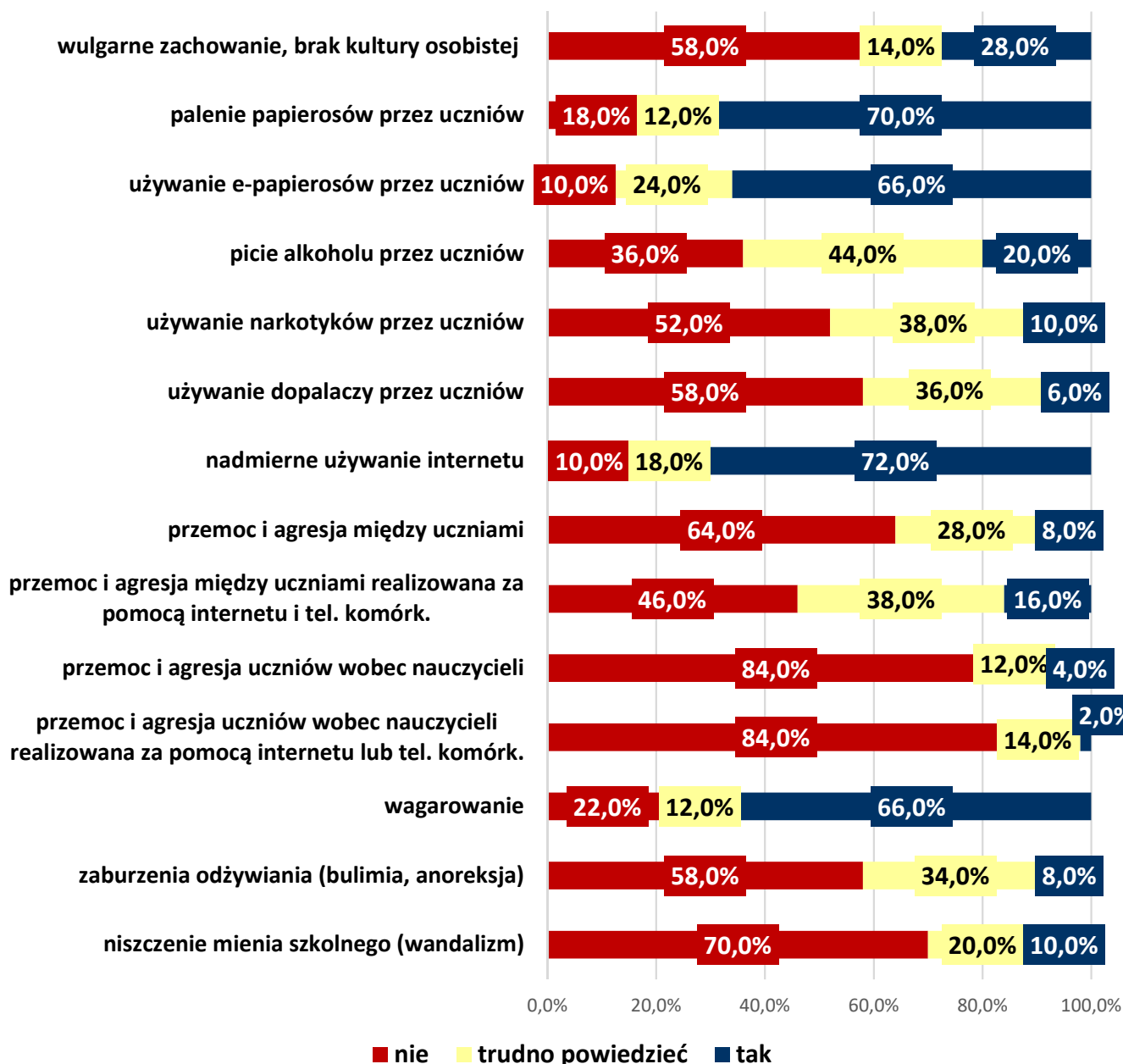

Wykres 7a: Poważne zachowania problemowe uczniów w szkole - ocena wychowawców i pedagogów/psychologów z gimnazjów. N=50

1.2. Problemy wychowawcze w szkole

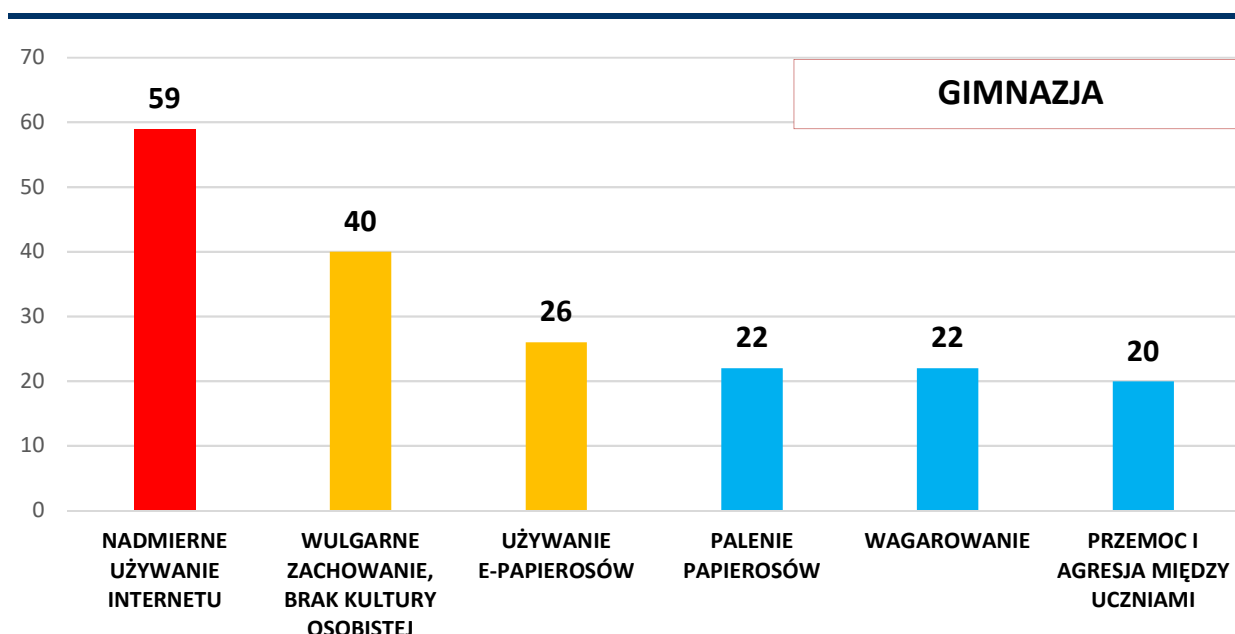
Wychowawcy i pedagodzy/psychologowie ze szkół ponadgimnazjalnych

Wykres 7b: Poważne zachowania problemowe uczniów w szkole - ocena wychowawców i pedagogów/psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=40

1.3. Ranking problemów wychowawczych w gimnazjach

Wykres 8: Ranking najpoważniejszych zachowań problemowych wśród uczniów w szkole - ocena wychowawców i pedagogów/psychologów z gimnazjów. N=40

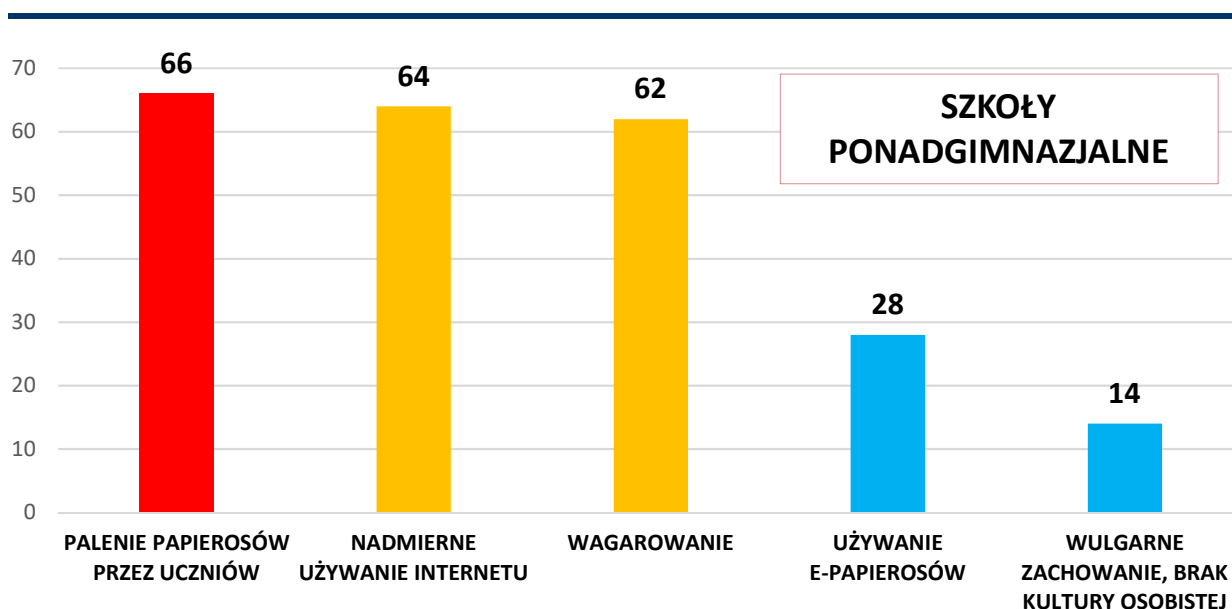
W badaniu zapytano wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych o to, które z zachowań uczniów, wymienionych w ankiecie **stanowią według nich najpoważniejszy problem w szkole, w której pracują**. Badani mogli wymienić 3 takie zachowania, przy czym wpisanie określonego zachowania na pierwszym miejscu oznaczało, że stanowi ono najpoważniejszy problem. W toku analiz zachowaniom, które wymieniono na pierwszej pozycji, przypisano 3 punkty, na drugim - 2 punkty, zaś na trzecim - 1 punkt. Następnie zsumowano punkty dla każdego z zachowań. W ten sposób powstał ranking najpoważniejszych zachowań problemowych - **wykres 8**.

W ocenie wychowawców gimnazjalistów, największym problemem jest nadmierne używanie internetu (59 pkt.), które w istotny sposób ogranicza inne formy spędzania wolnego czasu przez młodzież. Jak wykorzystać internet do kreowania pozytywnych norm i wartości, do budowania relacji społecznych? Wielu nauczycieli traktuje internet, jako zagrożenie, widząc w nim przede wszystkim źródło negatywnych emocji, nietolerancji lub przemocy. Największym wyzwaniem współczesnej profilaktyki jest „oswojenie” internetu i pokazanie, jak bardzo może on być pomocny w pozytywnym modelowaniu relacji międzyludzkich oraz dbaniu o rozwój naszej planety.

Drugim w kolejności istotnym problemem wskazanym przez nauczycieli ze szkół gimnazjalnych jest **wulgarne zachowanie uczniów i brak kultury osobistej (40 pkt.)**, **używanie e-papierosów (26 pkt.)**, **palenie papierosów przez uczniów (22 pkt.)**, **wagarowanie (22 pkt.)** oraz **przemoc i agresja między uczniami (20 pkt.)**

1.3. Ranking problemów wychowawczych w szkołach ponadgimnazjalnych

Wykres 9: Ranking najpoważniejszych zachowań problemowych wśród uczniów w szkole ocena wychowawców i pedagogów/psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=50

W taki sam sposób analizowano również odpowiedzi wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych.

Jak pokazuje **wykres 9**, w ich ocenie najpoważniejszym problemem w szkole jest **palenie papierosów** przez uczniów (66 pkt.), **nadmierne używanie internetu** (64 pkt.) oraz **wagarowanie** (62 pkt.).

Kolejne problemy wychowawcze mają już dużo mniejsze wskazania. Na miejscu czwartym pojawiło się **używanie e-papierosów** (28 pkt.), a na piątym – **wulgarnie zachowanie, brak kultury osobistej** (14 pkt.)

Warto zwrócić uwagę, iż w rankingu nie pojawił się problem **używania narkotyków** lub **dopalaczy** przez młodzież, ani problem **picia alkoholu przez młodzież**. To nie oznacza, że tych problemów nie ma. Palenie przez uczniów papierosów to problem dokuczliwy i łatwy do zaobserwowania na co dzień – uczniowie palą w szkolnych toaletach lub przed budynkiem szkolnym, natomiast picie alkoholu i sięganie po narkotyki to zachowania, które mają miejsce głównie poza szkołą (wyjątkiem mogą być wycieczki szkolne, ale są to stosunkowo rzadkie wydarzenia) dlatego wiedza nauczycieli w tym zakresie jest dość ograniczona.

2. Doświadczenia uczniów z używaniem substancji psychoaktywnych w ocenie nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych

2.1. Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów – w klasie i w szkole

W badaniu poproszono wychowawców, aby oszacowali, jak wielu uczniów w ich klasie pali papierosy lub e-papierosy, pije alkohol, upija się, spróbowało już narkotyków oraz używa narkotyków lub dopalaczy. Jak pokazuje wykres 10, **co czwarty wychowawca trzecich klas gimnazjum** stwierdził, iż **w „jego” klasie nie ma palących uczniów** (25%), a 72% przyznało, że w klasie pali papierosy **kilku uczniów**. Jedynie 3% badanych nauczycieli stwierdziło, że w klasie pali większość uczniów. W grupie nauczycieli **II klas tyskich szkół ponadgimnazjalnych** 5% deklarowało, że żaden z uczniów w klasie nie pali papierosów. **63% przyznało, że robi to tylko kilku uczniów**, a w **opinii 29% badanych mniej więcej połowa klasy** (wykres 11). Podobnie jak w przypadku uczniów gimnazjum, tylko 3% badanych stwierdziło, że w klasie pali większość uczniów.

W opinii **nauczycieli z gimnazjów** rozpowszechnienie palenia papierosów **przez uczniów w szkole**, w której pracują (wykres 12) **jest zdecydowanie wyższe**, niż w klasie, w której są wychowawcami. **Tylko 3% uczestniczących w badaniu nauczycieli stwierdziło, że w „jego szkole” nie ma uczniów palących papierosy**. 40% uznało, że takich uczniów jest **kilku**, a połowa przyznała, że palących uczniów w szkole jest **kilkudziesięciu**. 8% uznało, że palących uczniów jest mniej więcej połowa.

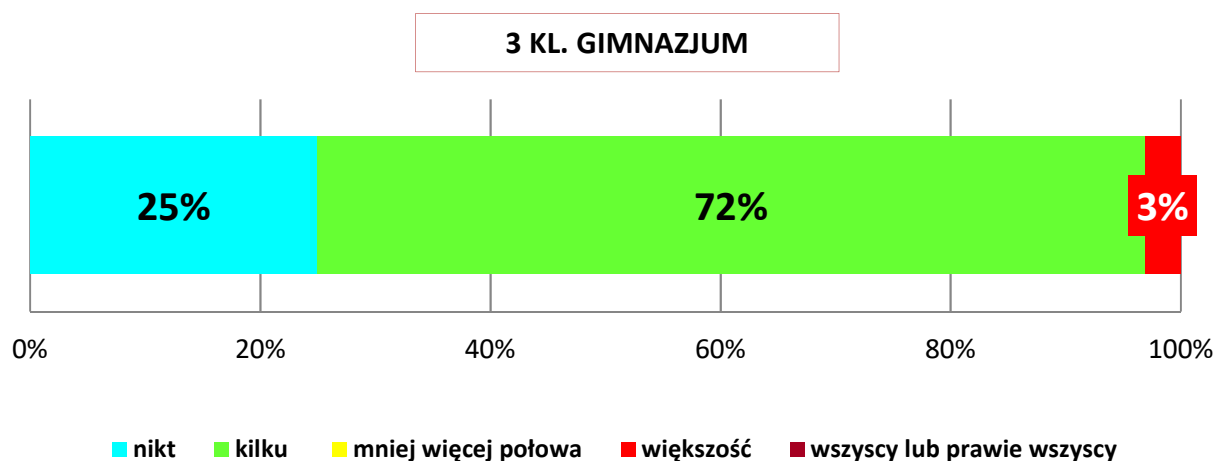
2% nauczycieli drugich klas szkół ponadgimnazjalnych w Tychach oceniających rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów w szkołach wskazało, że nie pali żaden uczeń. 14% - że pali kilku, 40% - kilkudziesięciu, 24% - mniej więcej połowa i aż 20%, że papierosy pali większość uczniów w szkole.

Wyniki badań przeprowadzonych wśród nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych w Tychach wskazują, że w obu typach szkół palą (w ogóle) podobne odsetki uczniów. Odsetek nauczycieli, wskazujących, że w ich szkołach nikt nie pali, jest na podobnym poziomie. Różne są natomiast liczebności pozostałych palących grup. W gimnazjach najczęściej nauczycieli wskazało, że pali kilku lub kilkudziesięciu uczniów (90%, odpowiedzi zagregowane). W szkołach ponadgimnazjalnych natomiast największe odsetki nauczycieli wskazały, że pali kilkudziesięciu lub mniej więcej połowa uczniów (64%, odpowiedzi zagregowane).

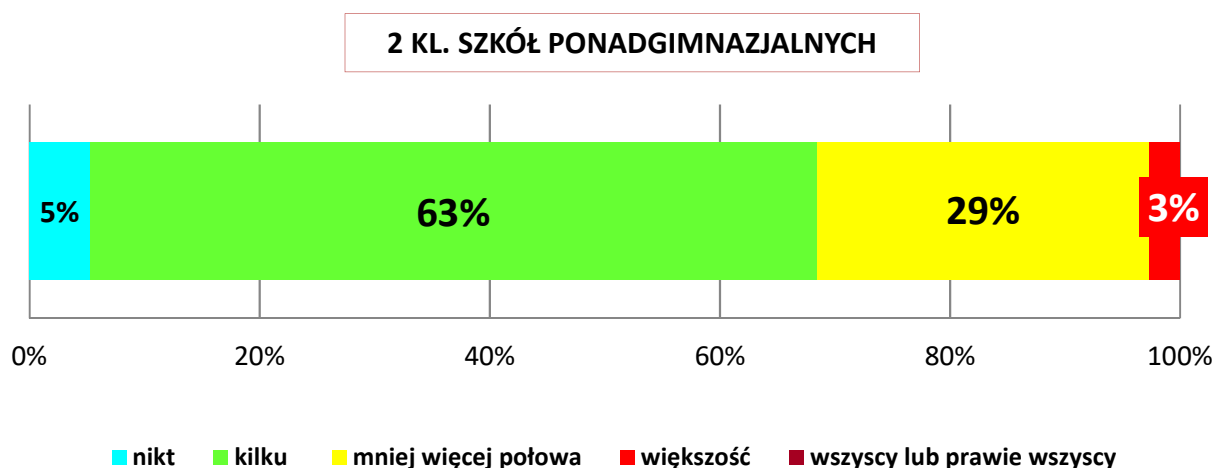
Żaden z nauczycieli gimnazjalnych nie wskazał, że w szkole pali większość uczniów, podczas gdy zrobił to co piąty nauczyciel tyskich szkół ponadgimnazjalnych (20%).

2.1. Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów – w klasie

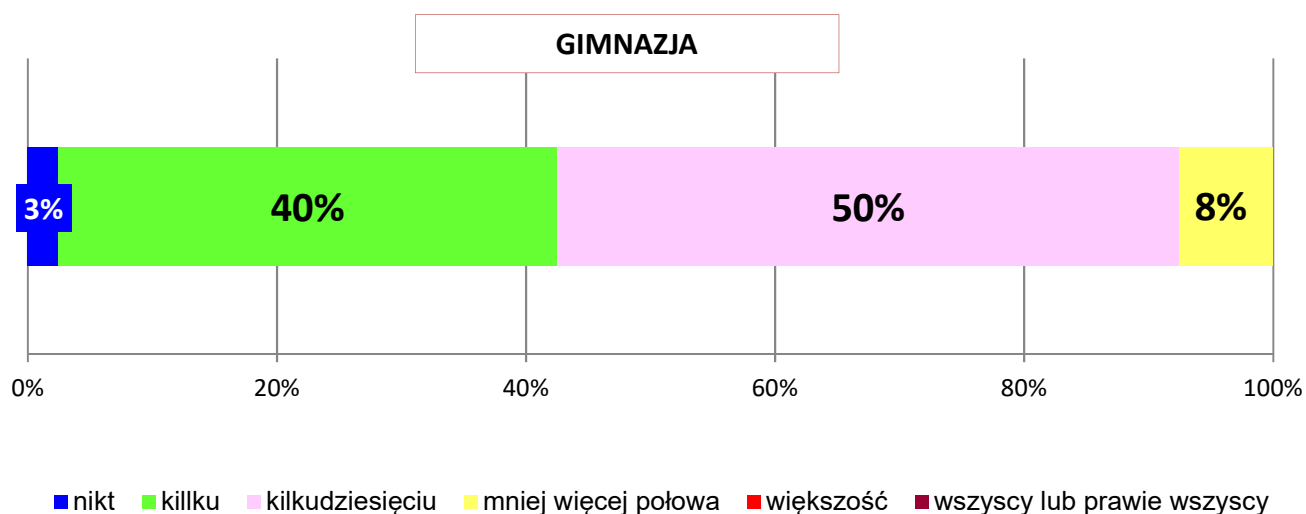
Wykres 10: Rozpowszechnienie palenia papierosów przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców III klas gimnazjum N=32

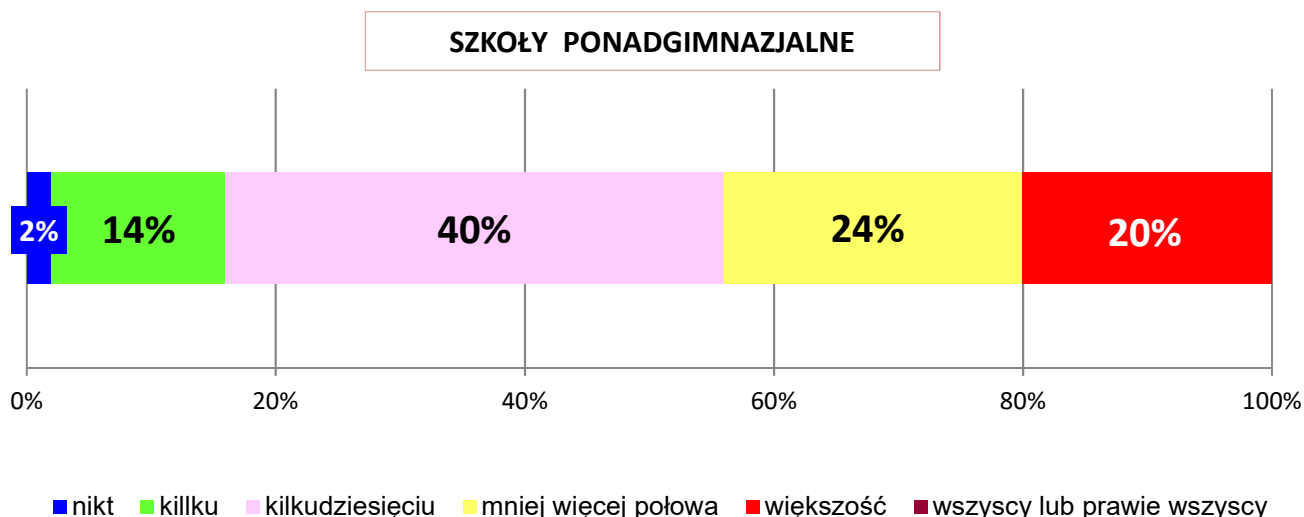
Wykres 11: Rozpowszechnienie palenia papierosów przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=38

2.1. Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów – w szkole

Wykres 12: Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów z gimnazjów. N=40

Wykres 13: Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród uczniów w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=50

2.2. Rozpowszechnienie używania e-papierosów wśród uczniów – w klasie i w szkole

W opinii wychowawców i pedagogów z tyskich szkół **używanie przez uczniów e-papierosów jest nieco tylko mniej rozpowszechnione niż palenie tradycyjnych papierosów.**

W grupie **nauczycieli z gimnazjów 22% badanych stwierdziło, że w klasie ani jeden uczeń nie używa papierosów elektronicznych.** Podobną opinię w sprawie tradycyjnych papierosów wyraził co czwarty badany nauczyciel gimnazjalny (25%). Identycznie wygląda ten problem, gdy pytamy o zjawisko z perspektywy całej szkoły. W tym przypadku **po 3% nauczycieli gimnazjalnych stwierdziło, że w szkole nie ma ani jednego ucznia używającego e-papierosów i ani jednego ucznia palącego papierosy tradycyjne. W obu przypadkach połowa badanych (50%) przyznała, że w szkole jest kilkudziesięciu uczniów palących oba rodzaje papierosów.** Zatem na poziomie gimnazjum nie ma różnic w kwestii palenia papierosów tradycyjnych i używania e-papierosów, zarówno w ocenie klas, jak i całej szkoły.

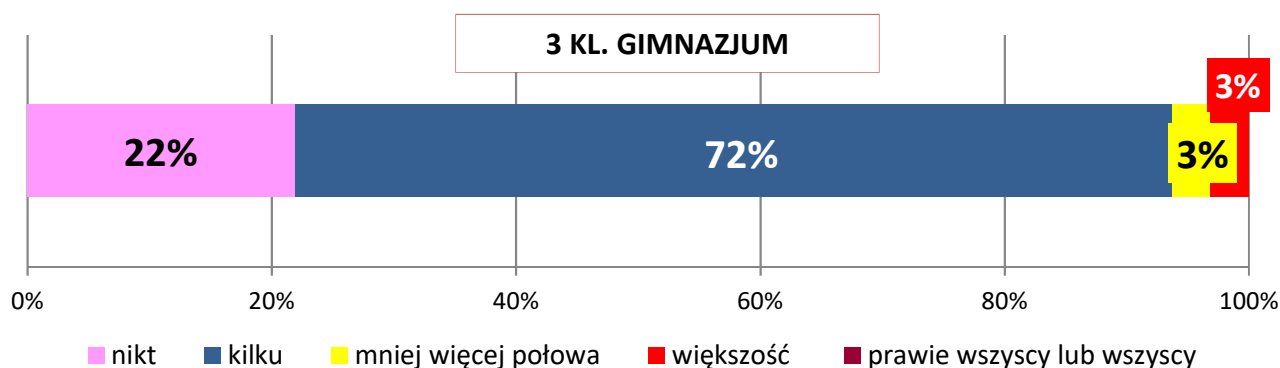
Zdaniem nauczycieli wraz z **wiekami rośnie popularność e-papierosów.** 16% nauczycieli z tyskich szkół ponadgimnazjalnych jest zdania, że w ich klasach żaden uczeń nie używa elektronicznych papierosów. W przypadku papierosów tradycyjnych tego zdania było 5% badanych. **71% nauczycieli jest przekonanych, że w klasie jest co najmniej kilku uczniów używających „elektroników”** (podobny procent dotyczy papierosów tradycyjnych – 63%). 11% uważa, że e-papierosów używa mniej więcej połowa uczniów w klasie (dużo większy odsetek jest w przypadku papierosów tradycyjnych – 29%), a 3% - że robi to większość.

W opinii **50% nauczycieli tyskich gimnazjów kilkudziesięciu uczniów w tych szkołach używa e-papierosów.** Mówiąc o „swojej” klasie większość wychowawców raczej zaniża lub dość powściągliwie wypowiada się na temat rozpowszechnienia używania e-papierosów przez uczniów. Jako wychowawcy klas powinni w tej kwestii podejmować jakieś działania profilaktyczne lub interwencyjne, jednak w praktyce ... nie radzą sobie z tym problemem. W tej sytuacji łatwiej jest nie zauważać pewnych zachowań. Dlatego patrząc na „swoją” klasę 72% wychowawców podkreśla, że kilku uczniów używa e-papierosów, jednak z perspektywy całej szkoły – gdy odpowiedzialność za brak odpowiednich działań rozkłada się na dyrekcję szkoły i wielu nauczycieli – ponad połowa badanych uważa, że jest ich kilkudziesięciu.

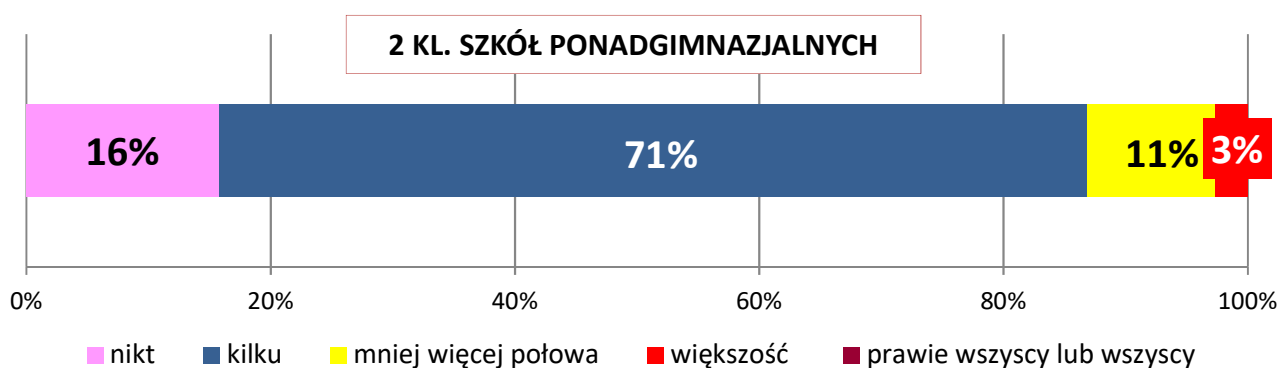
W szkołach ponadgimnazjalnych odsetek ten jest jeszcze wyższy. **Ponad 70% badanych nauczycieli uważa, że w jego klasie kilku uczniów używa papierosów elektronicznych, jednak już na poziomie całej szkoły 66% respondentów uznało, że jest ich kilkudziesięciu i więcej** (zagregowane odpowiedzi: kilkudziesięciu, mniej więcej połowa i większość).

2.2. Rozpowszechnienie używania e-papierosów wśród uczniów – w klasie

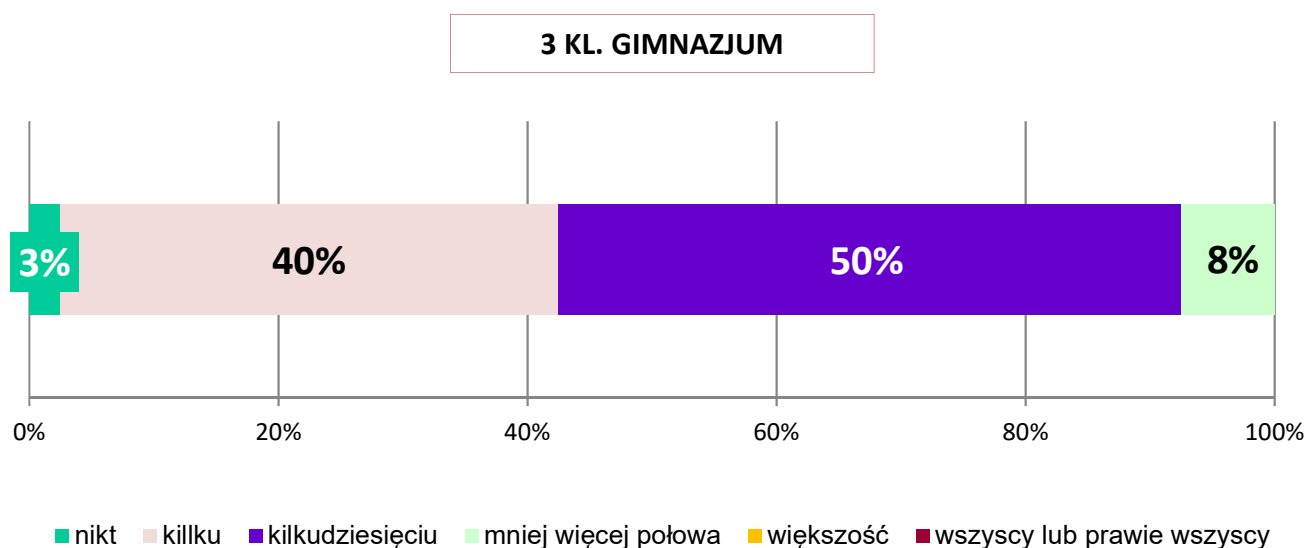
Wykres 14: Rozpowszechnienie używania e-papierosów przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców III klas gimnazjum N=32

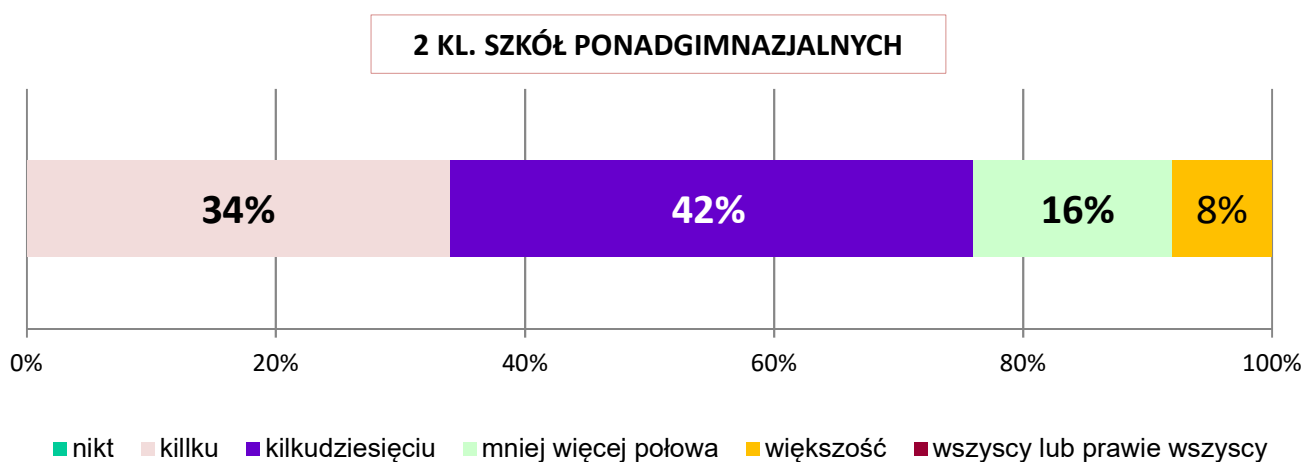
Wykres 15: Rozpowszechnienie używania e-papierosów przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=38

2.2. Rozpowszechnienie używania e-papierosów wśród uczniów – w szkole

Wykres 16: Rozpowszechnienie używania e-papierosów przez uczniów w szkole w ocenie wychowawców III klas gimnazjum N=40

Wykres 17: Rozpowszechnienie używania e-papierosów przez uczniów w szkole w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=50

2.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu przez uczniów - w klasie i w szkole

Nauczyciele uczestniczący w badaniu zostali również poproszeni o oszacowanie rozpowszechnienia picia napojów alkoholowych przez młodzież. Jak pokazuje wykres 18, **więcej niż jedna czwarta wychowawców III klas gimnazjów (28%) stwierdziła, iż w „ich” klasie żaden z uczniów nie pije napojów alkoholowych.** Prawie 70% uznało, że w klasie sięga po alkohol kilku uczniów (69%), a 3%, że robi to więcej niż połowa uczniów.

W klasach II tyskich szkół ponadgimnazjalnych. **18% wychowawców zadeklarowało, iż w „jego” klasie żaden z uczniów nie pije alkoholu.** Ponad jedna trzecia badanych stwierdziła, że zdarza się to kilku z nich (37%). Co czwarty nauczyciel w tej grupie przyznał, że alkohol pije mniej więcej połowa uczniów w klasie (26%). A 18% respondentów wskazało, że robi to większość.

Odsetki badanych nauczycieli zmieniają się, gdy pytamy o rozpowszechnienie używania alkoholu przez uczniów w szkole. W przypadku szkół gimnazjalnych zmalał co prawda odsetek nauczycieli twierdzących, że alkohol pije w szkole kilku uczniów, ale **niestety wzrósł znacząco odsetek badanych twierdzących, że takich uczniów w szkole jest kilkudziesięciu (45%).**

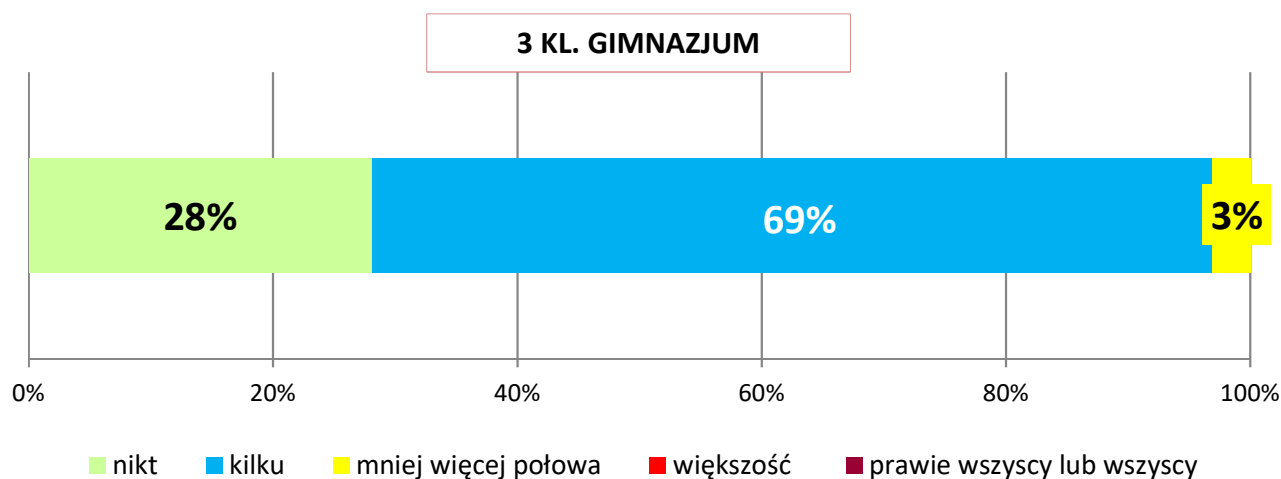
Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku szkół ponadgimnazjalnych. **Wzrósł odsetek nauczycieli będących zdania, że w szkole pije kilkudziesięciu uczniów (42%), podczas gdy na poziomie klasy było ich zaledwie kilku (37%).**

Wydaje się, iż część wychowawców klas odpowiedzialnych za działania wychowawcze, w tym m.in. prowadzenie zajęć profilaktycznych, stara się nie dostrzegać skali tego zjawiska we „własnej” klasie ale widzą go w kontekście całej szkoły. W tej sytuacji, aby uruchomić bardziej efektywne działania profilaktyczno-interwencyjne warto rozważyć możliwość zaangażowania zewnętrznych specjalistów.

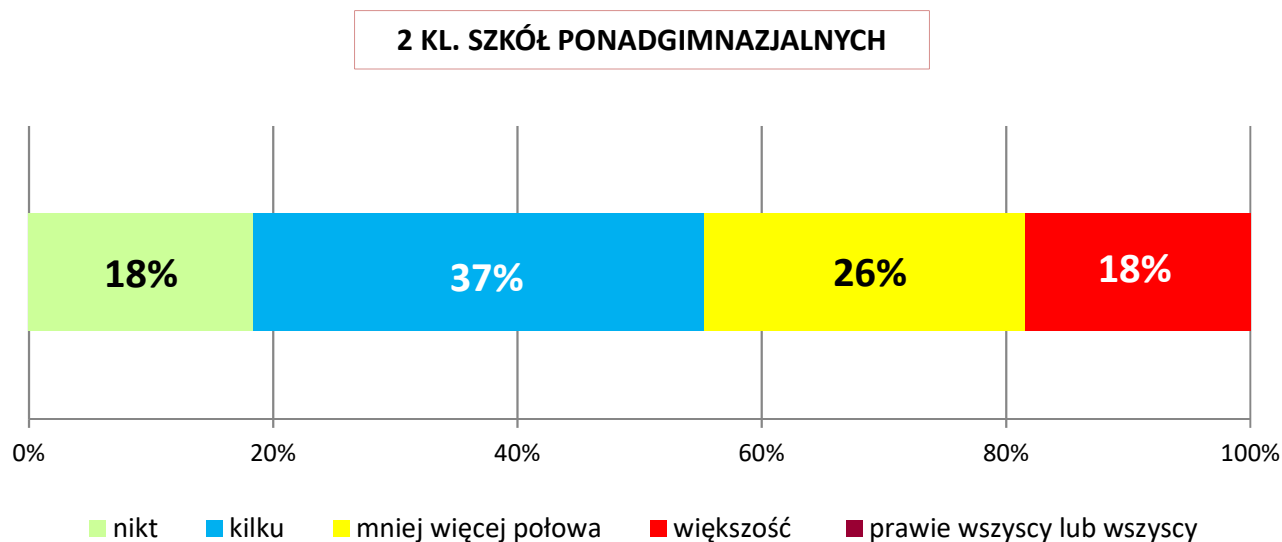
Patrząc na problem picia alkoholu przez młodzież - z perspektywy całej szkoły można **zauważyć wyraźnie wyższe odsetki nauczycieli, którzy traktują ten problem, jako istotny w swoim środowisku szkolnym.** Czterech na dziesięciu pedagogów w szkołach ponadgimnazjalnych stwierdziło, że alkohol pije kilkudziesięciu uczniów w szkole (42%). Co czwarty badany nauczyciel uznał, iż problem ten dotyczy mniej więcej połowy uczniów w szkole (26%), a co szósty stwierdził, że większość w szkole pije alkohol (16%).

2.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu przez uczniów - w klasie

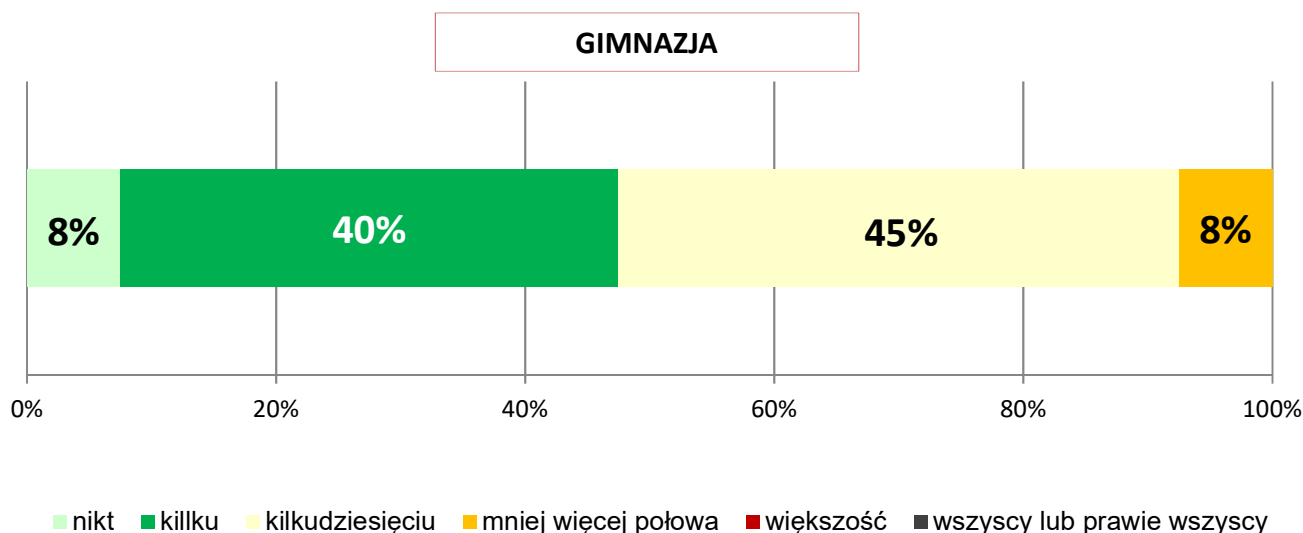
Wykres 18: Rozpowszechnienie picia alkoholu wśród uczniów **w klasie** w ocenie wychowawców III klas gimnazjum. N=32

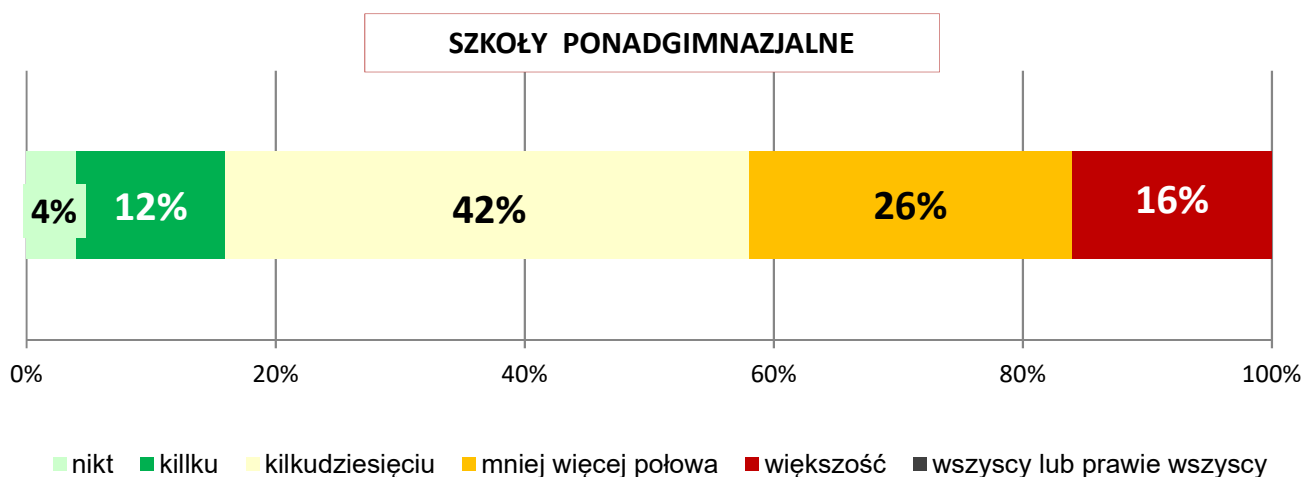
Wykres 19: Rozpowszechnienie picia alkoholu wśród uczniów **w klasie** w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=38

2.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu przez uczniów - w szkole

Wykres 20: Rozpowszechnienie picia alkoholu wśród uczniów w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów z gimnazjów. N=40

Wykres 21: Rozpowszechnienie picia alkoholu wśród uczniów w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=50

2.4. Rozpowszechnienie upijania się uczniów - w klasie i w szkole

Kolejnym obszarem analizowanym w badaniu była **ocena rozpowszechnienia upijania się młodzieży**. Jak pokazuje wykres 22, 69% wychowawców III klas **gimnazjum** stwierdziło, iż w „ich klasie” **żaden** z uczniów nie upija się alkoholem. Niemal co trzeci badany w tej frakcji nauczyciel (31%) przyznał, że zdarza się to kilku uczniom w klasie.

Wśród wychowawców II klas szkół ponadpodstawowych odsetek badanych, którzy stwierdzili, że w ich klasie żaden z uczniów nie upija się, sięga 46%. Ponad połowa nauczycieli jest zdania, że ww. problem dotyczy kilku uczniów w klasie (54%).

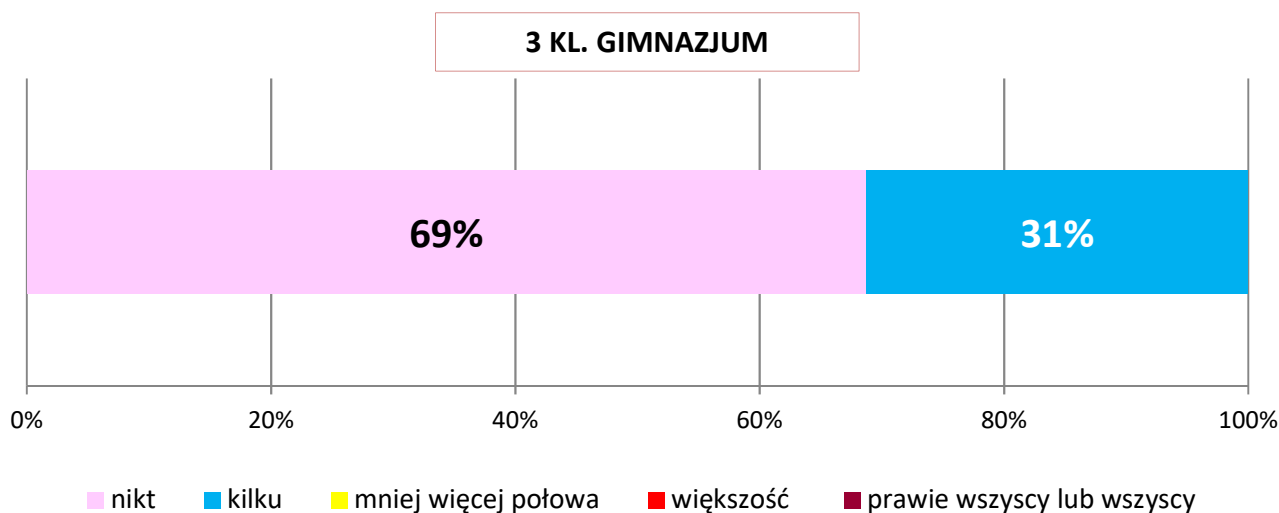
Analizując ww. problem z perspektywy całej szkoły warto zwrócić uwagę, iż nauczyciele dostrzegają go znacznie bardziej, niż z perspektywy klasy, w której są wychowawcami.

Czterech na dziesięciu nauczycieli pracujących w tyskich gimnazjach (43%) przyznało, iż w „ich” szkole nie upija się żaden uczeń. Niemal połowa (48%) stwierdziła, że dotyczy to kilku uczniów, a 10% wychowawców jest przekonanych, że upija się kilkudziesięciu 15-latków.

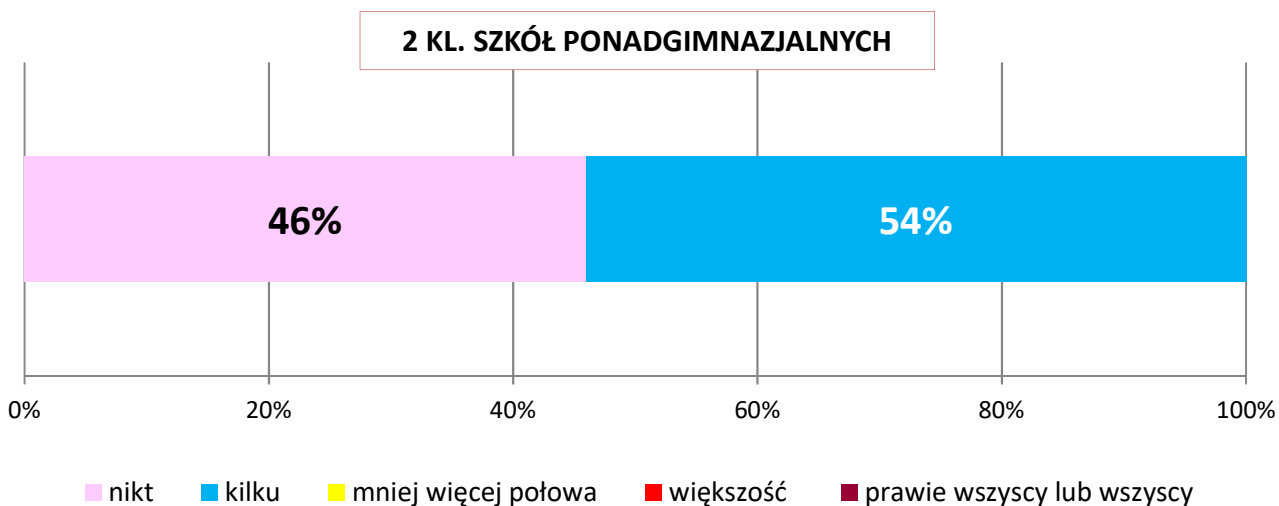
W szkołach ponadgimnazjalnych nie znalazł się ani jeden nauczyciel, który uważałby, że żaden uczeń w szkole nie upija się. Takie szkoły raczej nie istnieją. Co drugi pedagog i wychowawca badany w tej grupie stwierdził, że w „jego” szkole upija się kilku uczniów (50%). Co trzeci respondent (32%) był zdania, że problem upijających się uczniów dotyczy *kilkudziesięciu osób w szkole*. 8% respondentów jest zdania, że upija się mniej więcej połowa uczniów w szkole.

2.4. Rozpowszechnienie upijania się uczniów - w klasie

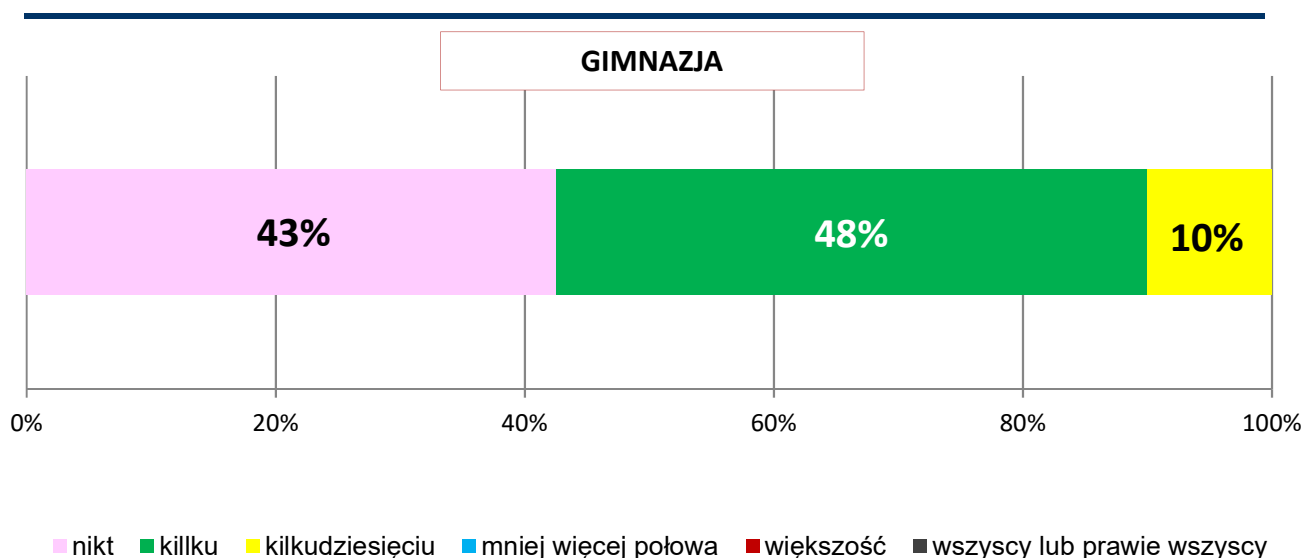
Wykres 22: Rozpowszechnienie upijania się uczniów w klasie w ocenie wychowawców III klas gimnazjum. N=32

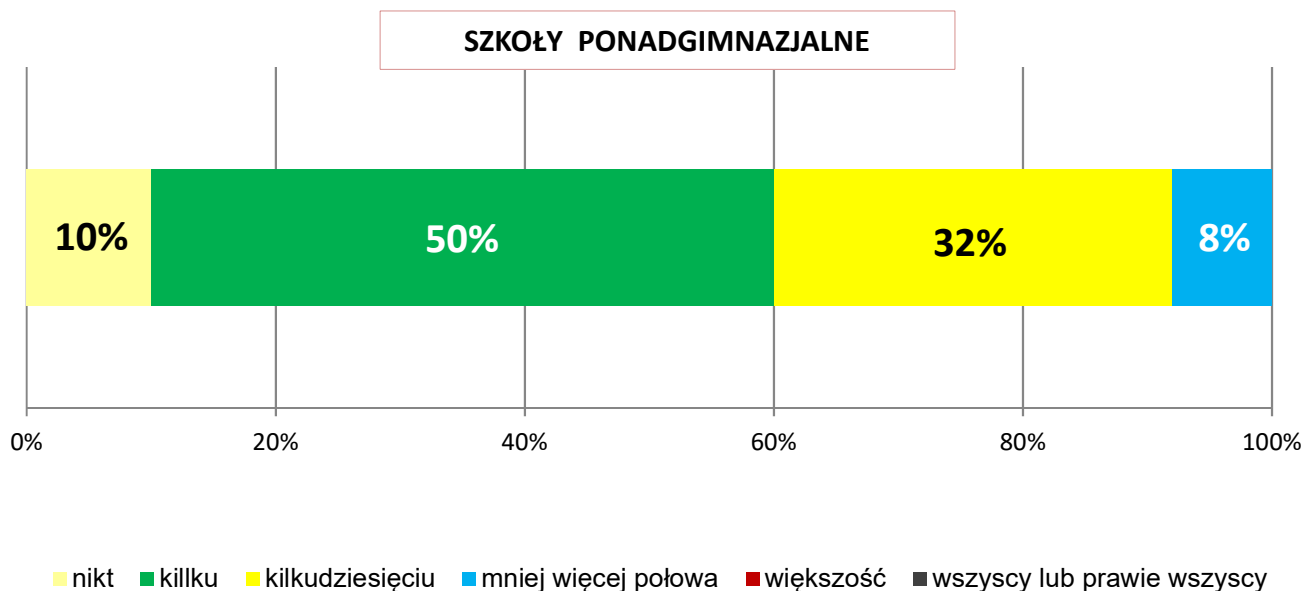
Wykres 23: Rozpowszechnienie upijania się uczniów w klasie w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=37

2.4. Rozpowszechnienie upijania się uczniów - w szkole

Wykres 24: Rozpowszechnienie upijania się uczniów **w szkole** w ocenie wychowawców i pedagogów z gimnazjów. N=40

Wykres 25: Rozpowszechnienie upijania się uczniów **w szkole** w ocenie wychowawców i pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=50

2.5. Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w klasie i w szkole

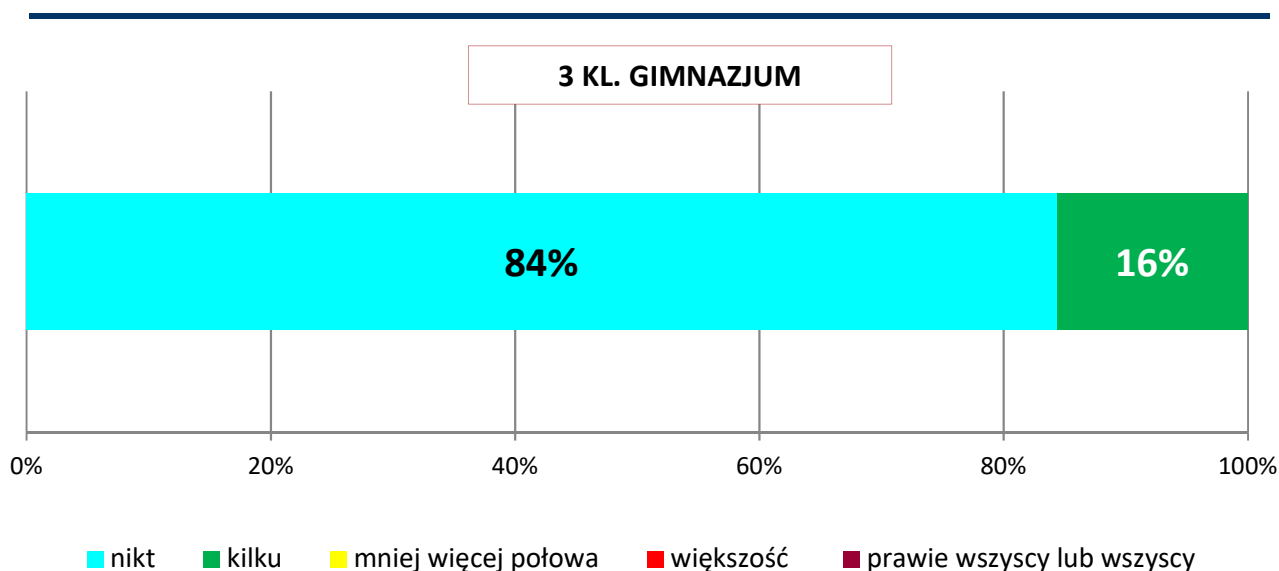
Jak pokazuje wykres 26, **84% wychowawców** III klas tyskich gimnazjów jest przekonanych, że **w ich klasie nie ma uczniów używających narkotyków**. **16% badanych uważa**, że problem ten dotyczy **kilku** uczniów. **Bardzo podobnie** wyglądają rozkłady odpowiedzi w **II klasach szkół ponadgimnazjalnych**. 86% badanych wychowawców uważa, że żaden uczeń w „ich” klasie nie używa narkotyków, a co siódmy wychowawca, że dotyczy to kilku uczniów.

Ci sami badani nauczyciele nieco inaczej postrzegają problem rozpowszechnienia używania narkotyków przez uczniów w perspektywie całej szkoły. W tym przypadku – gdy nie czują się bezpośrednio odpowiedzialni za uczniów „swojej” klasy – szerzej dostrzegają skalę ww. zjawiska.

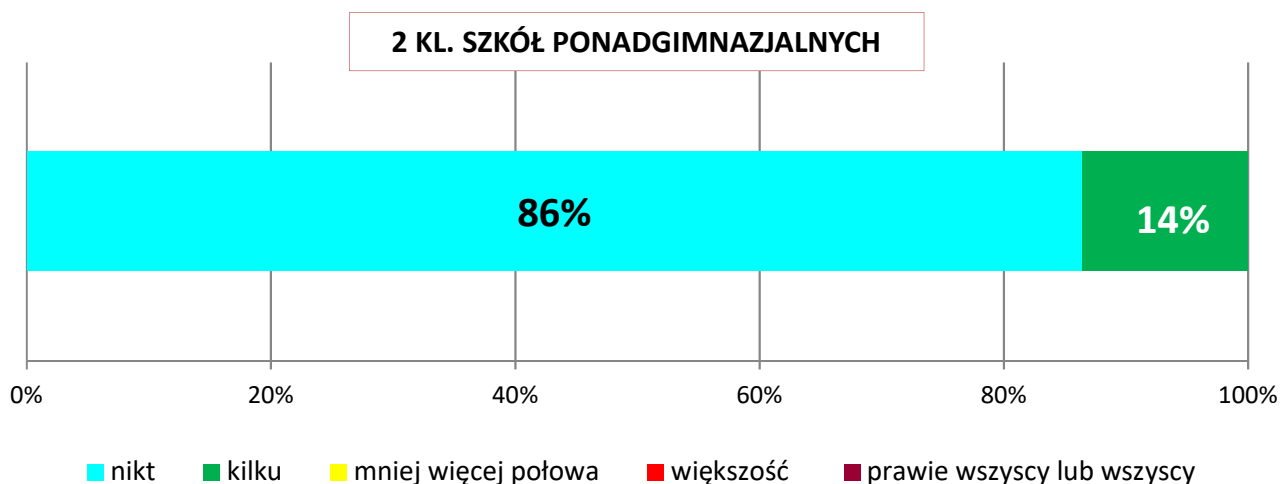
Połowa wychowawców z tyskich gimnazjów uważa, że żaden uczeń w ich szkole nie używa narkotyków. 45% deklaruje, że dotyczy to kilku uczniów, zaś 5% nauczycieli jest zdania, że problem ten dotyczy kilkudziesięciu uczniów gimnazjów. **Średnio co trzeci wychowawca lub pedagog pracujący w tyskiej szkole ponadpodstawowej (36%) stwierdził, że w szkole żaden z uczniów nie używa narkotyków**. 56% jest zdania, że problem ten dotyczy **kilku** uczniów, zaś 8% twierdzi, że kilkudziesięciu.

2.5. Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w klasie

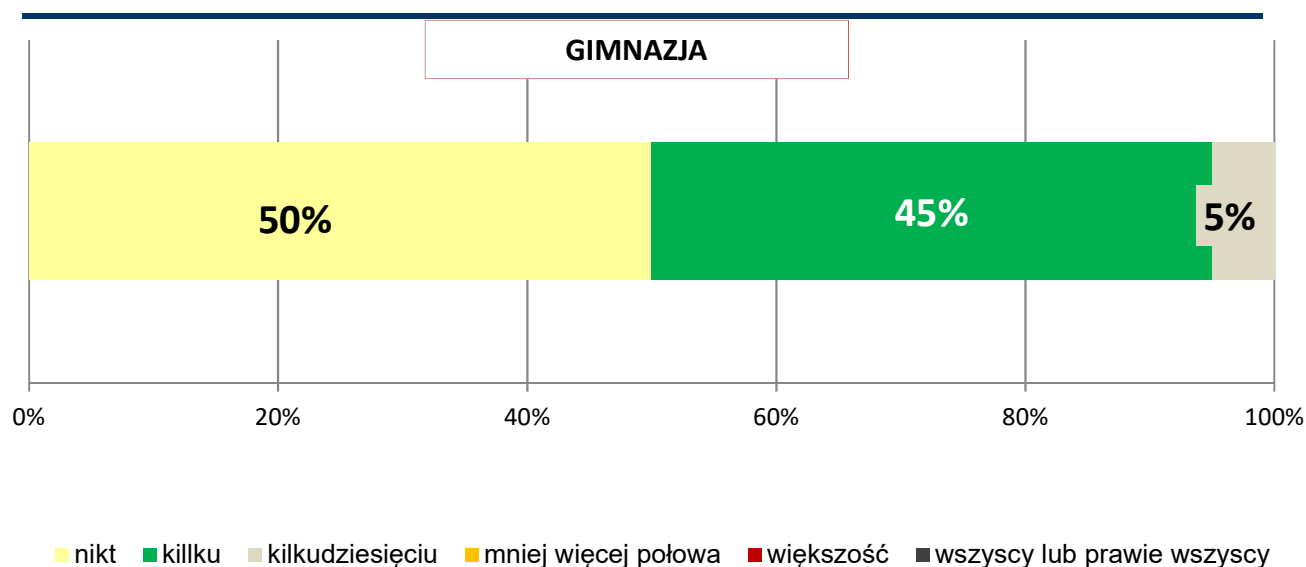
Wykres 26: Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców III klas gimnazjum. N=32

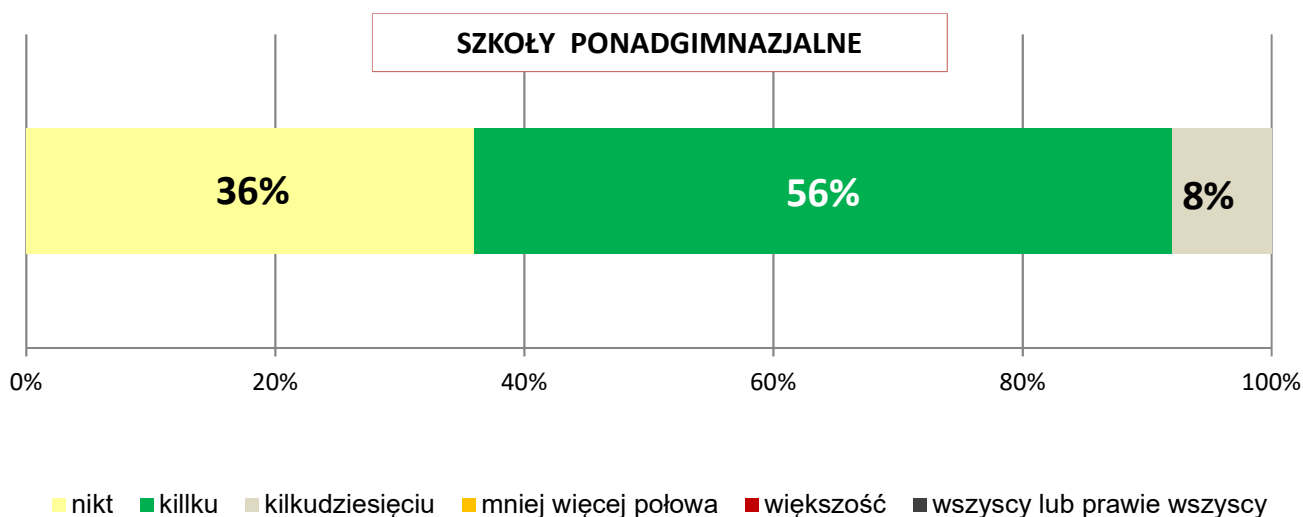
Wykres 27: Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=37

2.5. Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w szkole

Wykres 28: Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów z gimnazjów. N=40

Wykres 29: Rozpowszechnienie używania narkotyków przez uczniów w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=50

2.6. Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w klasie i szkole

W opinii wychowawców III klas tyskich gimnazjów **rozpowszechnienie używania przez młodzież dopalaczy jest dokładnie na tym samym poziomie, co rozpowszechnienie używania narkotyków**. Jak pokazuje wykres 30, **84%** badanych wychowawców wyraziło przekonanie, że **w ich klasie żaden z uczniów nie używa dopalaczy**, a **16%** jest zdania, że dotyczy to **kilku uczniów**.

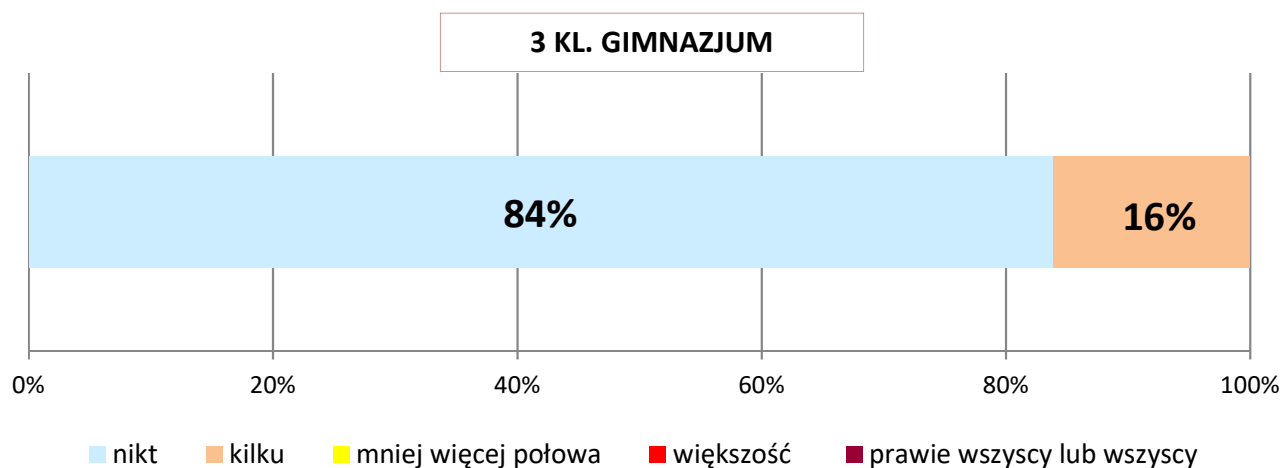
W grupie wychowawców **II klas szkół ponadgimnazjalnych** prawie **90%** badanych stwierdziło, że w „jego” klasie **nie ma uczniów używających dopalaczy** (89%). 11% stwierdziło natomiast, że dopalaczy używa **kilku** uczniów.

W tegorocznym badaniu **53% pedagogów gimnazjalnych** wyraziło opinię, że w ich **szkole żaden uczeń nie używa dopalaczy**, 43% uznało, że robi to kilku uczniów. **5% uznało, że problem ten dotyczy kilkudziesięciu uczniów w szkole**.

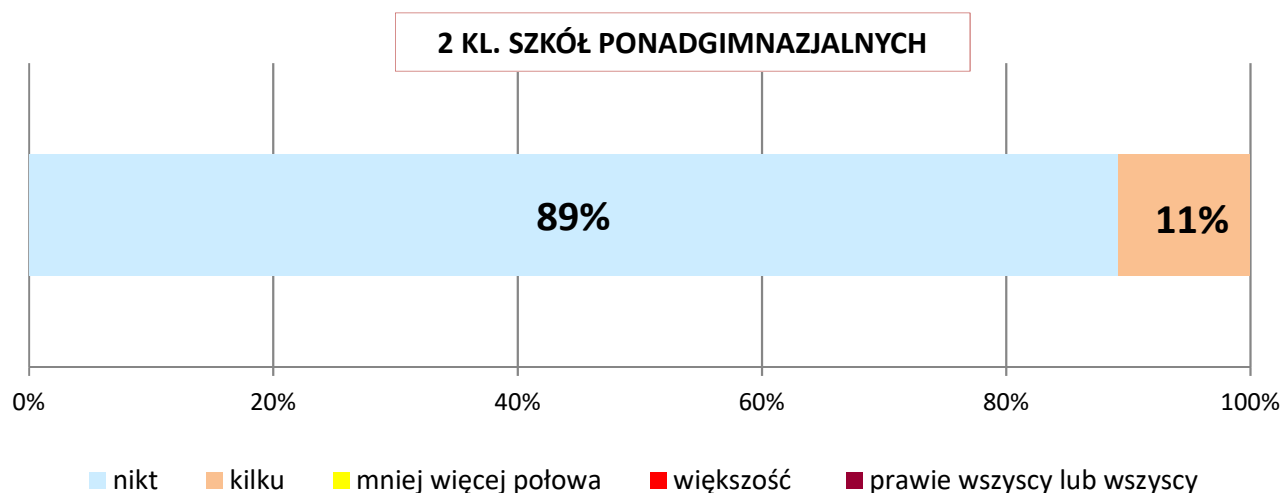
Problem używania dopalaczy przez uczniów jest najbardziej rozpowszechniony wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych. Niemal dwie piąte badanych nauczycieli (38%) uznało, że w szkole, w której pracują nie ma uczniów używających dopalaczy. 52% wychowawców i pedagogów jest **kilku** uczniów sięgających po dopalacze, a co dziesiąty (10%) wyraził opinię, że takich uczniów jest **kilkudziesięciu**.

2.6. Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w klasie

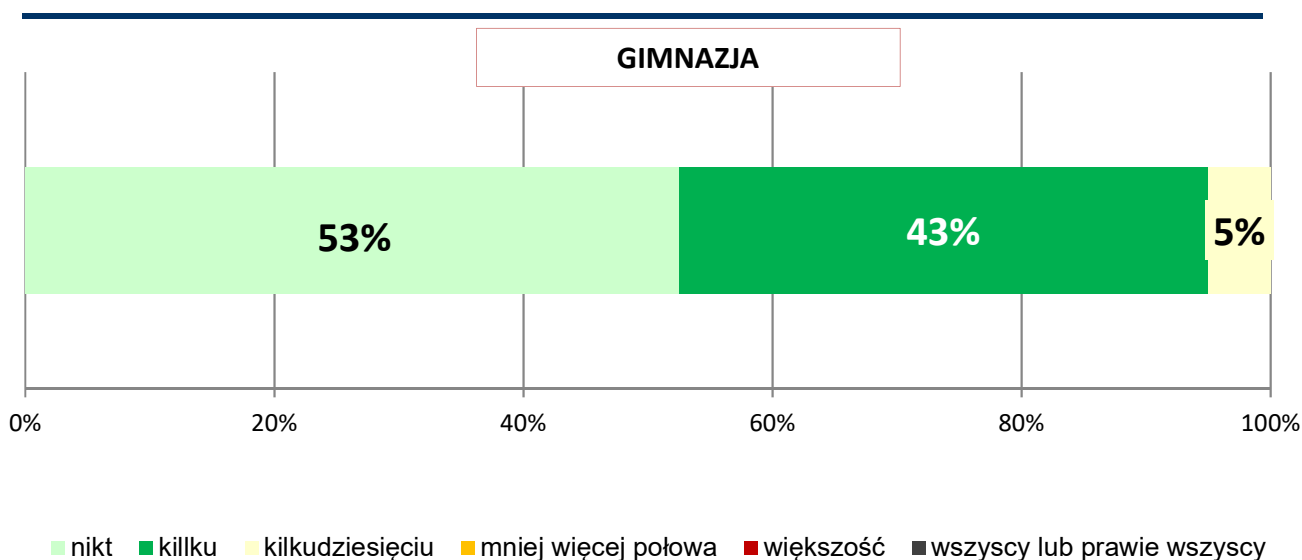
Wykres 30: Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców III klas gimnazjum. N=31

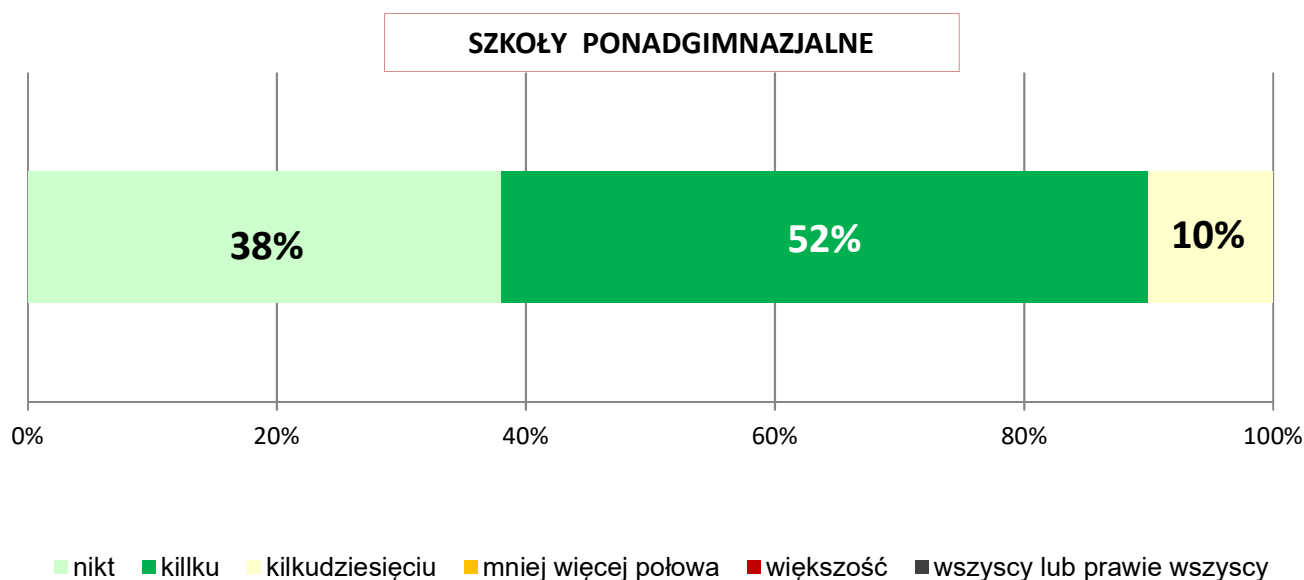
Wykres 31: Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w klasie w ocenie wychowawców II klas szkół ponadgimnazjalnych. N=37

2.6. Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w szkole

Wykres 32: Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów z gimnazjów. N=40

Wykres 33: Rozpowszechnienie używania dopalaczy przez uczniów w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=50

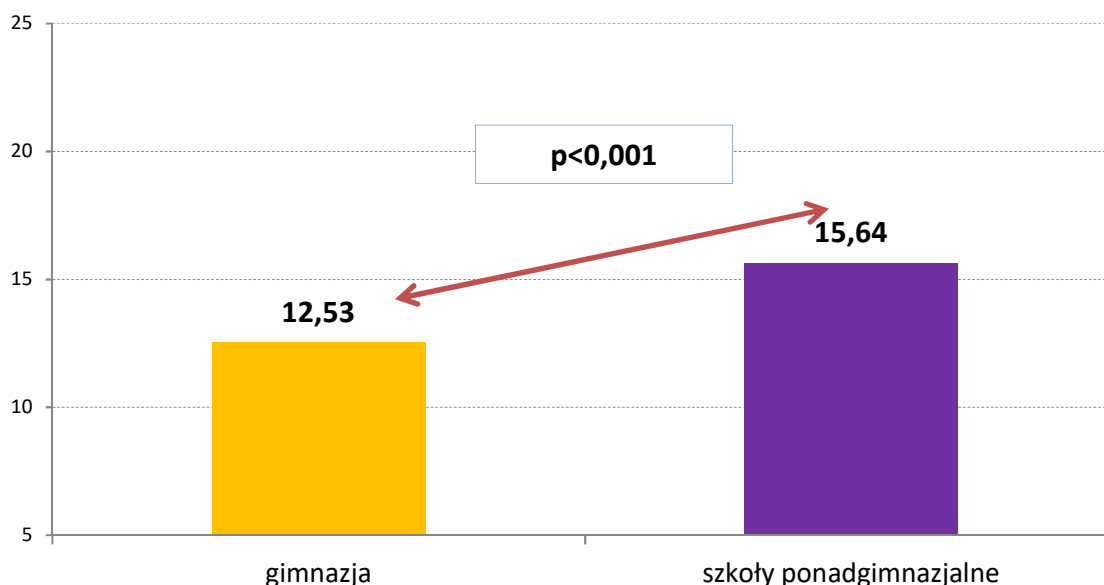

2.7. Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów w szkole - w opiniach wychowawców i pedagogów

Analizy wykazały także, że wskaźnik sumaryczny z 5 skal dotyczących postrzegania rozpowszechnienia używania substancji w szkole stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. **Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów w szkole**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania 9A - 9E ankiety. **Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił ponad 0,800**. Zmienna może przyjmować wartości od 5 - 30. Średnia wartość wyniosła w szkołach gimnazjalnych $M = 12,53$, w szkołach ponadgimnazjalnych $M=15,64$.

Analizowano związek pomiędzy oceną rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów a typem szkoły, w jakiej pracują badani. Analizy wykazały, że rozpowszechnienie używania substancji przez uczniów w szkole **jest oceniane wyżej wśród badanych pracujących w szkołach PG niż w gimnazjach** (wykres 34).

Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów w szkole według wychowawców i pedagogów – wartości średnich

Wykres 34: Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów w szkole – porównanie średnich: wychowawcy i pedagodzy z gimnazjów vs. szkół ponadgimnazjalnych .

Slajd 57

AP2

Nie zrobiłam opisu

Anna Puskiewicz; 13.08.2019

2.7. Ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów a staż pracy badanych w szkole

Tabela 2: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: „ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów” w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów a „staż pracy w szkole”.

GIMNAZJUM		Staż pracy w szkole	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów
Staż pracy w szkole	Korelacja Pearsona	1	-,139
	Istotność (dwustronna)		,393
	N	40	40
Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona	-,139	1
	Istotność (dwustronna)	,393	
	N	40	40

SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA		Staż pracy w szkole	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów
Staż pracy w szkole	Korelacja Pearsona	1	-,127
	Istotność (dwustronna)		,380
	N	50	50
Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona	-,127	1
	Istotność (dwustronna)	,380	
	N	50	50

W badaniu nie stwierdzono **istotnej korelacji** pomiędzy oceną rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów w szkole a stażem pracy badanych nauczycieli.

Wychowawcy i pedagodzy/psychologowie szkolni z krótszym stażem ocenili rozpowszechnienie używania substancji wśród uczniów tak samo jak badani z dłuższym stażem pracy w szkole.

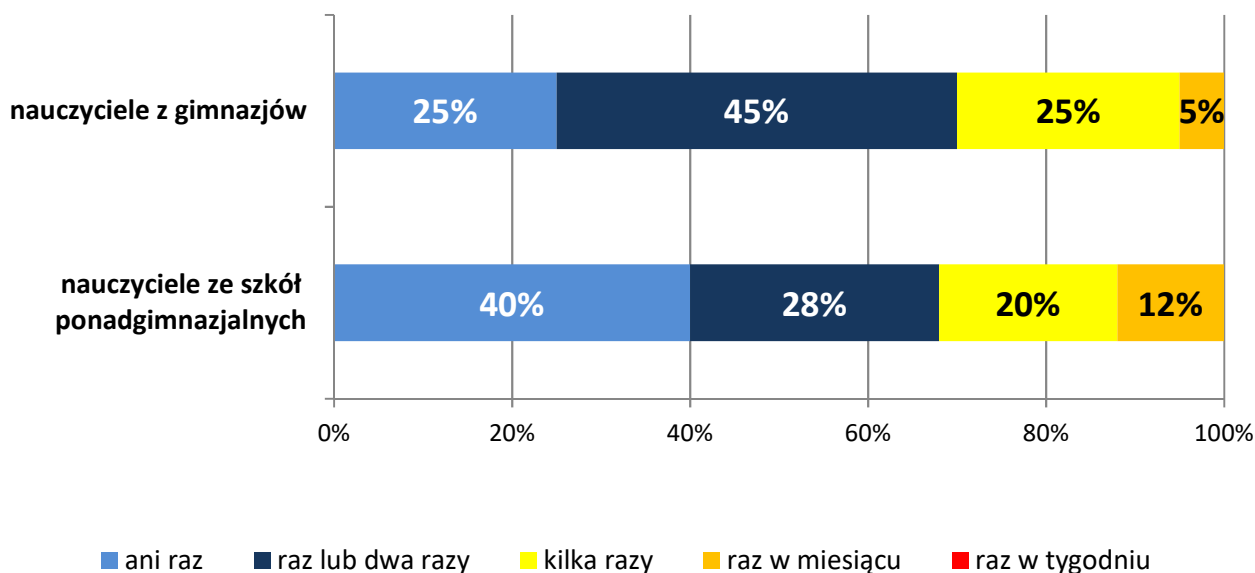
Slajd 58

AP3

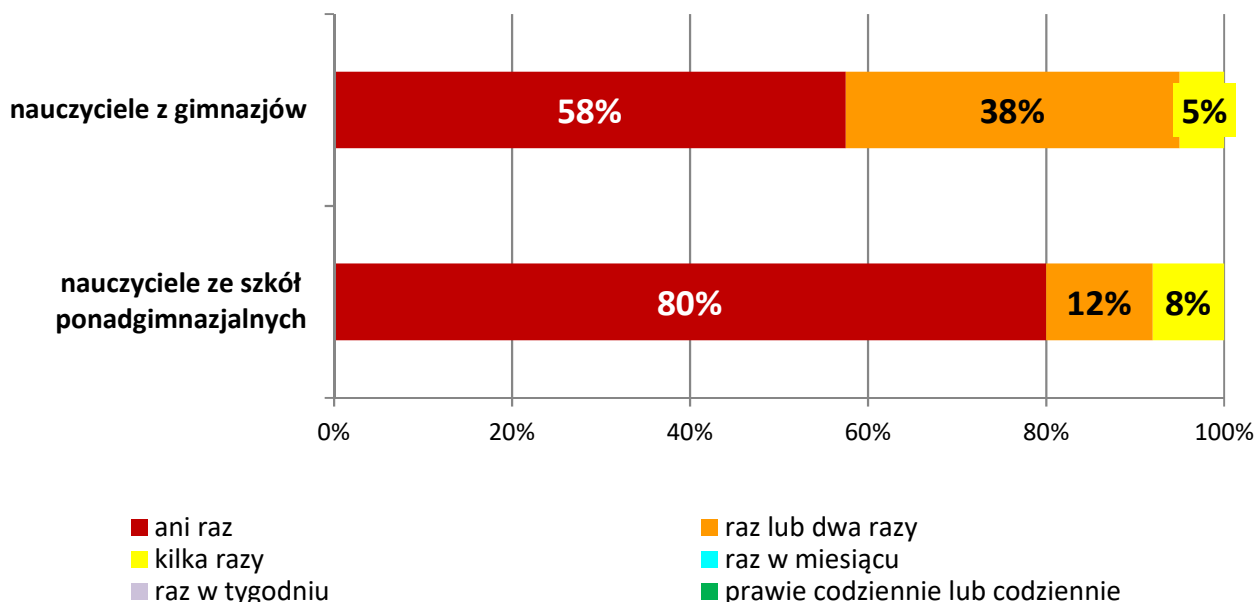
Nie zrobiłam opisu

Anna Puskiewicz; 13.08.2019

2.8. Rozpowszechnienie palenia papierosów, picia alkoholu i używania narkotyków przez uczniów w kontekście rozmów wychowawców i pedagogów - z rodzicami uczniów

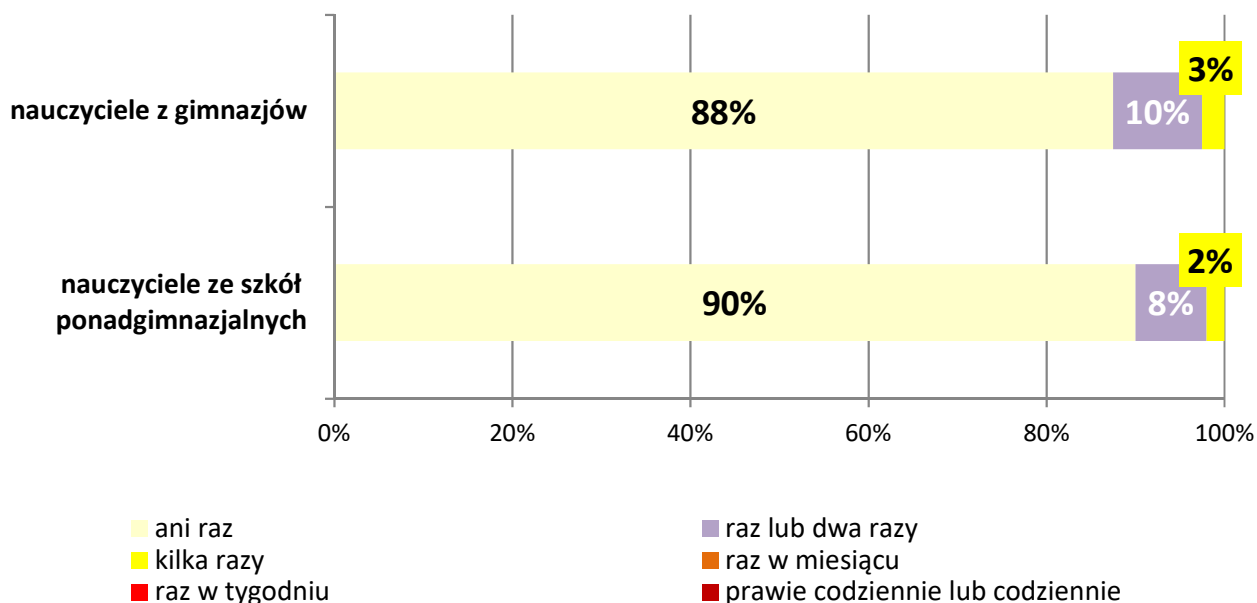

Wykres 35: Częstotliwość rozmów z rodzicami w szkole z powodu palenia papierosów przez uczniów – w ostatnich 12 miesiącach. G=40 SPG=50

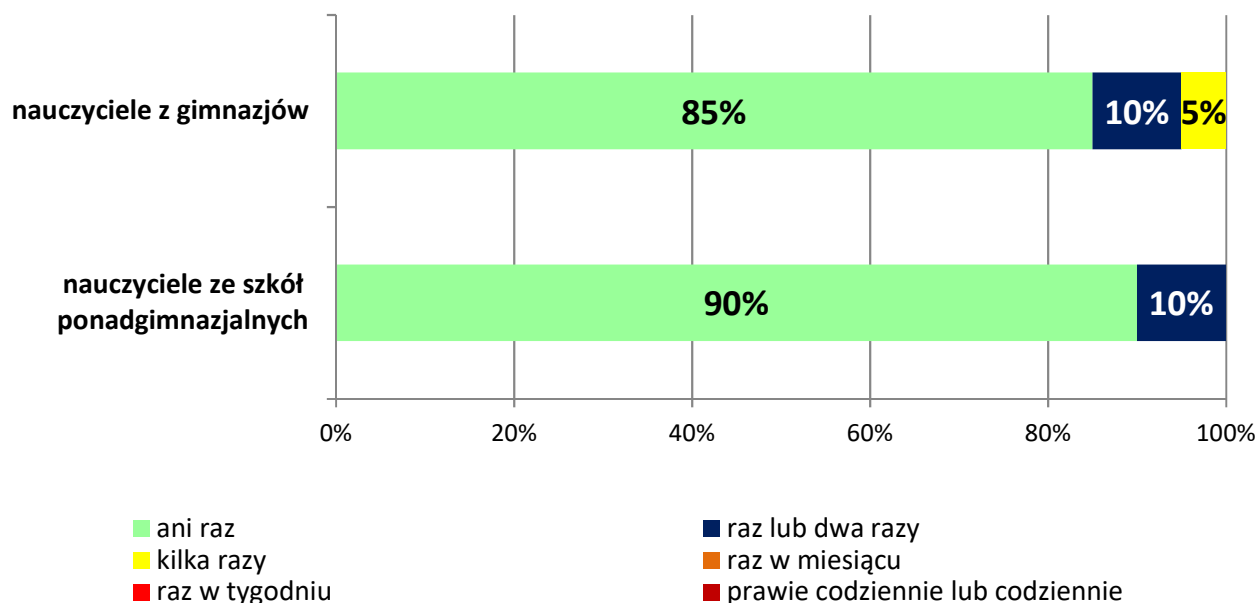

Wykres 36: Częstotliwość rozmów z rodzicami w szkole z powodu picia napojów alkoholowych przez uczniów – w ostatnich 12 miesiącach. G=40 SPG=50

2.8. Rozpowszechnienie palenia papierosów, picia alkoholu i używania narkotyków przez uczniów w kontekście rozmów wychowawców i pedagogów - z rodzicami uczniów

Wykres 37: Częstotliwość rozmów z rodzicami w szkole z powodu używania narkotyków przez uczniów – w ostatnich 12 miesiącach. G=40 SPG=50

Wykres 38: Częstotliwość rozmów z rodzicami w szkole z powodu używania dopalaczy przez uczniów – w ostatnich 12 miesiącach. G=40 SPG=50

2.8. Rozpowszechnienie palenia papierosów, picia alkoholu i używania narkotyków przez uczniów w kontekście rozmów wychowawców i pedagogów - z rodzicami uczniów

Analiza danych przedstawionych na wykresach 35-38 wskazuje, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy rozmowy z rodzicami na temat palenia przez uczniów papierosów musiało przeprowadzić 3/4 wychowawców i pedagogów/psychologów w tyskich gimnazjach (75%) i 3/5 w szkołach ponadgimnazjalnych (60%). Niemal co drugi nauczyciel z gimnazjum podejmował takie rozmowy **raz lub dwa razy w roku** (45%), co czwarty – **kilka razy** (25%), a co dwudziesty – **raz w miesiącu** (5%).

W grupie nauczycieli ponadgimnazjalnych częstotliwość rozmów z rodzicami nt. palenia papierosów przez uczniów była **niższa**. **28% badanych** podejmowało je **raz lub dwa razy, co piąty** wychowawca/pedagog – **kilka razy** (20%), a **12% badanych** – **raz w miesiącu**.

Znacznie mniejsza część nauczycieli prowadziła rozmowy z rodzicami w związku z piciem alkoholu przez uczniów. W szkołach gimnazjalnych niemal 40% badanych nauczycieli (38%) odbyło tego typu rozmowę – **jeden lub dwa razy w roku, a 5% - kilka razy**.

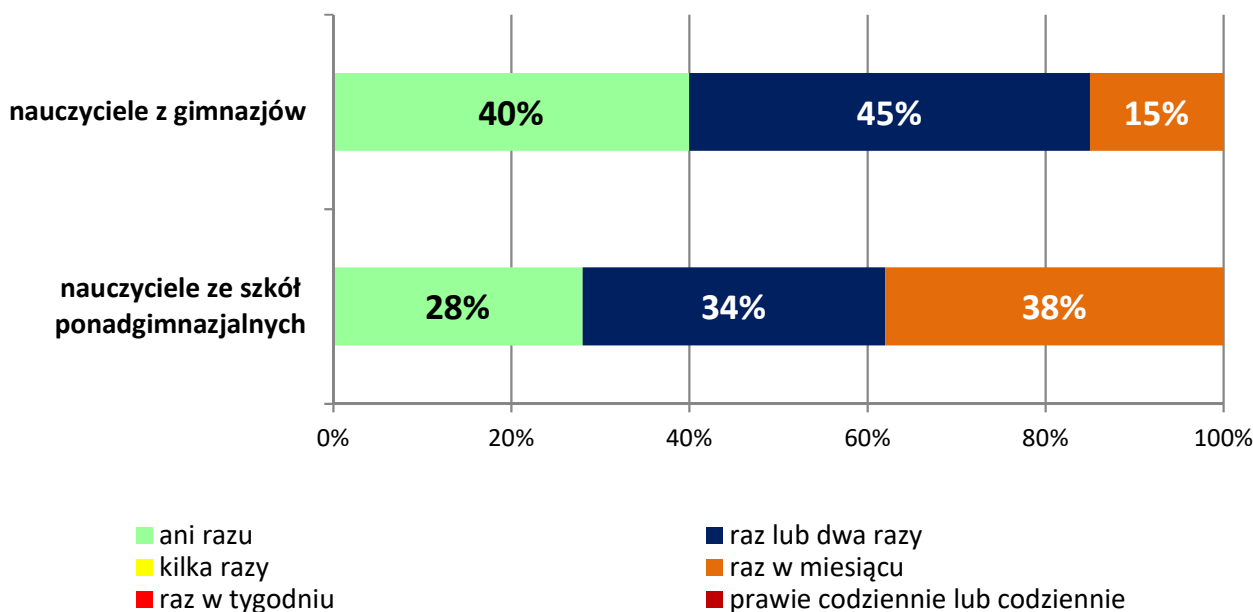
W grupie respondentów pracujących w tyskich **szkołach ponadgimnazjalnych** odsetek ten jest zdecydowanie mniejszy niż w gimnazjach. **Co ósmy** wychowawca lub pedagog rozmawiał z rodzicami w szkole z powodu picia napojów alkoholowych przez uczniów **raz lub dwa razy** (12%), a **co dwunasty** – **kilka razy** (8%).

O konieczności przeprowadzenia rozmów z rodzicami **na temat używania przez młodzież narkotyków** mówił **co dziesiąty badany nauczyciel z gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej** (odpowiednio: 13% i 10%). W grupie nauczycieli gimnazjalnych odsetek prowadzących takie rozmowy z rodzicami był nieco większy.

Podobne odsetki nauczycieli z gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych deklarowały konieczność rozmów dotyczących używania dopalaczy. **10% badanych wychowawców i pedagogów z gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych musiało przeprowadzić taką rozmowę raz lub dwa razy**. 5% nauczycieli gimnazjalnych deklarowało, że było to kilka razy w ostatnich 12 miesiącach.

2.9. Wiedza wychowawców/pedagogów na temat rozpowszechnienia picia alkoholu przez uczniów poza szkołą

Wykres 39: Ile razy wychowawcy i pedagodzy w ciągu ost. 12 miesięcy dowiadywali się o przypadkach picia alkoholu przez uczniów poza szkołą ?

W badaniu analizowano także, jak często wychowawcy i pedagodzy, a także psychologowie szkolni dowiadywali się o przypadkach picia alkoholu przez uczniów poza szkołą np. w takich miejscach jak pub, park, ulica, prywatka czy dyskoteka.

Taką sytuację odnotowało sześciu na dziesięciu nauczycieli ze szkół gimnazjalnych (60%) i siedmiu na dziesięciu nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (72%).

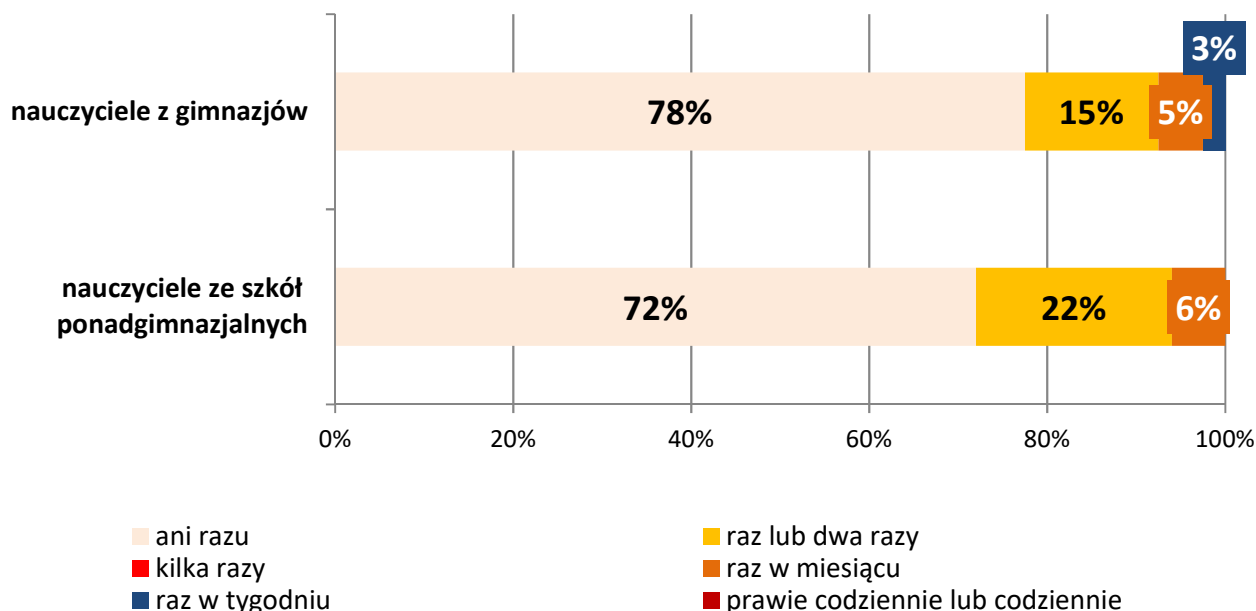
Najczęściej o tego typu zdarzeniach wspominali wychowawcy z gimnazjów. 45% badanych deklarowało, że dowiadywało się o takich sytuacjach *raz lub dwa razy w roku*, a 15% - *raz w miesiącu*.

Co trzeci wychowawca i pedagog w szkole ponadgimnazjalnej przyznał, iż miał wiedzę o takich sytuacjach *raz lub dwa razy w roku* (34%), a 38% - *raz w miesiącu*.

Informacje te jednoznacznie wskazują, iż nauczyciele i pedagodzy pracujący w tyskich szkołach są dość dobrze zorientowani w zakresie ryzykownych zachowań młodzieży związanych z piciem alkoholu. Mają więc rzeczywiste podstawy, aby uznać konieczność realizacji działań profilaktycznych i edukacyjnych dot. szkód związanych z piciem alkoholu przez nastolatki.

2.10. Wiedza wychowawców/pedagogów na temat rozpowszechnienia używania narkotyków przez uczniów poza szkołą

Wykres 40: Ile razy wychowawcy i pedagodzy w ciągu ost. 12 miesięcy dowiadywali się o przypadkach używania narkotyków przez uczniów poza szkołą ?

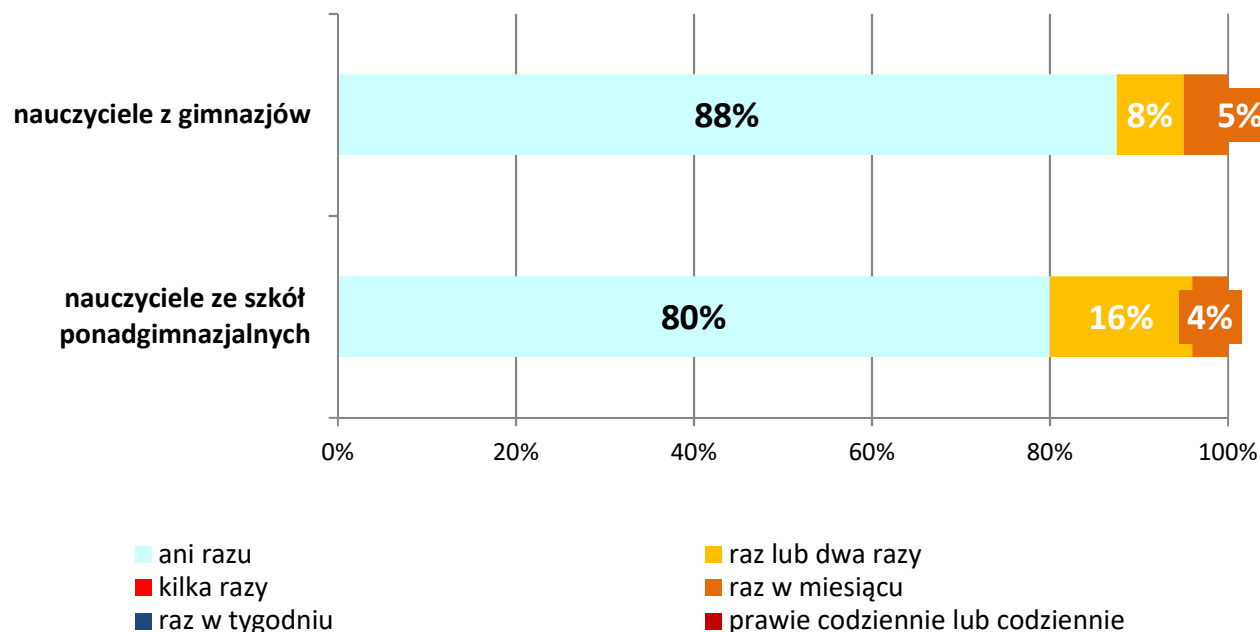
Znacznie rzadziej niż w przypadku picia alkoholu przez uczniów poza szkołą do badanych nauczycieli docierały informacje na temat używania narkotyków przez młodzież szkolną.

Co siódmy badany wychowawca pracujący w gimnazjum stwierdził, iż w okresie ostatnich 12 miesięcy dowiadywał się o tego typu sytuacjach **raz lub dwa razy** (15%). **Co dwudziesty** nauczyciel lub pedagog – **raz w miesiącu** (5%), a **3%** badanych zadeklarowało, że zdarzenie takie miało miejsce **raz w tygodniu**.

W szkołach ponadgimnazjalnych odsetek nauczycieli, którzy dowiedzieli się o przypadkach używania narkotyków przez młodzież był nieco niższy. 22% badanych w tej grupie stwierdziło, iż takie zdarzenia miały miejsce **1-2 razy w ostatnim roku**, a **6%** - **raz w miesiącu**.

2.11. Wiedza wychowawców/pedagogów na temat rozpowszechnienia używania dopalaczy przez uczniów poza szkołą

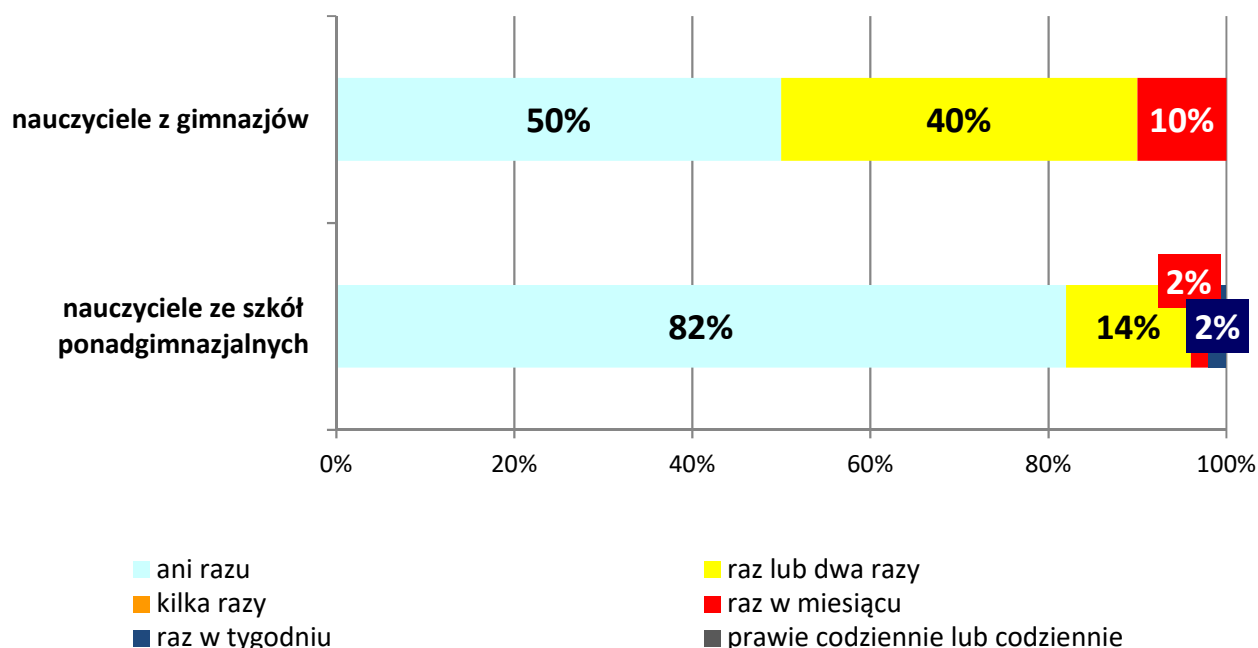
Wykres 41: Ile razy wychowawcy i pedagodzy w ciągu ostatnich 12 miesięcy dowiadywali się o przypadkach używania dopalaczy przez uczniów poza szkołą?

13% wychowawców/pedagogów z tyskich gimnazjów przyznało, iż w ciągu ostatniego roku **dowiedziało się o przypadkach używania dopalaczy przez uczniów, poza terytorium szkoły** (8% badanych miało taką sytuację raz lub dwa razy w roku, 5% - raz w miesiącu).

Co piąty nauczyciel ze szkół ponadgimnazjalnych (20%) w ciągu ostatnich 12 miesięcy **dowiedział się o przypadkach używania dopalaczy przez uczniów poza terytorium szkoły** (16% badanych stwierdziło, że sytuacja taka miała miejsce raz lub dwa razy w roku, 4% - że raz w miesiącu).

2.12. Wiedza wychowawców na temat udziału uczniów w bójce lub innym akcie przemocy poza szkołą

Wykres 42: Ile razy wychowawcy i pedagodzy w ciągu ostatnich 12 miesięcy dowiadywali się o udziale uczniów w bójce lub innym akcie przemocy poza szkołą ?

W badaniu analizowano także, jak często nauczyciele dowiadywali się o przypadkach przemocy pomiędzy uczniami np. bójce lub innych, podobnych wydarzeniach, do których dochodziło poza szkołą.

Połowa wychowawców i pedagogów pracujących w tyskich gimnazjach zetknęła się z tego typu zdarzeniami (50%), z czego 40% - raz lub dwa razy, a 10% - raz w miesiącu w ciągu ostatniego roku.

W przypadku nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych odsetek ten jest dużo niższy. 14% deklarowało, że zdarzenia takie miały miejsce raz lub dwa razy w ciągu ostatniego roku, a po 2% dowiadywało się o tym raz w miesiącu i prawie codziennie.

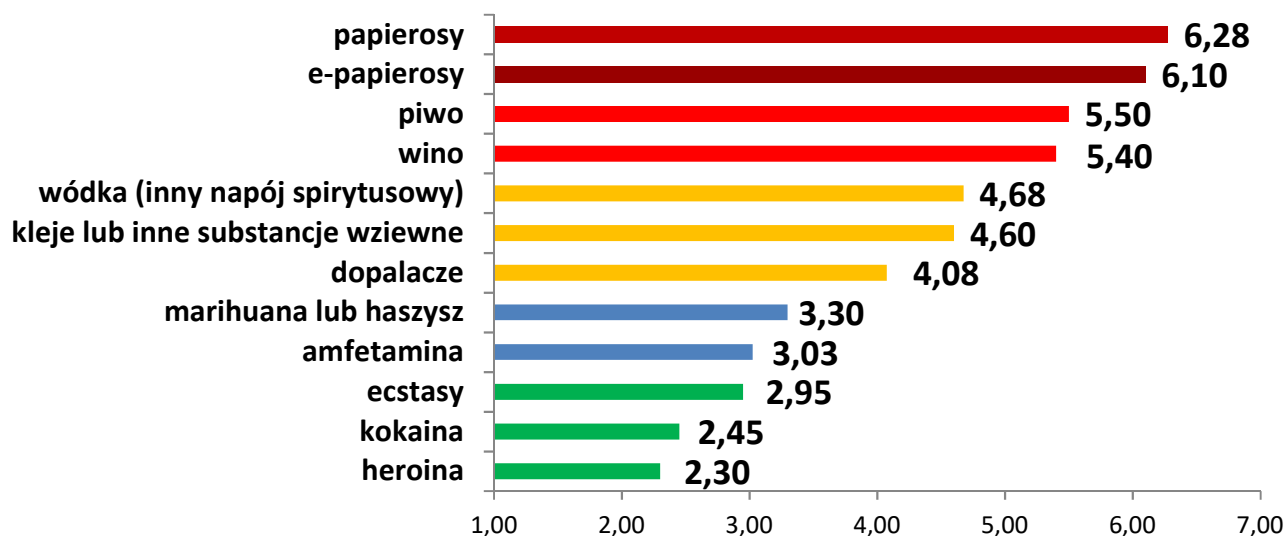

**3. Dostępność substancji
psychoaktywnych dla uczniów
w środowisku lokalnym
w ocenie nauczycieli
i pedagogów/psychologów szkolnych**

3.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych - w opinii pedagogów i wychowawców III kl. gimnazjów

Ocena dostępności substancji psychoaktywnych dla uczniów III klas gimnazjalnych w Tychach - w opinii wychowawców i pedagogów z gimnazjów - porównanie wartości średnich - skala 7 punktowa -

Wykres 43: Ocena dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży uczącej się w III kl. tyskich gimnazjów – w opinii nauczycieli - porównanie średnich; N=40

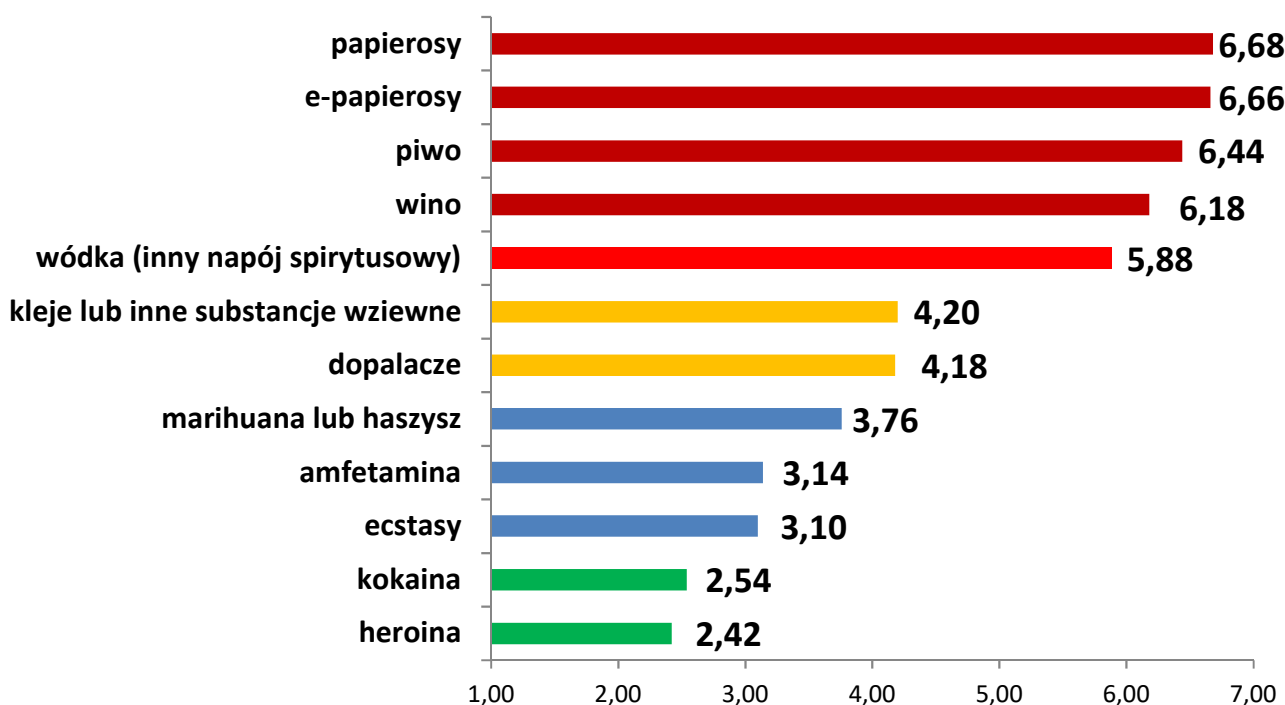
Nauczyciele pracujący w III klasach gimnazjum stwierdzili, że **najłatwiej dostępne dla młodzieży kończącej naukę w gimnazjum są papierosy** (6,28 pkt w 7-punktowej skali). Na drugim i trzecim miejscu ww. rankingu dostępności znalazły się **e-papierosy i piwo** (odpowiednio 6,10 pkt i 5,50 pkt), na czwartym – wino (5,40). Dostępność narkotyków jest zdecydowanie mniejsza i nie przekracza 4 pkt, z wyjątkiem substancji wziewnych, np. klejów, którymi można się odurzyć (4,60 pkt).

W kontekście stwierdzonej w badaniu **wysokiej dostępności napojów alkoholowych i papierosów** dla niepełnoletniej młodzieży warto rozważyć **przeprowadzenie badań „tajemniczego klienta”** połączonych z działaniami interwencyjnymi kierowanymi do sprzedawców papierosów i napojów alkoholowych. Realizacja tego typu działań w wielu miastach doprowadziła do ograniczenia dostępności ww. substancji

3.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych - w opinii pedagogów i wychowawców II kl. szkół ponadgimnazjalnych

Ocena dostępności substancji psychoaktywnych dla uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych w Tychach - w opinii wychowawców i pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych - porównanie wartości średnich - skala 7 punktowa -

Wykres 44: Ocena dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży w tyskich szkołach ponadgimnazjalnych - porównanie średnich; N=50

Wychowawcy i pedagodzy pracujący w tyskich szkołach ponadgimnazjalnych – podobnie, jak w gimnazjach – stwierdzili, że **najłatwiej dostępne dla młodzieży są papierosy i e-papierosy (odpowiednio 6,68 pkt i 6,66 pkt), a następnie piwo, wino i napoje spirytusowe (wódka)**. Nieco trudniej zdobyć nastolatkom substancje wziewne, np. kleje. Dostępność wszystkich napojów alkoholowych została oceniona na wyższym poziomie niż w gimnazjach.

Najtrudniejszy w ocenie badanych jest dostęp do tzw. „twardych” narkotyków - kokainy i heroiny. Zdecydowanie łatwiej młodzież może zdobyć marihuanę, a także amfetaminę i ecstasy. Dostępność tych substancji dla młodzieży ponadgimnazjalnej jest w ocenie nauczycieli wyższa niż dla uczniów szkół gimnazjalnych.

3.2. Ocena dostępności alkoholu i papierosów dla młodzieży szkolnej według kryterium - łatwo, średnio i trudno dostępne

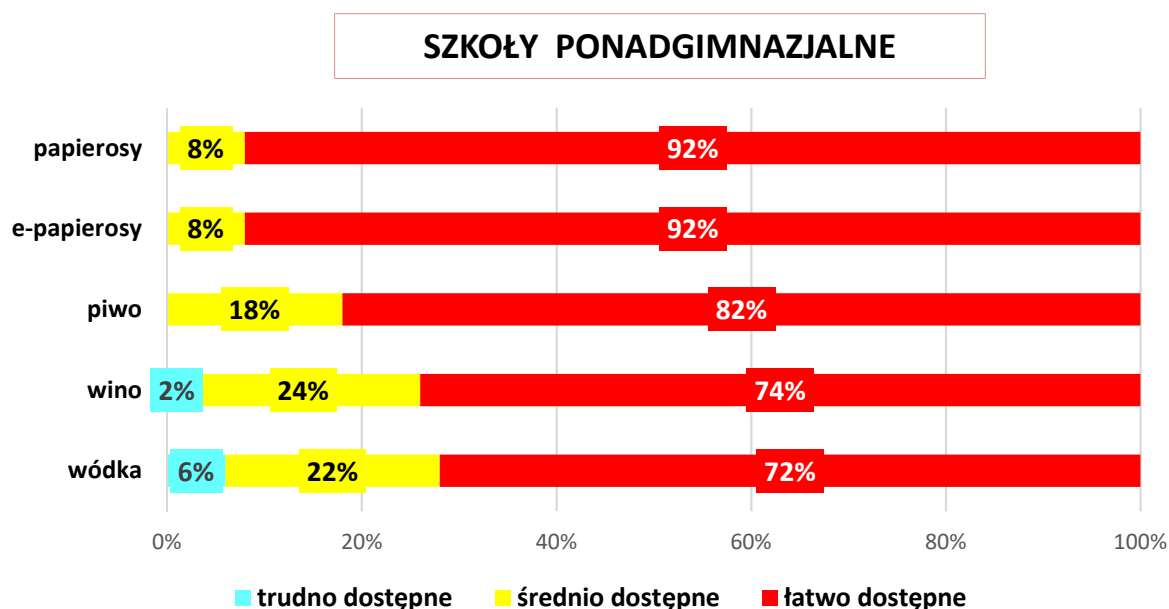
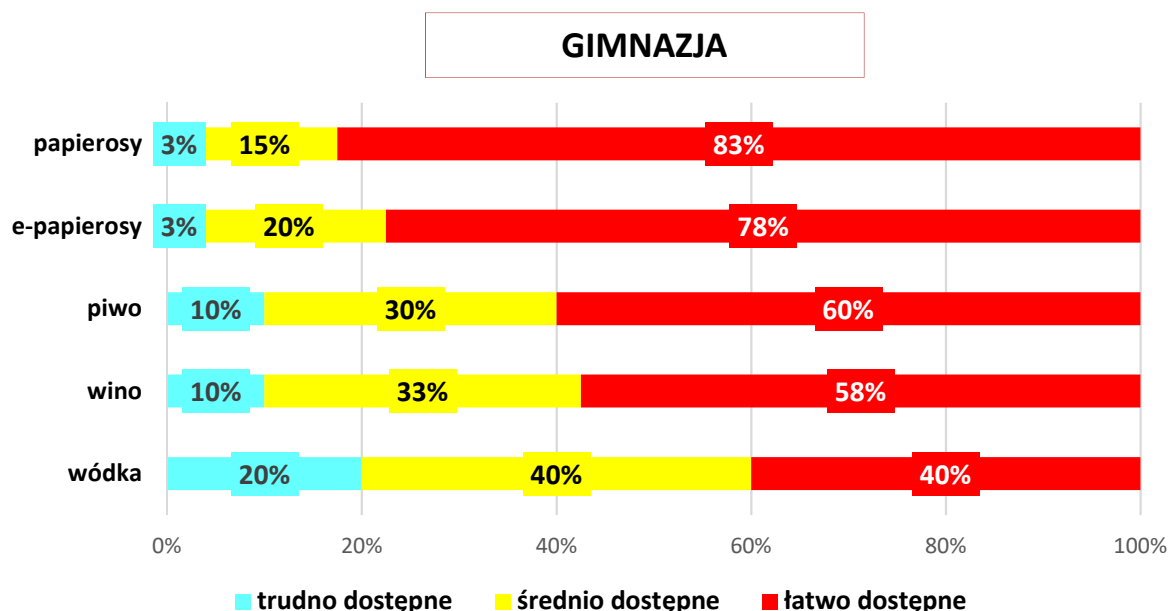
W dodatkowych analizach przyjęto, że oceny badanych mieszczące się na skali w przedziale 1-2 oznaczają, że określone substancje są trudno dostępne, oceny 3-5, że są średnio dostępne, zaś oceny 6-7 – łatwo dostępne.

Jak pokazuje wykres 45, aż **83% badanych wychowawców oraz pedagogów i psychologów uznało, że dla uczniów III klas gimnazjów w Tychach łatwo dostępne są papierosy**, a kolejne 15% badanych oceniło, że są one średnio dostępne. Niewiele mniej, bo **78% respondentów uznało, że łatwo dostępne dla młodzieży są e-papierosy**, a 20% uznało je za średnio dostępne. **3/5 badanych stwierdziło, że dla gimnazjalistów z badanych klas łatwo dostępne jest piwo i niemal taki sam odsetek wskazał, jako łatwo dostępne - wino** (odpowiednio 60% i 58%). Trudniej wg badanych nauczycieli młodzieży z III klas gimnazjum jest zdobyć wódkę – dwóch na dziesięciu badanych nauczycieli produkt ten uznało za trudno dostępny.

Nikt z badanych nauczycieli z tyskich szkół ponadgimnazjalnych nie uznał, iż papierosy, e-papierosy oraz piwo są trudno dostępne dla uczniów liceum, technikum lub szkoły zawodowej. Dziewięciu na dziesięciu badanych nauczycieli (po 92%) stwierdziło, że zarówno papierosy, jak i e-papierosy są dla uczniów towarem łatwo dostępnym. 82% badanych uważa, że łatwo dostępne jest piwo, 74% - wino i aż 72% - wódka. Jedynie dwa produkty: wino i wódka – co prawda przez znikomy odsetek badanych – zostały uznane za trudno dostępne (odpowiednio 2% i 6%).

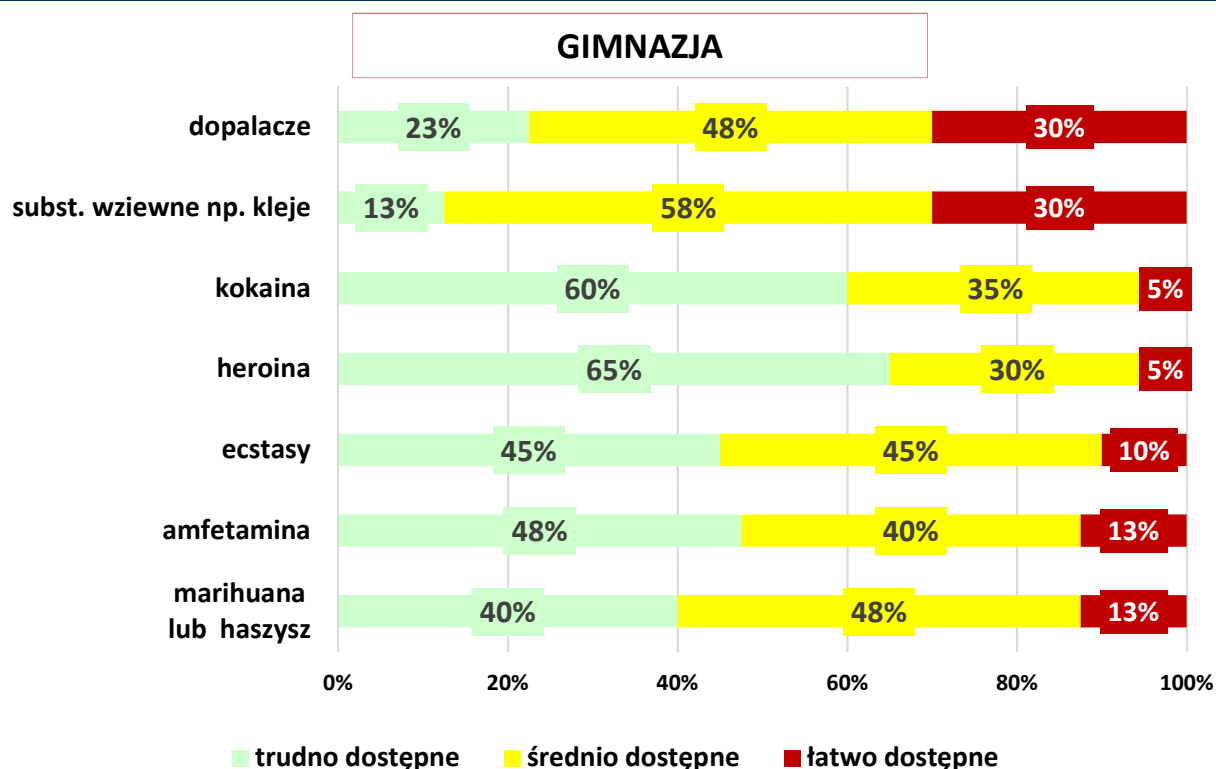
3.2. Ocena dostępności alkoholu i papierosów dla młodzieży szkolnej według kryterium - łatwo, średnio i trudno dostępne

Wykres 45: Ocena dostępności papierosów i alkoholu dla młodzieży szkolnej dokonana przez wychowawców oraz pedagogów i psychologów szkolnych. G=40 PG=50.

3.3. Ocena dostępności narkotyków i dopalaczy dla młodzieży szkolnej według kryterium - łatwo, średnio i trudno dostępne

Wykres 46: Ocena dostępności narkotyków i dopalaczy dokonana przez wychowawców i pedagogów/psychologów z tyskich gimnazjów. N=40.

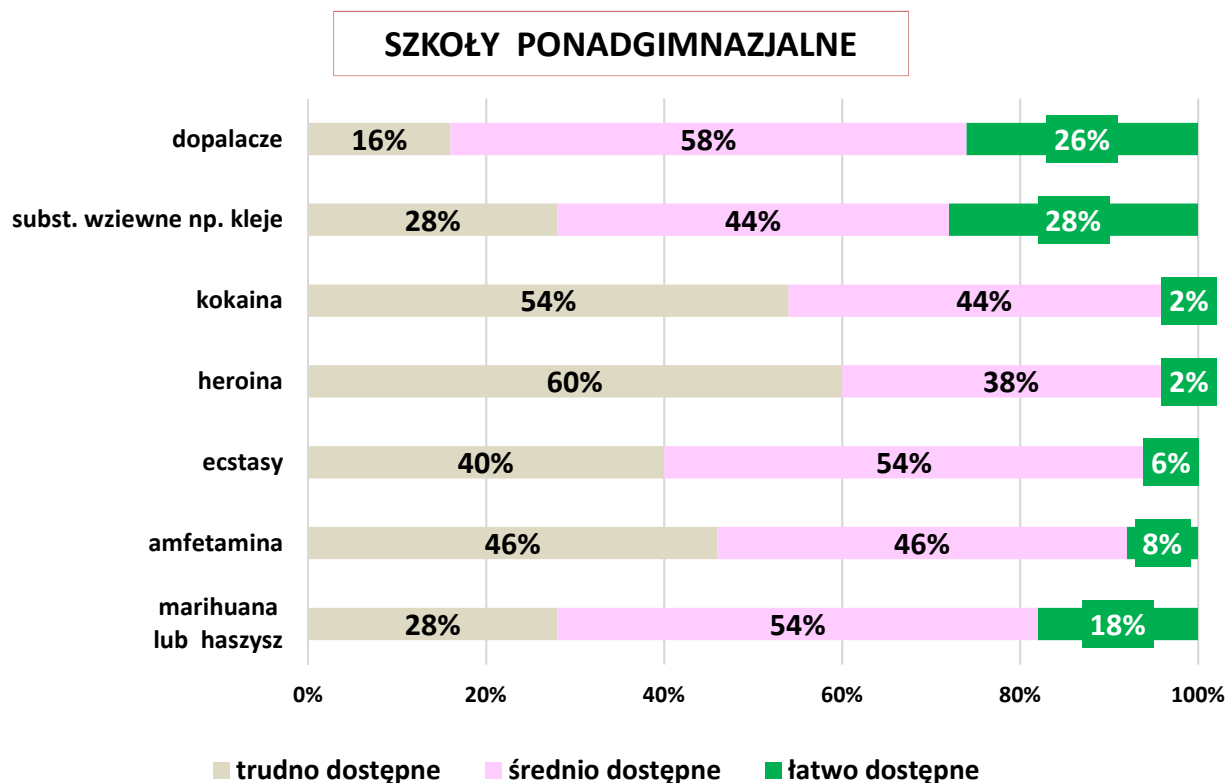
30% pracujących w gimnazjum wychowawców oraz pedagogów/psychologów uznało, że łatwo dostępne dla tyskich gimnazjalistów są dopalacze oraz kleje i inne substancje wziewne (używane w celu odurzania się). 23% badanych uznało za trudno dostępne dopalacze, a 13% - substancje wziewne.

Po 13% nauczycieli III klas gimnazjów wyraziło opinię, że łatwo dostępne są amfetamina oraz marihuana lub haszysz. Co dziesiąty badany uznał ecstasy za produkt łatwo dostępny. „Twarde narkotyki”, tj. kokaina i heroina zostały uznane za łatwo dostępne przez po 5% badanych.

Najtrudniej dostępna jest zatem – zdaniem wychowawców oraz pedagogów/psychologów w tyskich gimnazjach – heroina (którą wskazało 65% badanych), kokaina (60%), amfetamina (48%), ecstasy (45%), marihuana lub haszysz (40%), dopalacze (23%) oraz substancje wziewne (13%).

3.3. Ocena dostępności narkotyków i dopalaczy dla młodzieży szkolnej według kryterium - łatwo, średnio i trudno dostępne

Wykres 47: Ocena dostępności narkotyków i dopalaczy dokonana przez wychowawców i pedagogów/psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych. N=50.

Jak pokazuje wykres 47, wśród nauczycieli tyskich szkół ponadgimnazjalnych – w porównaniu do nauczycieli gimnazjalnych - zmniejszył się odsetek tych, którzy uważają, że wszystkie wymienione substancje (poza substancjami wziewnymi, np. klejem), są trudno dostępne.

Największa różnica pomiędzy opiniami nauczycieli badanych typów szkół ma miejsce w przypadku oceny dostępności marihuany lub haszyszu (za trudno dostępne uznało je 13% nauczycieli gimnazjalnych i 28% nauczycieli ponadgimnazjalnych). Jeśli chodzi o substancje wziewne, np. klej, odsetek badanych wychowawców oraz pedagogów i psychologów ze szkół ponadgimnazjalnych uznających je za produkt trudno dostępny wzrósł o ponad połowę w stosunku do odsetka wypowiadających się na ten sam temat nauczycieli gimnazjum (odpowiednio: 28% vs 13%).

3.3. Ocena dostępności narkotyków i dopalaczy dla młodzieży szkolnej według kryterium - łatwo, średnio i trudno dostępne

W stosunku do opinii nauczycieli gimnazjów, zmniejszyły się również odsetki badanych nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych uznających wymienione substancje za łatwo dostępne. Wyjątkiem jest marihuana lub haszysz (13% nauczycieli gimnazjum vs 18% nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych).

Zatem największa różnica między opiniami nauczycieli obu typów szkół jest na poziomie odpowiedzi „średnio dostępne”. Wszystkie odsetki nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych oceniających dostępność narkotyków i dopalaczy są wyższe od analogicznych odsetków nauczycieli szkół gimnazjalnych. Jedynym wyjątkiem są substancje wziewne, np. klej (G: 58%, PG: 44%).

Najtrudniej dostępna – zdaniem wychowawców oraz pedagogów/psychologów w tyskich szkołach ponadgimnazjalnych – jest heroina (którą wskazało 60% badanych), kokaina (54%), amfetamina (46%), ecstasy (40%), marihuana lub haszysz oraz substancje wziewne (po 28%) oraz dopalacze (16%).

3.4. Ocena dostępności substancji a ocena rozpowszechnienia ich używania przez uczniów w szkole

Analizy wykazały, że wskaźnik **sumaryczny z 11 skal dotyczących postrzegania dostępności substancji psychoaktywnych dla młodzieży w Tychach, stanowi dobrą, samodzielną skalę**. Utworzono więc zmienną pn. **Ocena dostępności substancji dla młodzieży**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania 15-1 do 15-11 ankiety. **Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił ponad 0,800. Zmienna może osiągać wartości od 11 do 77.**

Analizowano związek pomiędzy oceną rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów a oceną dostępności substancji dla młodzieży w Tychach.

Analizy wykazały, że pomiędzy wymienionymi zmiennymi istnieje istotny pozytywny związek, co oznacza, że im wyższa była ocena dostępności substancji formułowana przez badanych, tym wyższa była także ich ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów.

Tabela 3: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: ocena dostępności substancji dla młodzieży w Tychach a ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów.

GIMNAZJUM		Ocena dostępności substancji dla uczniów	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów
Ocena dostępności substancji dla uczniów	Korelacja Pearsona	1	,369
	Istotność (dwustronna)		,019
	N	40	40
Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona	,369	1
	Istotność (dwustronna)	,019	
	N	40	40

Korelacja istotna statystycznie na poziomie $p < 0,05$

SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA		Ocena dostępności substancji dla uczniów	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów
Ocena dostępności substancji dla uczniów	Korelacja Pearsona	1	,579
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	50	50
Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona	,579	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	50	50

Korelacja istotna statystycznie na poziomie $p < 0,01$

4. Rozpowszechnienie różnych form przemocy pomiędzy uczniami w ocenie nauczycieli i pedagogów/psychologów szkolnych

4.1. Przemoc werbalna i psychiczna wśród uczniów w opinii nauczycieli

Uczniowie używali wobec siebie słów obraźliwych, wulgarnych	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	3%	8%	18%	10%	30%	33%
szkoły ponadgimnazjalne	10%	12%	38%	8%	10%	22%

Uczniowie wyśmiewali się z innego ucznia	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	3%	10%	28%	20%	23%	18%
szkoły ponadgimnazjalne	26%	16%	34%	8%	14%	2%

Uczniowie zastraszali innego ucznia lub grozili mu	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	28%	40%	13%	13%	3%	5%
szkoły ponadgimnazjalne	58%	28%	12%	2%	0%	0%

Uczniowie zmuszali innego ucznia do oddania cennego przedmiotu	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	78%	13%	8%	0%	3%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	88%	10%	2%	0%	0%	0%

Tabela 4: Częstotliwość występowania przemocy werbalnej i psychicznej wśród uczniów w ost. 12 miesiącach, w opinii nauczycieli z gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych G=32 PG=39.

4.1. Przemoc werbalna i psychiczna wśród uczniów w opinii nauczycieli

Analizując rozpowszechnienie zjawiska przemocy wśród uczniów wyróżniono jej dwie kategorie: **przemoc werbalną i psychiczną oraz przemoc fizyczną.**

W ramach przemocy werbalnej i psychicznej w badaniu analizowano częstotliwość takich zachowań jak: używanie przez uczniów wulgarnych słów, wyśmiewanie się z innych uczniów, zastraszanie oraz zmuszanie innego ucznia do oddania cennego przedmiotu.

Jak pokazuje tabela 4, **najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy wśród uczniów w opinii badanych wychowawców i pedagogów jest używanie przez uczniów wulgaryzmów i obraźliwych słów w stosunku do kolegów.** Jedna trzecia badanych nauczycieli pracujących w tyskich gimnazjach (33%) i jedna piąta ze szkół ponadgimnazjalnych (22%) stwierdziła, że takie zachowania występują w ich szkołach **prawie codziennie lub codziennie.**

Drugą w kolejności najbardziej rozpowszechnioną zdaniem respondentów formą przemocy wśród uczniów jest **wyśmiewanie się z innego ucznia.** W opinii badanych nauczycieli zachowania tego typu **najczęściej zdarzają się w gimnazjach. Aż 18% nauczycieli pracujących w tej grupie przyznało, że do takich zachowań dochodzi prawie codziennie lub codziennie,** a 23% stwierdziło, że zdarzają się raz w tygodniu. **W szkołach ponadgimnazjalnych zachowania takie zdarzają się dużo rzadziej. Tylko 2% badanych nauczycieli z II klas tych szkół uważa, że dzieje się to prawie codziennie lub codziennie.** Najwięcej, bo 34% badanych zadeklarowało, że zachowanie takie miało miejsce kilka razy, ale drugą co do wysokości odpowiedzią było nigdy (26%).

Kolejną poważną formą przemocy, do której dochodzi w tyskich szkołach, jest **zastraszanie lub grożenie innemu uczniowi.** O tym, że zachowania tego typu miały miejsce **prawie codziennie lub codziennie** mówili **wyłącznie nauczyciele gimnazjum (5%).** W szkołach ponadgimnazjalnych historie takie nie zdarzały się ani codziennie, ani raz w tygodniu. W ciągu ostatnich 12 miesięcy sytuacje takie najczęściej miały miejsce **raz lub dwa razy** – częściej w gimnazjach (40%) niż w szkołach ponadgimnazjalnych (28%). **58% nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych i 28% nauczycieli gimnazjów uznało, że w ostatnich 12 miesiącach w ogóle nie spotkało się z tego typu zachowaniami w swojej szkole.**

4.1. Przemoc werbalna i psychiczna wśród uczniów w opinii nauczycieli

Ostatnią z analizowanych form przemocy psychicznej było **zmuszanie ucznia do oddania cennego przedmiotu**. Z takimi zachowaniami spotkał się **co piąty nauczyciel gimnazjum i co ósmy nauczyciel szkoły ponadgimnazjalnej** (odpowiednio 22% i 12%). Zarówno w gimnazjach, jak i w szkołach ponadgimnazjalnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy sytuacje tego typu **najczęściej miały miejsce raz lub dwa razy** (odpowiednio 13% i 10%). **Większość badanych podkreśliła, że do takich zdarzeń dochodzi sporadycznie – kilka razy** (8% w gimnazjum, 2% w szkole ponadgimnazjalnej), **raz w tygodniu** (3% w gimnazjum).

4.1. Przemoc werbalna i psychiczna wśród uczniów w opinii nauczycieli

Uczniowie byli agresywni wobec innego ucznia za pomocą Internetu lub telefonu komórkowego	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	15%	38%	30%	8%	8%	3%
szkoły ponadgimnazjalne	48%	32%	18%	2%	0%	0%

Tabela 5: Częstotliwość występowania przemocy psychicznej wśród uczniów w ostatnich 12 miesiącach, w tzw. cyberprzestrzeni, w opinii nauczycieli z gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych G=32 PG=39.

Jedną z form przemocy psychicznej coraz częściej pojawiającą się wśród młodzieży jest **agresja w tzw. cyberprzestrzeni** (wyśmiewanie, rozpowszechnianie nieprawdziwych lub poufnych informacji dot. przede wszystkim życia prywatnego oraz relacji interpersonalnych). Podstawowymi urządzeniami wykorzystywanymi w ramach tego typu zachowań są internet i telefon komórkowy.

Jak pokazuje tabela 5, aż **85% wychowawców i pedagogów ze szkół gimnazjalnych oraz 52% pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych przyznało, że w „ich szkołach” w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzały się tego typu zachowania przemocowe.** Niestety, nie są to zachowania sporadyczne.

W gimnazjach w ciągu ostatniego roku 38% nauczycieli zauważyło takie sytuacje raz lub dwa razy (38%), a 30% - kilka razy. Zdarzały się jednak również sytuacje częstsze: raz w miesiącu (8%), raz w tygodniu (8%), a nawet prawie codziennie lub codziennie (3%).

W szkołach ponadgimnazjalnych skala takich zachowań jest dużo mniejsza. 32% nauczycieli deklarowało, że w „ich” szkołach agresja w cyberprzestrzeni miała miejsce raz lub dwa razy, 18% - kilka razy, a 2%, że raz w miesiącu. Żaden z nauczycieli nie zaobserwował tej formy przemocy raz w tygodniu oraz prawie codziennie lub codziennie.

4.2. Przemoc fizyczna wśród uczniów w opinii nauczycieli

Uczniowie popychali się lub szarpali	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	8%	13%	33%	3%	23%	23%
szkoły ponadgimnazjalne	34%	34%	18%	8%	6%	0%

Uczniowie bili się	nigdy	raz lub dwa razy	kilka razy	raz w miesiącu	raz w tygodniu	prawie codziennie lub codziennie
gimnazja	33%	28%	23%	5%	8%	5%
szkoły ponadgimnazjalne	66%	22%	8%	0%	4%	0%

Tabela 6: Częstotliwość występowania przemocy fizycznej wśród uczniów w ost. 12 miesiącach, w opinii nauczycieli z gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych G=32 PG=39.

Jak pokazuje tabela 6 - **92% wychowawców i pedagogów pracujących w szkołach gimnazjalnych oraz 66% pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych odnotowało w ciągu ostatnich 12 miesięcy przypadki popychania się i szarpania przez uczniów**. Prawie czterech na dziesięciu badanych nauczycieli z gimnazjów (23%) przyznało, iż do tego typu zachowań dochodzi **prawie codziennie lub codziennie, a drugie tyle, że zdarzają się raz w tygodniu** (23%). W szkołach ponadgimnazjalnych skala zjawiska jest dużo mniejsza. 34% nauczycieli z tych szkół deklarowało, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy raz lub dwa razy było świadkiem takiej sytuacji, 18% - kilka razy, żaden – codziennie lub prawie codziennie.

Przypadki bicia się uczniów odnotowało 67% nauczycieli w tyskich gimnazjach i 34% nauczycieli z tyskich szkół ponadgimnazjalnych. 28% nauczycieli gimnazjalnych deklarowało, że miało to miejsce **raz lub dwa razy**, a 23% - **kilka razy**. Po 5% badanych zaobserwowało przypadki bicia się uczniów **raz w miesiącu i prawie codziennie lub codziennie**. W szkołach ponadgimnazjalnych skala zjawiska jest dużo mniejsza. 22% nauczycieli zaobserwowało taką sytuację raz lub dwa razy, 8% - kilka razy, a 4% - raz w tygodniu.

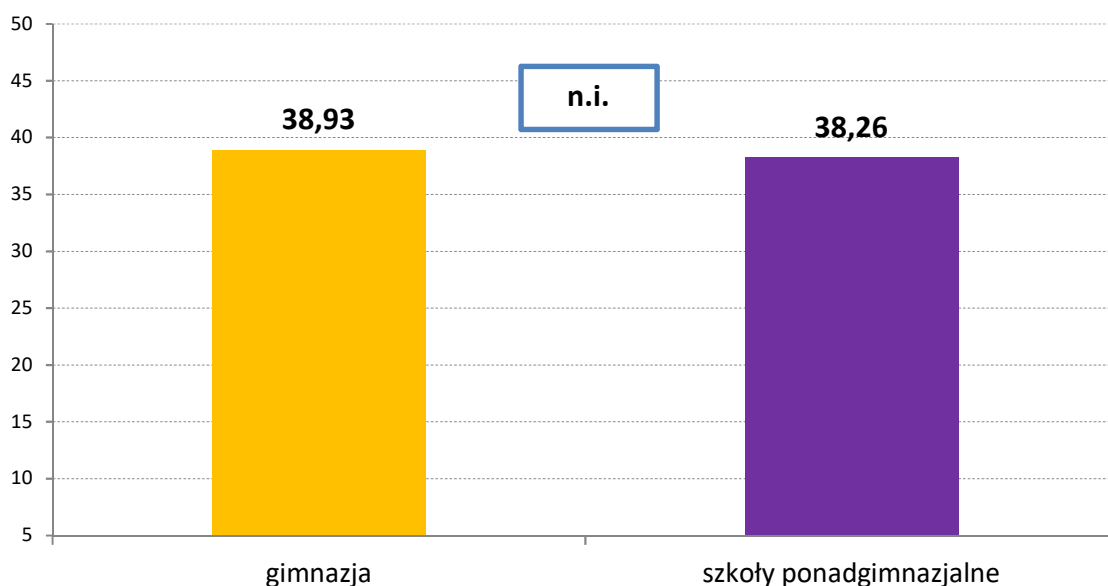

4.3. Przemoc wśród uczniów w oczach wychowawców oraz pedagogów i psychologów szkolnych

Analizy wykazały, że wskaźnik **sumaryczny ze skal dotyczących rozpowszechnienia przemocy wśród uczniów stanowi dobrą, samodzielną skalę**. Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali na którą złożyły się pytania o częstotliwość różnych form przemocy wśród uczniów wynosił 0,861.

Zmienna może przyjmować wartości od 6-36. Średnia wartość wyniosła w gimnazjach $M=38,93$, a w szkołach ponadgimnazjalnych 38,26.

Analizowano związek pomiędzy nasileniem przemocy fizycznej a typem szkoły, w której pracują badani. Nie odnotowano **istotnej statystycznie różnicy - średnia wartość zmiennej była podobna w szkołach gimnazjalnych i w szkołach ponadgimnazjalnych**.

Wykres 48: Nasilenie **przemocy fizycznej** wśród uczniów a typ szkoły - porównanie średnich w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

4.4. Nasilenie przemocy rówieśniczej w ocenie wychowawców /pedagogów a ocena rozpowszechnienia używania substancji

Kolejnym krokiem była analiza związku pomiędzy nasileniem przemocy wśród uczniów w szkole w ocenie badanych wychowawców i pedagogów oraz psychologów szkolnych a oceną rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów.

Analizy wykazały, że istnieje dodatnia zależność pomiędzy oceną nasilenia przemocy wśród uczniów a oceną rozpowszechnienia wśród nich używania substancji psychoaktywnych w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. **Jak pokazuje tabela 7, im większe nasilenie przemocy wśród uczniów w percepcji badanych, tym wyższa ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów.**

Tabela 7: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: nasilenie przemocy w szkole w oczach wychowawców i pedagogów/psychologów a ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów .

		Ocena nasilenia przemocy	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów
Ocena nasilenia przemocy	Korelacja Pearsona	1	,283
	Istotność (dwustronna)		,007
	N	90	90
Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona	,283	1
	Istotność (dwustronna)	,007	
	N	90	90

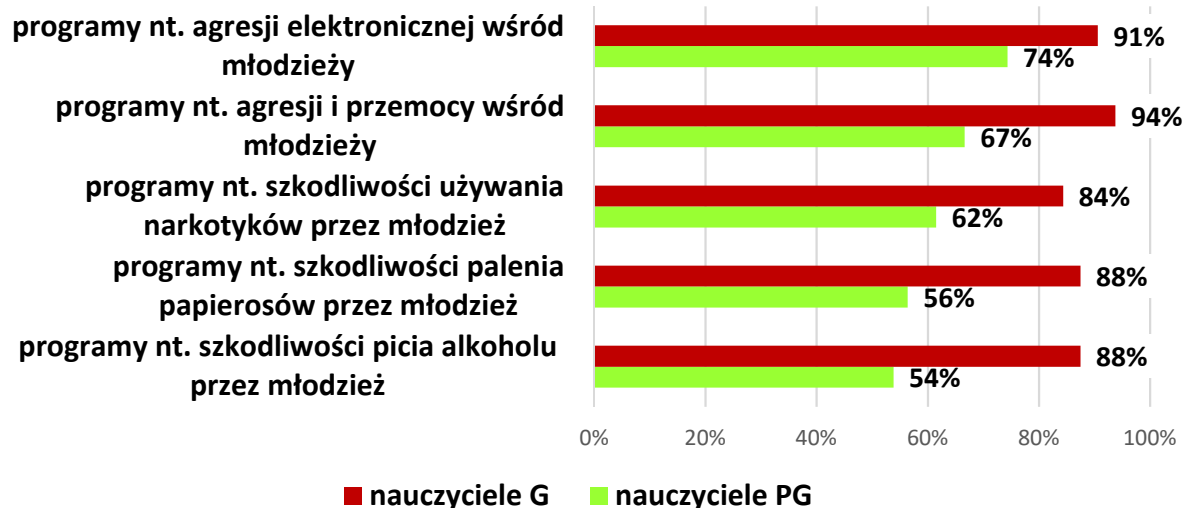
Korelacja istotna na poziomie $p < 0,01$

5. Percepcja profilaktyki szkolnej wśród badanych wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych

5.1. Tematyka programów profilaktycznych realizowanych w klasie - ost. 12 miesięcy

Wykres 49: Tematy programów profilaktycznych realizowanych w szkołach - według wskazań wychowawców poszczególnych klas.

Jak pokazuje wykres 49, zgodnie z deklaracjami badanych wychowawców, w ciągu ostatnich 12 miesięcy w **gimnazjach częściej niż w szkołach ponadgimnazjalnych realizowane były programy profilaktyczne.**

Powyżej 90% wychowawców wskazało, że w tyskich gimnazjach realizowane były **programy na temat agresji i przemocy wśród młodzieży (94%) oraz na temat agresji elektronicznej wśród młodzieży (91%).** Powyżej 80% badanych deklarowało, że młodzież z „ich” klas brała udział w programach na temat **szkodliwości palenia papierosów (88%), szkodliwości picia alkoholu (88%) oraz szkodliwości używania narkotyków przez młodzież (84%).**

Wszystkie wskazane programy profilaktyczne realizowane były również w szkołach PG, ale w dużo mniejszym zakresie. 74% badanych wychowawców (i było to najwyższe wskazanie) było zdania, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy młodzież z „ich” szkół uczestniczyła w programach na temat agresji elektronicznej wśród młodzieży. 67% badanych wskazało programy na temat agresji i przemocy wśród młodzieży. Powyżej 50% badanych deklarowało, że młodzież brała udział w programach na temat szkodliwości używania narkotyków (62%), palenia papierosów (56%) i picia alkoholu (54%).

Odsetki badanych wychowawców wskazujących poszczególne programy w szkołach były do siebie zbliżone. Największe różnice znaleźć można w szkołach ponadgimnazjalnych – między deklaracjami wychowawców odnośnie realizacji programów na temat agresji elektronicznej i programów na temat szkodliwości picia alkoholu różnica wynosi 20%.

5.2. Osoby prowadzące programy profilaktyczne w klasie nt. palenia papierosów, picia alkoholu, i używania substancji psychoaktywnych

Tabela 8: Osoby prowadzące zajęcia profilaktyczne na temat picia alkoholu przez młodzież, dane w liczbach bezwzględnych.

	kl. 3 G	kl. 2 PG
Wychowawcy klas	21	17
Inne osoby ze szkoły	13	7
Osoby spoza szkoły	9	3

Tabela 9: Osoby prowadzące zajęcia profilaktyczne na temat palenia papierosów przez młodzież, dane w liczbach bezwzględnych.

	kl. 3 G	kl. 2 PG
Wychowawcy klas	21	16
Inne osoby ze szkoły	11	6
Osoby spoza szkoły	8	3

Tabela 10: Osoby prowadzące zajęcia profilaktyczne na temat używania narkotyków przez młodzież, dane w liczbach bezwzględnych.

	kl. 3 G	kl. 2 PG
Wychowawcy klas	21	14
Inne osoby ze szkoły	11	8
Osoby spoza szkoły	13	9

W badaniu pytano również nauczycieli o to, kto prowadził zajęcia profilaktyczne dot. różnych aspektów ryzykownych zachowań młodzieży. **W większości przypadków działania te były realizowane przez wychowawców klas**, z reguły w ramach tzw. godziny wychowawczej. Dotyczy to zarówno gimnazjów, jak i szkół ponadgimnazjalnych. Rzadziej zajęcia były prowadzone przez inne osoby pracujące w szkole (innych nauczycieli, pedagogów/psychologów szkolnych). We wszystkich przypadkach odnotowano prowadzenie zajęć - przez zaproszone osoby spoza szkoły. UWAGA: zajęcia dotyczące danego tematu mogły być prowadzone przez kilku prowadzących (np. jednocześnie wychowawcę klasy i osobę spoza szkoły).

5.2. Osoby prowadzące programy profilaktyczne w klasie nt. przemocy i agresji wśród młodzieży

Tabela 11: Osoby prowadzące zajęcia profilaktyczne na temat **przemocy i agresji wśród młodzieży**, dane w liczbach bezwzględnych.

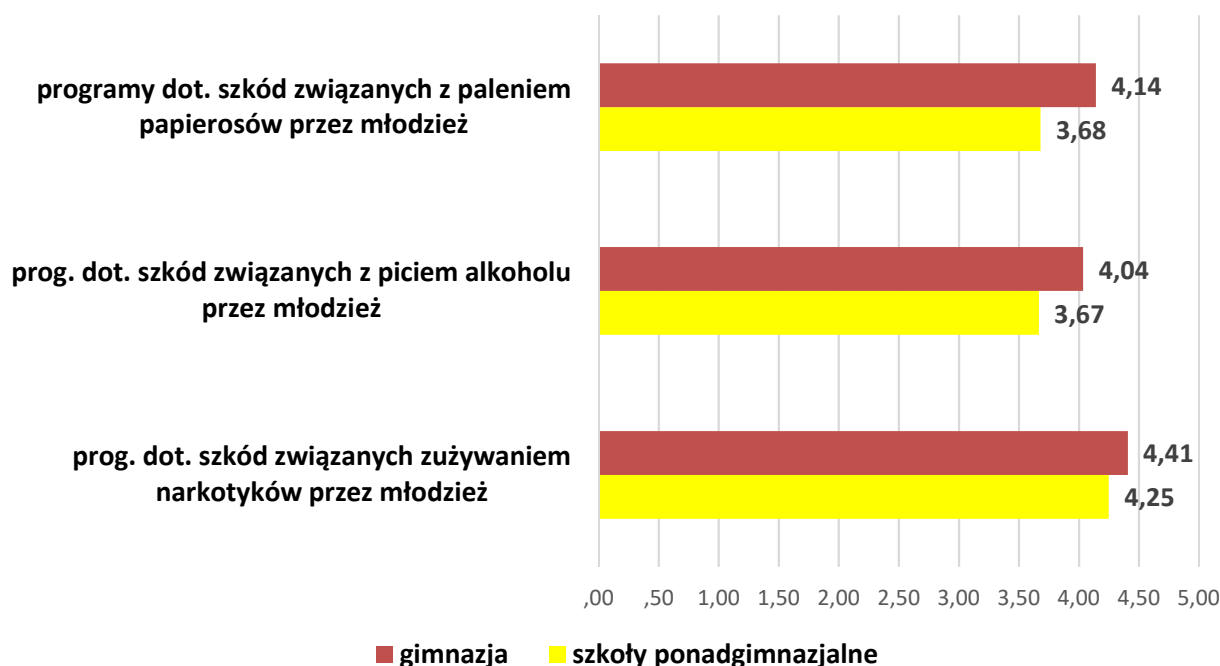
	kl. 3 G	kl. 2 PG
Wychowawcy klas	19	16
Inne osoby ze szkoły	21	9
Osoby spoza szkoły	11	7

W tyskich gimnazjach zajęcia profilaktyczne na temat przemocy i agresji wśród młodzieży najczęściej realizowane były przez inne osoby ze szkoły, następnie przez wychowawców klas oraz osoby spoza szkoły. Nieco inaczej sytuacja wyglądała w szkołach ponadgimnazjalnych, w których w realizację zadań najczęściej powierzano wychowawcom, a następnie innym osobom ze szkoły oraz osobom spoza szkoły.

Na podstawie niniejszych badań trudno jest oceniać efektywność prowadzonych działań profilaktycznych, tym bardziej, iż w większości przypadków oceny te byłyby tak naprawdę samooceną badanych. Wynika to z faktu, iż większość działań profilaktycznych w tyskich szkołach prowadzili bezpośrednio wychowawcy klas. **Czy rzeczywiście są oni do tego odpowiednio przygotowani, czy ich kompetencje w tym zakresie wydają się wystarczające?** Odpowiedź na te pytania znajdziemy w dalszej części tego rozdziału. Warto jednak zwrócić uwagę, iż średnio jedynie w co trzeciej z badanych klas w działania profilaktyczne włączały się – w opinii badanych wychowawców – inne osoby ze szkoły (specjalnie przeszkoleni nauczyciele, pedagodzy i psychologowie szkolni). Jeszcze rzadziej w programach tych brali udział zewnętrzni eksperci zaproszeni do współpracy przez szkołę. **W tym kontekście warto bezpośrednio zapytać nastolatków z Tychów, jaka jest ich opinia i ocena prowadzonych zajęć.** Niestety kwestia ta w ogóle nie jest poruszana w badaniach ESPAD realizowanych z młodzieżą. Warto to zrobić w ramach odrębnych badań, które mogłyby dotyczyć również głębszej analizy tzw. profilaktyki domowej. Realizując taki projekt optymalnie byłoby równolegle przebadac młodzież szkolną (z wybranych grup wiekowych) oraz jej rodziców.

5.3. Przydatność realizowanych programów dla uczniów w ocenie badanych wychowawców

Wykres 50: Ocena przydatności programów profilaktycznych dot. palenia papierosów i picia alkoholu dla uczniów w oczach ich pedagogów i wychowawców.

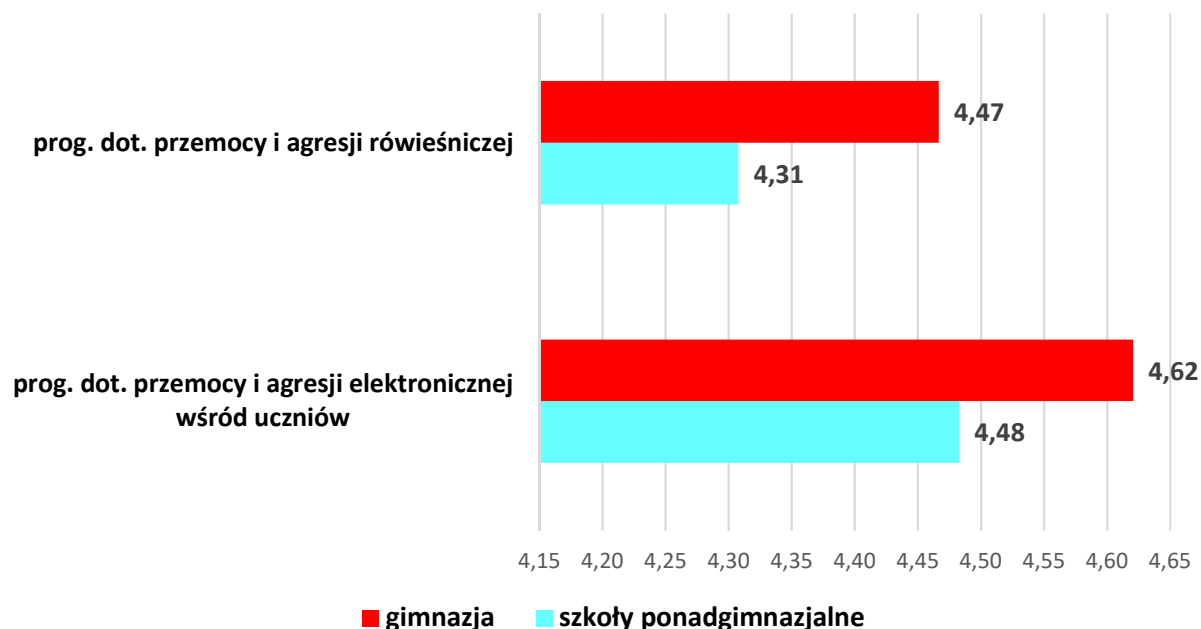
Badanych, którzy deklarowali, że w ich klasie były w danym roku szkolnym prowadzone zajęcia profilaktyczne poproszono, aby ocenili przydatność określonych typów zajęć dla uczniów. Wychowawcy oceniali ją, mając do dyspozycji 6-stopniową skalę (gdzie 1 oznaczało ocenę najniższą, a 6 – najwyższą). Jak pokazuje wykres 50, **nie odnotowano wyraźnych różnic pomiędzy średnią oceną przydatności dla uczniów programów profilaktycznych dot. palenia papierosów formułowaną przez badanych nauczycieli z gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych**. Różnica między średnimi w przypadku tego programu wyniosła 0,46.

Nieco mniejsze zróżnicowanie odnotowano w przypadku ocen programów **dotyczących szkodliwości picia alkoholu** przez młodzież. Najwyżej przydatność działań profilaktycznych z tego obszaru ocenili wychowawcy młodzieży gimnazjalnej (4,04). Wychowawcy młodzieży ponadgimnazjalnej – najniższa średnia – 3,67. Ten program został przez wychowawców obu typów szkół **oceniony najniżej**.

Jeszcze mniejszą różnicę widać przy ocenie przydatności działań profilaktycznych dot. przeciwdziałania narkomanii. **Nauczyciele gimnazjum nieco tylko wyżej oceniali przydatność tego typu działań dla uczniów** (oceny odpowiednio: 4,41) niż wychowawcy pracujący w szkołach ponadgimnazjalnych (4,25).

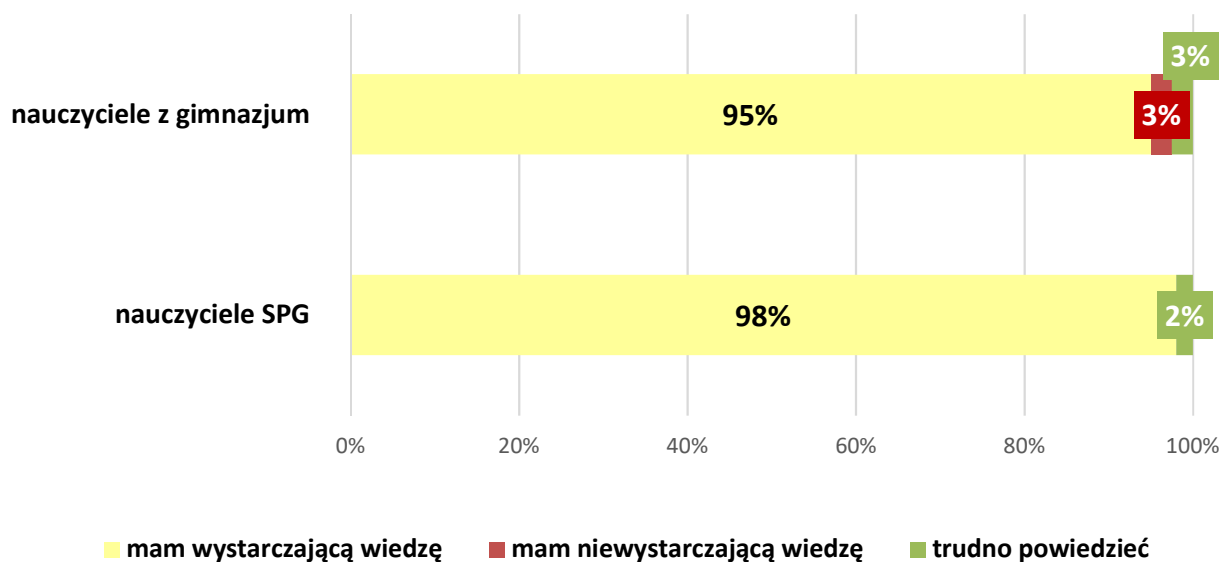
5.3. Przydatność realizowanych programów dla uczniów w ocenie badanych wychowawców

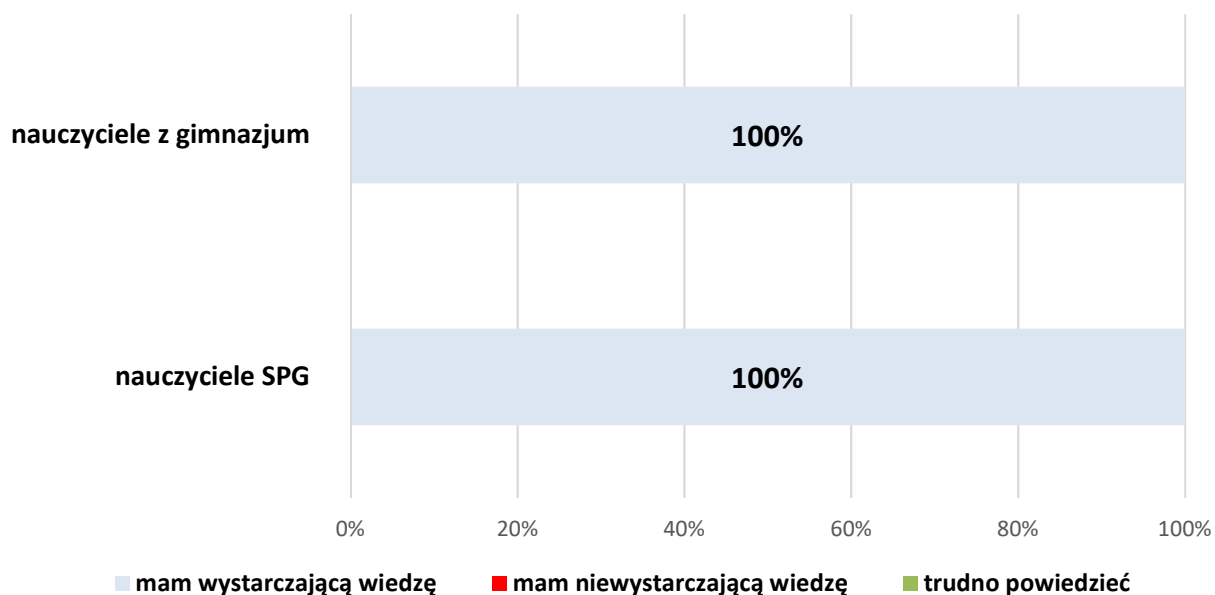
Wykres 51: Ocena przydatności dla uczniów programów profilaktycznych dot. używania narkotyków, agresji oraz przemocy wśród młodzieży oraz agresji elektronicznej w oczach ich wychowawców z gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych.

W przypadku programów profilaktycznych dot. przemocy i agresji wśród młodzieży oraz programów nt. agresji elektronicznej - średnie oceny przydatności formułowane przez wychowawców w poszczególnych grupach nie były wyraźnie zróżnicowane. Warto podkreślić, że żaden program nie przekroczył średniej 4,7 (w skali 6-stopniowej). Najwyższe oceny, wskazujące na wysoki poziom przydatności tego typu zajęć wystawiali im pedagodzy i nauczyciele z gimnazjów (4,47 – 4,62). Oceny wychowawców pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych były nieco niższe, ale również wskazywały na przydatność tego typu zajęć dla młodzieży (4,31 – 4,48).

5.4. Ocena własnej wiedzy nt. wpływu substancji psychoaktywnych na zdrowie

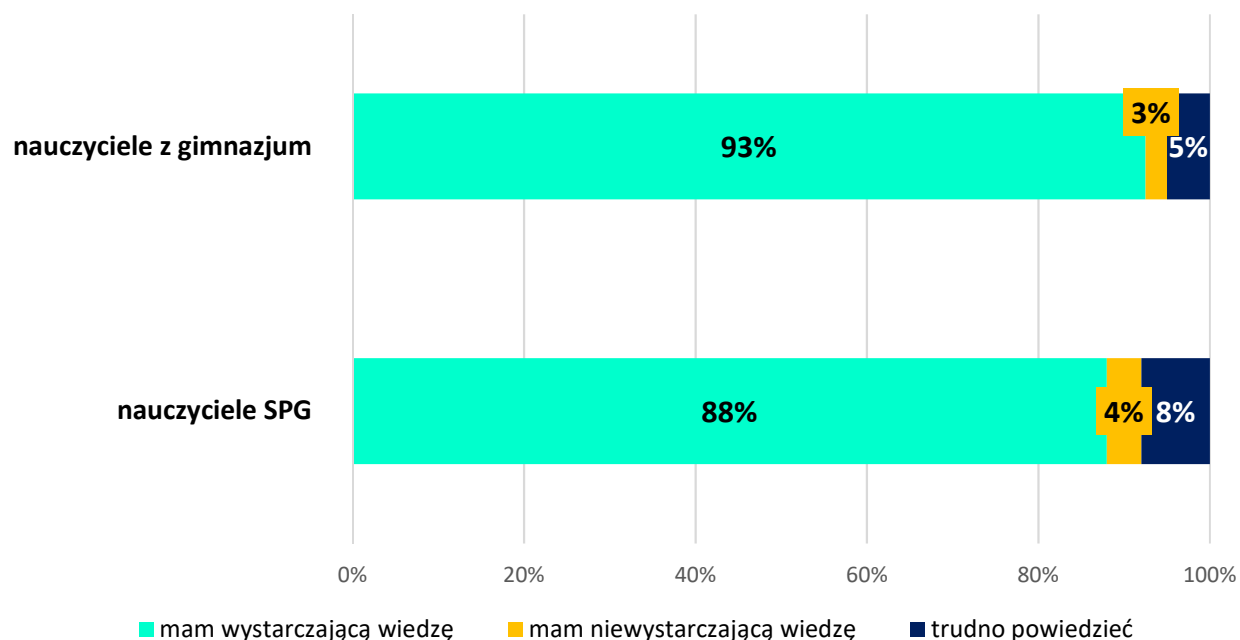
Wykres 52: Ocena własnej wiedzy na temat wpływu picia alkoholu na zdrowie.

Wykres 53: Ocena własnej wiedzy na temat wpływu palenia papierosów na zdrowie.

5.4. Ocena własnej wiedzy nt. wpływu substancji psychoaktywnych na zdrowie

Wykres 54: Ocena własnej wiedzy na temat wpływu używania narkotyków na zdrowie.

Badanych wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych zapytano, jak oceniają swoją wiedzę na temat wpływu picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków na zdrowie.

W przypadku picia alkoholu 95% badanych z tyskich gimnazjów zadeklarowało, że ich wiedza na ten temat jest wystarczająca. 3% stwierdziło, że jest dokładnie odwrotnie. W przypadku nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych pozytywnie na temat własnej wiedzy wypowiedziało się 98%, zaś 2% - negatywnie.

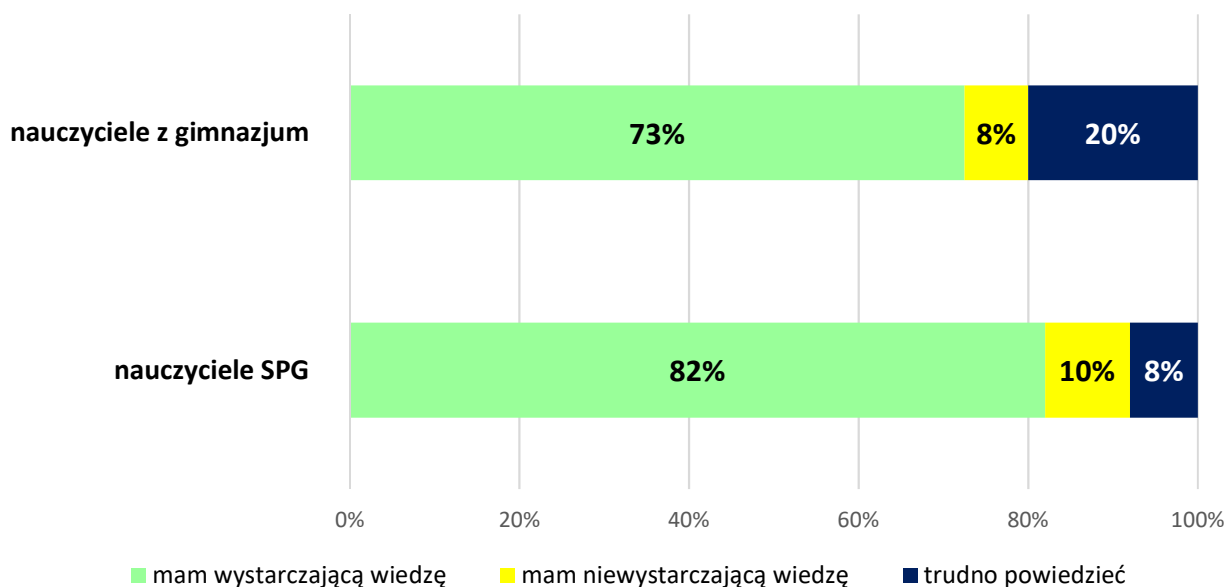
W kwestii wpływu palenia papierosów na zdrowie wszyscy badani w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych zadeklarowali, że mają wystarczającą wiedzę.

W przypadku oceny wiedzy na temat wpływu używania narkotyków na zdrowie sytuacja jest nieco inna, ale tylko w szkołach ponadgimnazjalnych. 93% badanych nauczycieli gimnazjów deklaruje, że ich wiedza jest wystarczająca. W przypadku nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych było to 88%, a 8% trudno było ją ocenić.

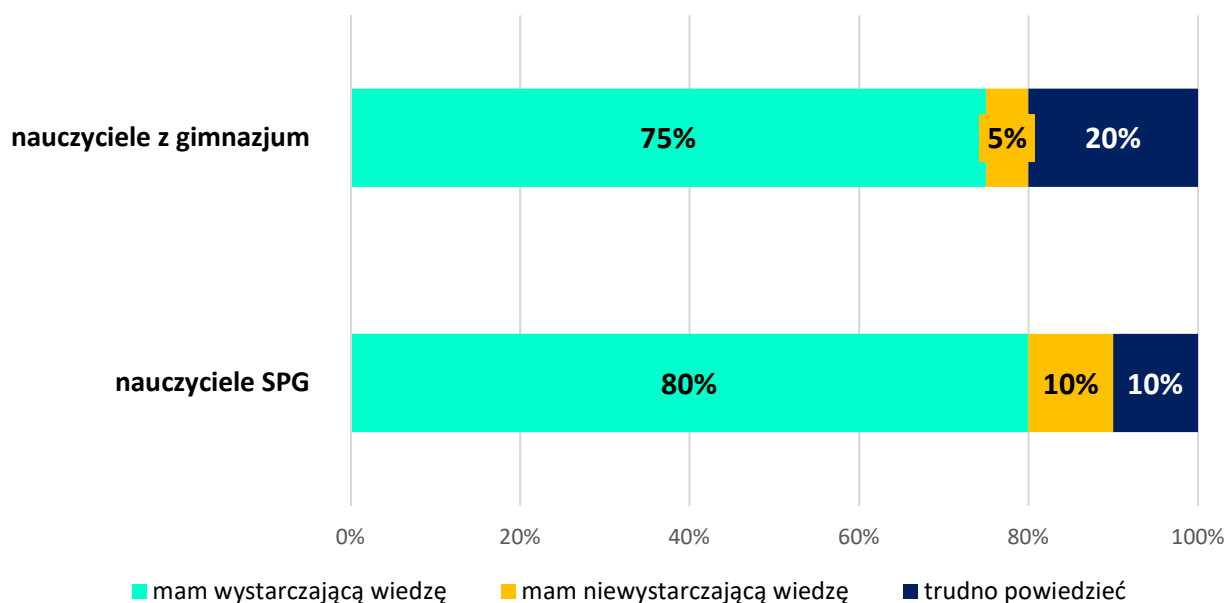
Wg deklaracji grupą najbardziej przygotowaną do pracy z młodzieżą w tematach profilaktycznych są nauczyciele gimnazjów.

5.5. Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych

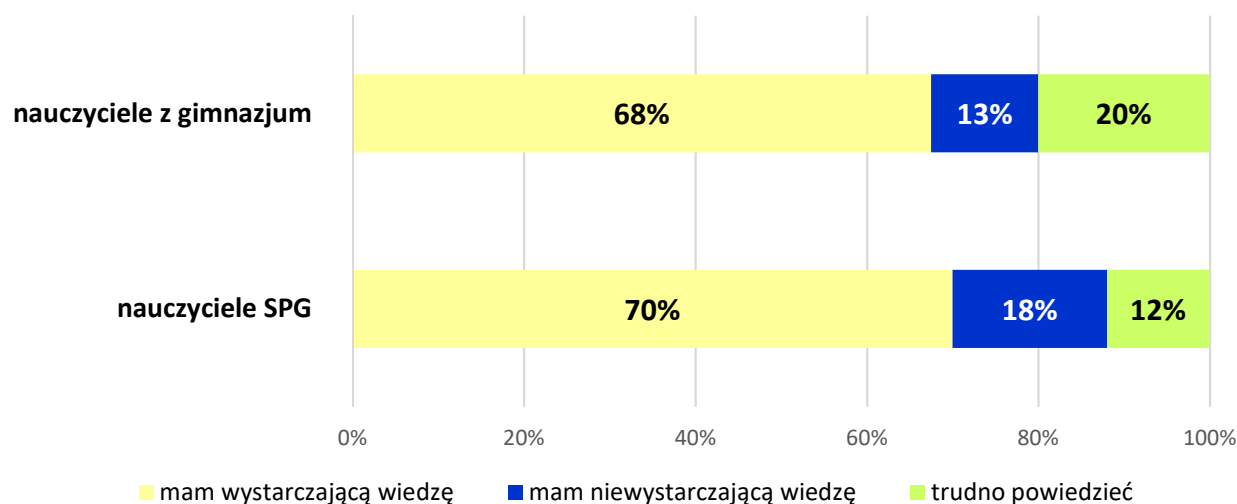
Wykres 55: Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych dla młodzieży dot. picia alkoholu.

Wykres 56: Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych dla młodzieży dot. palenia papierosów.

5.5. Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych

Wykres 57: Ocena własnej wiedzy na temat programów profilaktycznych dla młodzieży dot. używania narkotyków.

Badanym wychowawcom i pedagogom postawiono także pytanie, jak oceniają swoją wiedzę na temat programów profilaktycznych dla młodzieży szkolnej dotyczących używania różnych substancji psychoaktywnych.

Ponad 70% badanych nauczycieli pracujących w gimnazjach stwierdziło, iż posiada wystarczającą wiedzę nt. programów profilaktycznych dotyczących picia alkoholu, a 75% - na temat palenia papierosów przez młodzież. Odpowiednio 8% i 5% badanych stwierdziło, iż takiej wiedzy nie posiada.

W grupie wychowawców pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych odsetki badanych, którzy mają poczucie kompetencji w sferze profilaktyki związanej z ryzykownymi zachowaniami młodzieży (alkohol, papierosy) kształtuje się na poziomie ok. 81%. Po 10% badanych uznało, że ich wiedza w obu tematach jest niewystarczająca. Średnio 9% natomiast nie potrafiło jej ocenić.

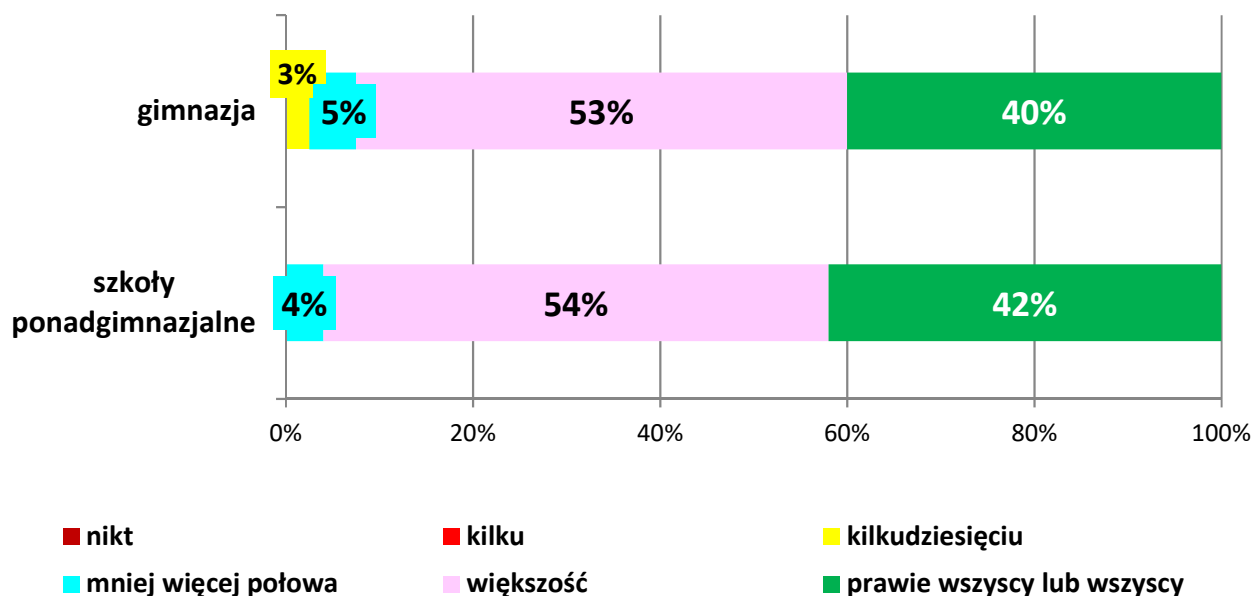
W przypadku programów profilaktycznych dot. używania narkotyków przez młodzież odnotowano nieco niższe odsetki badanych nauczycieli, którzy swoją wiedzę w tym zakresie ocenili jako wystarczającą. Taką opinię wyraziło 68% nauczycieli gimnazjalnych i 70% ponadgimnazjalnych. Również tutaj pojawiły się największe odsetki badanych postrzegających swoją wiedzę jako niewystarczającą (gimnazja: 13%, szkoły ponadgimnazjalne: 18%). Co piąty nauczyciel gimnazjum nie potrafił ocenić swojej wiedzy, podobnie co ósmy badanych ze szkoły ponadgimnazjalnej (odpowiednio: 20% i 12%).

**6. Klimat społeczny szkoły
w ocenie nauczycieli
i
pedagogów/psychologów
szkolnych**

6.1. Szacunek okazywany przez uczniów nauczycielom w szkole

Wykres 58: Szacunek okazywany nauczycielom w szkole. G=40 PG=50.

Jednym z ważnych obszarów badawczych było poznanie oceny klimatu społecznego szkoły. **W projekcie uwzględniono m.in. taki jego element jak okazywanie szacunku nauczycielom przez uczniów.**

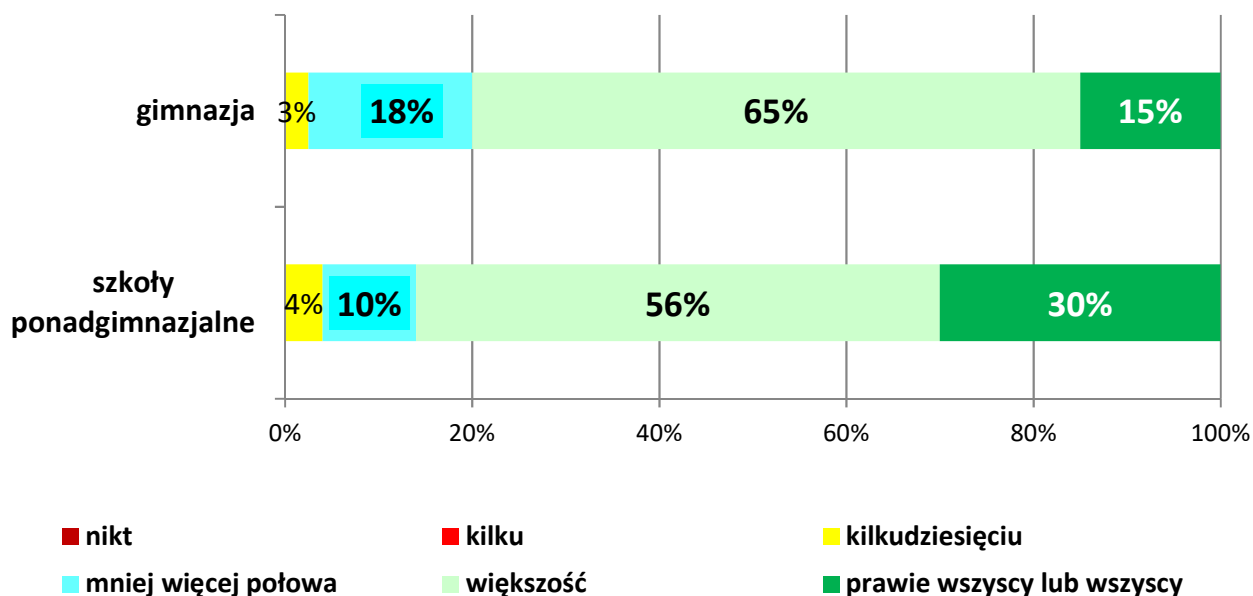
Wszyscy badani nauczyciele uważają, że uczniowie – oczywiście w różnym zakresie – okazują nauczycielom w szkole szacunek. Najniższym wskazaniem w obu typach szkół (gimnazjalne – ponadgimnazjalne) było kilkudziesięciu, najwyższym – prawie wszyscy lub wszyscy.

Odsetki w badanych szkołach są do siebie zbliżone. W tyskich **gimnazjach** – zdaniem 53% respondentów – szacunek okazuje **większość uczniów**, zaś 40% uważa, że są to **wszyscy lub prawie wszyscy**. 3% badanych deklaruje, że zachowuje się **tak kilkudziesięciu uczniów**.

W **szkołach ponadgimnazjalnych** 54% badanych jest zdania, że szacunek okazuje **większość** uczących się tam osób, 42% - że są to **prawie wszyscy lub wszyscy**, a 4% - **mniej więcej połowa**.

6.2. Szacunek okazywany przez uczniów innym pracownikom szkoły

Wykres 59: Szacunek okazywany innym osobom pracującym w szkole.
G=40 PG=50.

Zbadano również deklaracje nauczycieli dotyczące liczby uczniów, którzy okazują szacunek innym pracownikom szkoły niż nauczyciele.

Jak pokazuje wykres 59, **większość** badanych uznała, że **przeważająca liczba uczniów z szacunkiem odnosi się do wspomnianych osób**. Zarówno w szkołach gimnazjalnych, jak i ponadgimnazjalnych odnotowano jednak **niższe odsetki nauczycieli, którzy stwierdzili, że wszyscy lub prawie wszyscy uczniowie z szacunkiem odnoszą się do osób pracujących w szkole, nie będących nauczycielami** – niż w przypadku nauczycieli.

Należy także zwrócić uwagę, iż **co piąty nauczyciel z gimnazjum (21%) i co siódmy pracujący w szkole ponadgimnazjalnej (14%) wyraził opinię, iż jedynie połowa uczniów lub mniej (kilkudziesięciu) okazuje szacunek osobom pracującym w szkole (innym niż nauczyciele).**

6.3. Odczucia związane z pracą w szkole

Moi współpracownicy w szkole nie wspierają mnie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	11%	42%	8%	31%	8%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	14%	33%	12%	24%	14%	2%

Czuję się przeciążona(y) liczbą obowiązków w pracy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	0%	8%	11%	28%	33%	19%
szkoły ponadgimnazjalne	0%	18%	10%	37%	29%	6%

Moi przełożeni w pracy nie wspierają mnie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	25%	31%	6%	28%	3%	8%
szkoły ponadgimnazjalne	22%	27%	18%	24%	8%	0%

Mam zbyt mały wpływ na to, co realizuję w szkole	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	3%	17%	25%	28%	22%	6%
szkoły ponadgimnazjalne	2%	18%	18%	43%	6%	12%

Moi współpracownicy rywalizują ze mną	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	31%	31%	17%	22%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	35%	29%	20%	12%	2%	2%

Tabela 12: Odczucia nauczycieli związane z pracą w szkole.

6.3. Odczucia związane z pracą w szkole

Mój przełożony krytykuje moją pracę nie dając wskazówek, jak poprawić błędy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	56%	19%	11%	6%	6%	3%
szkoły ponadgimnazjalne	49%	20%	14%	14%	2%	0%

Koleżanka/kolega z pracy podważa moje zdanie w sprawach, na których się znam	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	58%	19%	14%	8%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	45%	29%	20%	6%	0%	0%

Jestem obiektem złośliwych uwag i dowcipów ze strony koleżanek/kolegów z pracy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	64%	22%	11%	3%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	71%	18%	4%	4%	2%	0%

Mój przełożony stosuje wobec mnie wyjątkowo trudne wymagania, których nie stawia wobec innych	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	64%	17%	8%	8%	3%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	63%	16%	14%	6%	0%	0%

Czuję się osamotniony w pracy, zdany tylko na siebie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	31%	36%	11%	17%	6%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	35%	33%	8%	15%	6%	2%

Tabela 13: Odczucia nauczycieli związane z pracą w szkole.

6.3. Odczucia związane z pracą w szkole

Co dwunasty nauczyciel pracujący w tyskim gimnazjum (8%) stwierdził, że często lub bardzo często nie otrzymywał wsparcia od swoich współpracowników w szkole. W grupie nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych podobną opinię wyraziło dwa razy więcej nauczycieli (16%). 61% nauczycieli gimnazjum twierdziło, że sytuacja taka miała miejsce bardzo rzadko lub rzadko albo nie zdarzyła się nigdy, (zagregowane odpowiedzi, odpowiednio: 11%, 42%, 8%). W przypadku szkół ponadgimnazjalnych – było to 59% nauczycieli (zagregowane odpowiedzi, odpowiednio: 14%, 33%, 12%).

100% nauczycieli gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych czuje się przeciążonych liczbą obowiązków związanych z pracą w szkole. Nieco ponad połowa nauczycieli gimnazjum deklaruje, że dzieje się to bardzo często lub często (52%), 28% - że czasami, a 19% - że rzadko lub bardzo rzadko (zagregowane odpowiedzi). W przypadku szkół ponadgimnazjalnych średnio co trzeci nauczyciel deklaruje, że dzieje się to bardzo często lub często (35%), a 37% uważa, że do takich sytuacji dochodzi czasami. Co czwarty badany nauczyciel uważa zdarza się to bardzo rzadko lub rzadko (28% - zagregowane odpowiedzi).

Trzy czwarte nauczycieli pracujących w gimnazjach (75%) i zbliżony odsetek zatrudnionych w szkołach ponadgimnazjalnych (78%) uważa, że przełożeni w pracy nie wspierają ich. Co dziesiąty nauczyciel gimnazjum uważa, że dzieje się to często lub bardzo często (11%), podobnie co dwunasty nauczyciel szkoły ponadgimnazjalnej (8%). Podkreślić trzeba natomiast, że sytuacje takie najczęściej zdarzają się rzadko lub bardzo rzadko (zagregowane odpowiedzi dla gimnazjum: 37%, dla szkół ponadgimnazjalnych: 45%). Jednak bez takiego wsparcia trudno wyobrazić sobie rozwój zawodowy i poszukiwanie nowych, kreatywnych form pracy pedagogicznej z młodzieżą.

Średnio co czwarty nauczyciel z gimnazjum (28%) i co piąty ze szkoły ponadgimnazjalnej (18%) stwierdził, że często lub bardzo często ma poczucie, że jego wpływ na to, co realizuje się w szkole jest zbyt mały. Nigdy takiego poczucia nie mają bardzo niskie odsetki badanych nauczycieli: 3% z gimnazjum, 2% ze szkół ponadgimnazjalnych.

Ponad 60% nauczycieli (gimnazjum: 62%, szkoły ponadgimnazjalne: 64%) zarówno szkół gimnazjalnych, jak i ponadgimnazjalnych deklarowało, że współpracownicy w ich szkołach nigdy nie rywalizują z nimi lub że robią to bardzo rzadko. 22% nauczycieli gimnazjalnych przyznało, iż czasami spotykało się w swojej szkole z rywalizacją ze strony innych nauczycieli, podobnie deklarował co ósmy nauczyciel tyskiej szkoły ponadgimnazjalnej (12%).

6.3. Odczucia związane z pracą w szkole

Kolejną ważną kwestią poruszoną w badaniu była **częstotliwość krytycznych ocen dotyczących pracy nauczycieli w szkole – wyrażanych przez przełożonych (dyrektorów szkół) – i jednocześnie brak wskazówek z ich strony, pokazujących, jak poprawić popełniane błędy. 44% nauczycieli gimnazjalnych spotkało się z taką sytuacją, podobnie jak 51% nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych.** Sytuacje takie są – zgodnie z deklaracjami badanych – **najczęściej rzadkie lub bardzo rzadkie** (30% - gimnazja, 34% - szkoły ponadgimnazjalne). Często lub bardzo często (zagregowane odpowiedzi) z sytuacjami takimi spotykało się 9% badanych nauczycieli gimnazjalnych.

8% badanych nauczycieli w gimnazjach i 6% badanych w szkołach ponadgimnazjalnych przyznało, iż czasami doświadczali w swojej pracy przykrych sytuacji ze strony innych nauczycieli, którzy podważali ich opinię i kompetencje w sprawach, na których się dobrze znali. Średnio co szósty nauczyciel gimnazjum (17%) i co siódmy nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej (15%) przyznał, iż czasami czują się osamotnieni w pracy i zdani tylko na siebie.

Średnio co trzeci nauczyciel szkoły gimnazjalnej (36%) i ponadgimnazjalnej (29%) przyznał, iż był w szkole obiektem złośliwych uwag i dowcipów ze strony innych nauczycieli (kolegów i koleżanek w pracy). Z reguły tego typu zdarzenia występują rzadko lub bardzo rzadko (zagregowane odpowiedzi: 33% - gimnazja, 22% - szkoły ponadgimnazjalne).

Ważnym elementem wpływającym na klimat szkoły oraz kondycję psychiczną nauczycieli są także wzajemne relacje. Miarą dobrych relacji pomiędzy dyrektorem szkoły i nauczycielami było pytanie dot. wymagań, jakie w opinii nauczycieli stawiają im dyrektorzy szkół. Chodziło w nim o ustalenia, **jak wielu nauczycieli ma poczucie, że wymagania, jakie stawia przed nimi dyrekcja szkoły są szczególne i nie dotyczą innych osób. Problem ten występuje w obu grupach badanych nauczycieli na bardzo podobnym poziomie (36% - gimnazjum, 37% - szkoła ponadgimnazjalna).** Większość badanych przyznaje, iż takie sytuacje zdarzają się **bardzo rzadko**. Jednak drugim co do liczebności wskazaniem było, że sytuacje takie dzieją się **czasami** (17% w gimnazjach, 15% w szkołach ponadgimnazjalnych).

6.4. Rozpowszechnienie różnych form agresji uczniów wobec nauczycieli.

Uczeń okazał Panu/Pani lekceważenie, brak szacunku	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	30%	28%	33%	5%	0%	5%
szkoły ponadgimnazjalne	36%	42%	20%	2%	0%	0%

Uczeń ignorował lub odmówił wykonania Pana/Pani polecenia	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	20%	30%	33%	8%	5%	5%
szkoły ponadgimnazjalne	34%	36%	24%	4%	2%	0%

Uczeń zachowywał się tak, jakby był pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	75%	23%	3%	0%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	82%	14%	4%	0%	0%	0%

Uczeń nieprzyjemnie komentował Pana/Pani wypowiedzi, przejęzyczenia	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	48%	33%	15%	5%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	54%	38%	6%	2%	0%	0%

Uczeń użył wobec Pana/Pani słów obraźliwych/wulgarnych	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	75%	20%	3%	0%	0%	3%
szkoły ponadgimnazjalne	86%	14%	0%	0%	0%	0%

Tabela 14: Agresywne zachowania uczniów wobec badanych wychowawców, pedagogów i psychologów szkolnych w gimnazjach. G=40 PG=50.

6.4. Rozpowszechnienie różnych form agresji uczniów wobec nauczycieli.

Uczeń groził Panu/Pani	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	90%	10%	0%	0%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	100%	0%	0%	0%	0%	0%

Uczeń popchnął, szarpnął lub uderzył Pana/Panią	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	100%	0%	0%	0%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	100%	0%	0%	0%	0%	0%

Uczeń niszczył rzeczy należące do Pana/Pani	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	100%	0%	0%	0%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	100%	0%	0%	0%	0%	0%

Uczeń nagrywał/fotografował Pana/Panią mimo, że tego P. nie chciał/-a	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	93%	8%	0%	0%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	92%	6%	2%	0%	0%	0%

Uczniowie byli agresywni wobec Pana/Pani w internecie	Ani razu	Raz lub dwa razy	Kilka razy	Raz w miesiącu	Raz w tygodniu	Prawie codzienne lub codziennie
gimnazja	98%	3%	0%	0%	0%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	98%	0%	2%	0%	0%	0%

Tabela 15: Agresywne zachowania uczniów wobec badanych wychowawców, pedagogów i psychologów szkolnych w gimnazjach. G=40 PG=50.

6.4. Rozpowszechnienie różnych form agresji uczniów wobec nauczycieli.

70% nauczycieli z tyskich gimnazjów i 64% ze szkół ponadgimnazjalnych spotkało się w swojej pracy z lekceważeniem i brakiem szacunku ze strony uczniów. Najczęściej w obu typach szkół sytuacje takie zdarzały się **raz lub dwa razy** albo **kilka razy**. 5% badanych w gimnazjach oświadczyło jednak, że z lekceważeniem i brakiem szacunku ze strony uczniów spotyka się prawie codziennie lub codziennie.

Jednym z najczęściej występujących zachowań agresywnych, jakie zdarzają się uczniom wobec nauczycieli, jest **ignorowanie lub odmowa wykonania polecenia nauczyciela**. Z takim zachowaniem uczniów – w ciągu ostatnich 12 miesięcy – spotkało się **aż 80% pedagogów z gimnazjów i 66% ze szkół ponadgimnazjalnych**. Średnio co trzeci respondent z badanych szkół przyznał, iż takie zachowania uczniów zdarzały się **raz lub dwa razy** (odpowiednio: gimnazjum – 30%, szkoły ponadgimnazjalne – 36%). **Co trzeci nauczyciel gimnazjum (33%) i co piąty nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej (24%)** zachowań takich doświadczył **kilka razy**. Pozostałe wskazania były już mniej liczebne. W szkołach gimnazjalnych tylko 8% badanych nauczycieli, a w ponadgimnazjalnych 4%, przyznało, iż co najmniej raz w miesiącu było ignorowanych przez uczniów. **Po 5% badanych respondentów z gimnazjum twierdziło, że zdarzyło się to raz w tygodniu lub prawie codziennie/codziennie.**

Wśród nauczycieli pracujących w **gimnazjach prawie co czwarty (23%)** stwierdził, iż **raz lub dwa razy** w ciągu ostatnich 12 miesięcy **znalazł się w sytuacji, w której uczeń zachowywał się tak, jakby był pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających** (tak samo twierdziło **14% nauczycieli w szkołach ponadgimnazjalnych**). Zbliżone odsetki badanych (3% i 4%) deklarowały, że sytuacje takie miały miejsce kilka razy w roku.

Średnio **co drugi wychowawca lub pedagog pracujący w tyskich szkołach gimnazjalnych (52%) i ponadgimnazjalnych (46%)** przyznał, iż w ostatnich 12 miesiącach **uczniowie nieprzyjemnie skomentowali jego wypowiedź lub przejęzyczenie**. W gimnazjum co trzeci badany (33%) doświadczył tego **raz lub dwa razy**, co siódmy – **kilka razy (15%)**, co dwudziesty – **raz w miesiącu (5%)**. W przypadku **szkół ponadgimnazjalnych prawie 40% respondentów** doświadczyło takiej **sytuacji raz lub kilka razy w roku (38%)**, co siedemnasty badany – **kilka razy (6%)**, a co pięćdziesiąty – **raz w miesiącu (2%)**.

6.4. Rozpowszechnienie różnych form agresji uczniów wobec nauczycieli.

25% nauczycieli gimnazjalnych i 14% nauczycieli ponadgimnazjalnych przyznało, iż w okresie ostatniego roku przynajmniej raz uczeń użył wobec niego obraźliwych lub wulgarnych słów. Na ogół sytuacje takie miały miejsce raz lub dwa razy (20% - nauczyciele gimnazjum, 14% - szkół ponadgimnazjalnych).

Co dziesiąty nauczyciel pracujący w szkole gimnazjalnej (10%) stwierdził, iż w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyła mu się taka sytuacja, podczas której uczeń mu groził – miało to miejsce raz lub dwa razy. Żaden z nauczycieli pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie miał podobnych doświadczeń. **Również żaden z nauczycieli gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych nie był w ciągu ostatnich 12 miesięcy ofiarą agresji fizycznej ze strony ucznia (popchnięcia, szarpnięcia lub uderzenia). Żadnemu nie zostały również zniszczone przez ucznia rzeczy należące do nauczyciela.**

Rzadko zdarzało się, że uczeń szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej (odpowiednio: 7% i 8%) nagrywał nauczyciela telefonem komórkowym bez jego zgody. Zdarzyło się to raz lub dwa razy 8% nauczycieli gimnazjalnych i 6% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych. **Jeszcze rzadsze były przypadki agresywnych zachowań uczniów w internecie skierowanych przeciwko nauczycielom.** Po 2% badanych wychowawców i pedagogów pracujących w tyskich szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych przyznało, iż w ciągu ostatniego roku doświadczyło takiej formy agresji ze strony uczniów.

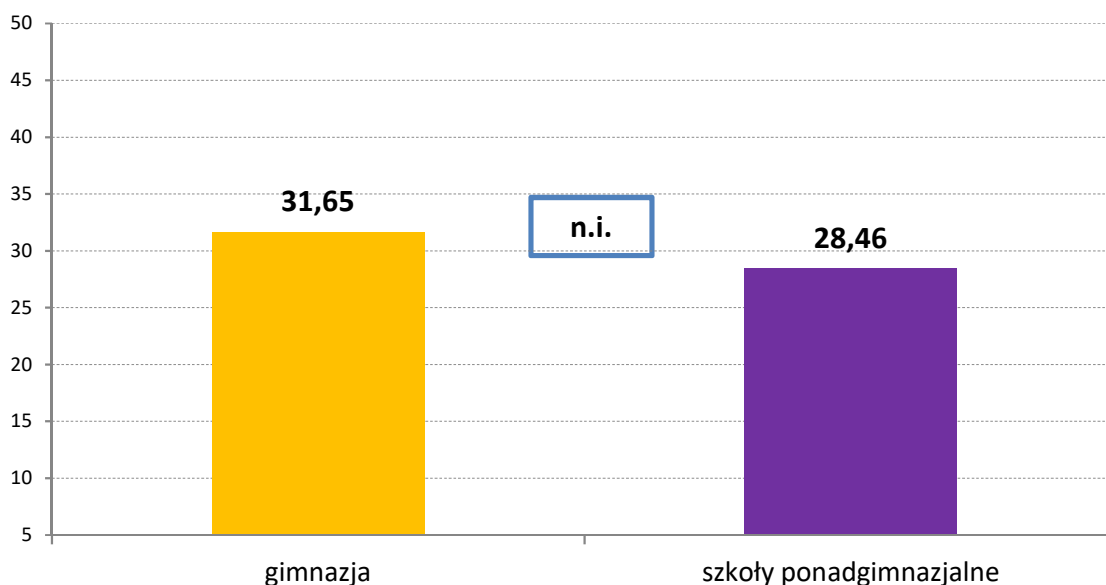
6.5. Poczucie braku wpływu i wsparcia w miejscu pracy

Analizy wykazały, że wskaźnik sumaryczny z 10 skal dotyczących poczucia braku wsparcia i wpływu w pracy stanowi dobrą, samodzielną skalę.

Utworzono więc zmienną pn. **Poczucie braku wpływu i wsparcia w miejscu pracy**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytanie 26 A- J.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosi ponad 0,800. Zmienna może przyjmować wartości od 10 - 60. Średnia wartość zmiennej wyniosła: w gimnazjach $M= 31,65$, a w szkołach ponadgimnazjalnych: $M=28,46$.

Jak pokazuje wykres, nie odnotowano istotnej statystycznie różnicy pomiędzy poczuciem braku wsparcia i wpływu w miejscu pracy odnotowanym wśród badanych uczących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych.

Wykres 60: Poczucie braku wsparcia i wpływu w miejscu pracy- wartości średnich- gimnazja vs. szkoły ponadgimnazjalne.

6.6. Jakość klimatu społecznego szkoły w ocenie badanych

Pozytywny klimat społeczny jest podstawowym warunkiem sprzyjającym bezpieczeństwu emocjonalnemu i wszechstronnemu rozwojowi wszystkich uczestników życia szkoły. Jest uznawany przez specjalistów w dziedzinie profilaktyki za jeden z najistotniejszych czynników decydujących o efektywności działań edukacyjnych. To także warunek powodzenia realizowanych w szkole programów i projektów.

W badaniu wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych uwzględniono kilka ważnych elementów składających się na klimat społeczny szkoły: relacje pomiędzy nauczycielami i uczniami, relacje pomiędzy uczniami, relacje pomiędzy nauczycielami i rodzicami oraz relacje w gronie pedagogicznym szkoły.

Analizy wykazały, że wskaźnik sumaryczny z 24 skal dotyczących:

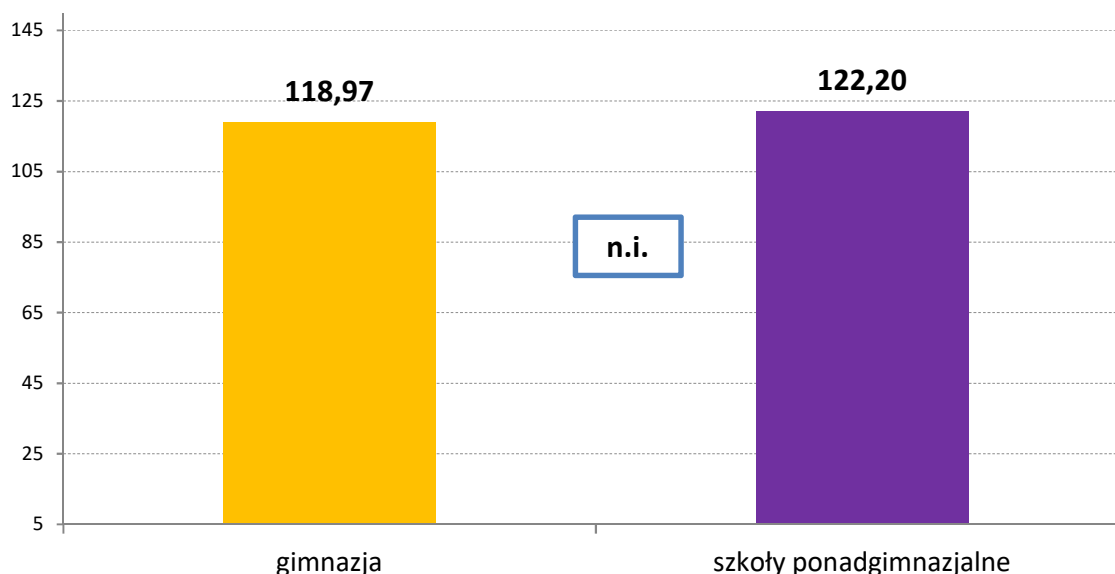
- częstotliwości stosowania przemocy przez uczniów w szkole (w ost. 12 mies.)
- częstotliwości zachowań agresywnych uczniów wobec wychowawców i pedagogów (w ost. 12 mies.)
- częstotliwości pozytywnych i negatywnych zachowań rodziców wobec wychowawców i pedagogów
- współpracy rodziców z badanymi oraz
- poczucia braku wsparcia badanych ze strony innych osób pracujących w szkole,

stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. **Jakość klimatu społecznego w szkole w ocenie wychowawców i pedagogów/psychologów**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytań dotyczących wymienionych obszarów (po zrekodowaniu części skal).

Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił ponad 0,700. Zmienna może przyjmować wartości od 35 - 209. Średnia wartość zmiennej wyniosła w przypadku nauczycieli z gimnazjów $M=118,97$, w przypadku badanych ze szkół ponadgimnazjalnych $M=122,90$.

6.6. Jakość klimatu społecznego szkoły w ocenie badanych

Wykres 61: Klimat szkoły w ocenie wychowawców i pedagogów szkolnych- wartości średnich, porównanie - gimnazja vs. szkoły ponadgimnazjalne .

W badaniu nie odnotowano różnicy w ocenach klimatu społecznego pomiędzy badanymi pracującymi w gimnazjum i szkołach ponadgimnazjalnych. **Oznacza to, że respondenci pracujący w obu typach szkół ocenili ich klimat społeczny bardzo podobnie.**

Jak pokazuje tabela 16 na kolejnej stronie raportu, w badaniu w obu typach szkół odnotowano natomiast silną negatywną korelację pomiędzy oceną klimatu szkoły a oceną rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów.

6.7. Jakość klimatu społecznego szkoły a ocena rozpowszechnienia używania substancji przez uczniów

Tabela 16: Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: Jakość klimatu społecznego szkoły a oceną rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów.

		Ocena klimatu społecznego szkoły	Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów
Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona	1	-,319
	Istotność (dwustronna)		,003
	N	85	85
Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród uczniów	Korelacja Pearsona	-,319	1
	Istotność (dwustronna)	,003	
	N	85	90

Korelacje istotne statystycznie na poziomie $p < 0,01$

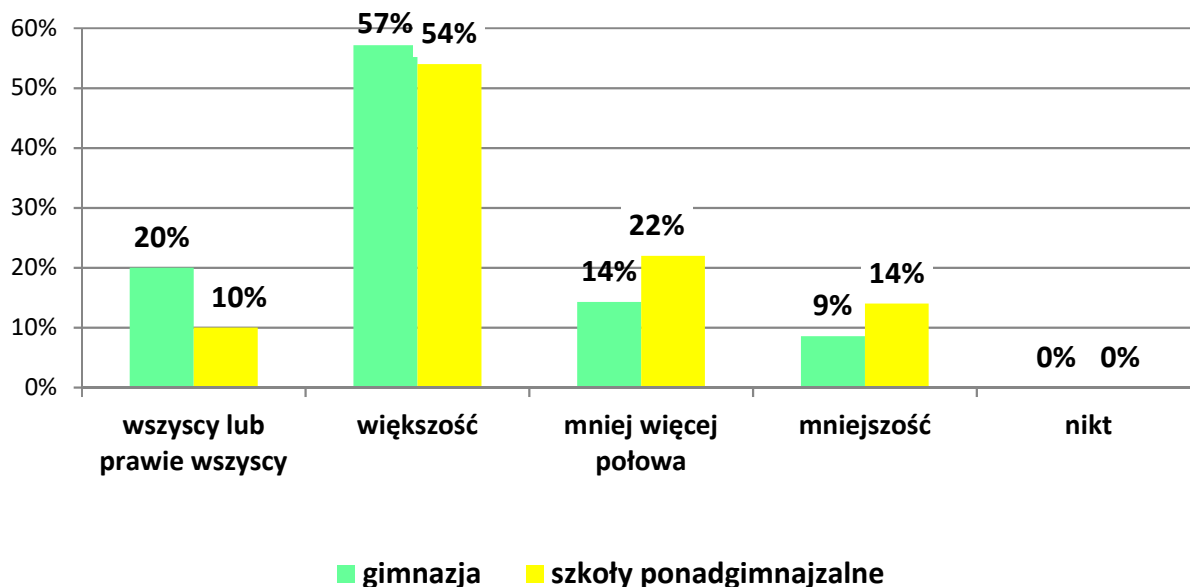
Odnotowana zależność oznacza, że im niższa ocena klimatu szkoły wśród badanych, tym wyższa ocena rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów.

7. Ocena współpracy z rodzicami

7.1. Rozpowszechnienie współpracy z rodzicami - wskaźnik ogólny

Wykres 62: Rozpowszechnienie współpracy z rodzicami w ocenie wychowawców i pedagogów/psychologów. G=35 PG=50

W pierwszej kolejności analizowano kwestię relacji wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych z rodzicami w oparciu o dane dotyczące odpowiedzi na pytanie o to, ilu rodziców nawiązuje z nauczycielami zadowolającą współpracę przy rozwiązywaniu problemów wychowawczych uczniów.

Jak pokazuje wykres 62, **77% nauczycieli pracujących w tyskich gimnazjach oraz 64% zatrudnionych w szkołach ponadgimnazjalnych jest przekonana, że taką współpracę nawiązuje większość lub prawie wszyscy rodzice.**

Co siódmy nauczyciel tyskiego gimnazjum (14%) oraz co piąty nauczyciel liceum, technikum lub szkoły zawodowej (22%) uznał, że **mniej więcej połowa** rodziców uczniów nawiązuje z nim zadowolającą współpracę.

Co jedenasty nauczyciel gimnazjum (9%) i co siódmy nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej (14%) deklarował, że **mniejszość** rodziców nawiązuje z nim zadowolającą współpracę.

7.2. Postawy rodziców w kontekście współpracy z wychowawcami i pedagogami/psychologami szkolnymi

Badanych wychowawców i pedagogów/psychologów pytano o różne aspekty ich codziennej współpracy z rodzicami, między innymi o to, jak często spotykali się z różnymi zachowaniami i reakcjami rodziców.

Jak pokazuje tabela 17, **prawie co piąty nauczyciel z gimnazjum (19%) i ze szkoły ponadgimnazjalnej (18%) jeszcze nigdy nie doświadczył lekceważenia ze strony rodziców swoich uczniów.** Ponad jedna trzecia respondentów z gimnazjów (35%) oraz ponad jedna czwarta badanych ze szkół ponadgimnazjalnych (28%) deklarowała, że sytuacje takie miały miejsce *bardzo rzadko*. *Czasami* z lekceważeniem ze strony rodziców uczniów spotykało się 19% badanych z gimnazjów i 30% ze szkół ponadgimnazjalnych. Co szósty nauczyciel gimnazjalistów (16%) i co siódmy pracujący w tyskim liceum, technikum lub szkole zawodowej (14%) stwierdził, że tego typu sytuacje zdarzały mu się **często lub bardzo często**.

Średnio co czwarty badany nauczyciel z obu typów szkół jeszcze nigdy nie spotkał się z krytyką swojej pracy wyrażoną przez rodziców uczniów (gimnazja: 27%, szkoły ponadgimnazjalne: 24%). **Jednocześnie oznacza to, że takie przykre doświadczenia miało dotąd około 75% badanych.** Prawie połowa (49%) nauczycieli gimnazjów przyznała, że sytuacje pojawiały się *bardzo rzadko* lub *rzadko* (zagregowane odpowiedzi: 35% i 14%). Co piąty nauczyciel gimnazjalny (19%) deklarował, że działo się tak *czasami*, a co dwudziesty – że *często* (5%). Bardzo podobne deklaracje składali nauczyciele ze szkół ponadgimnazjalnych. *Żaden* z nauczycieli nie spotykał się z taką krytyką bardzo często.

Unikanie to zachowanie rodziców, z którym w swojej pracy czasami spotykała się niemal połowa nauczycieli, zarówno z gimnazjów, jak i ze szkół ponadgimnazjalnych (po 46%). *Rzadko lub bardzo rzadko* z sytuacjami takimi miało do czynienia 35% badanych z gimnazjów (odpowiednio 11% i 24%) i 32% badanych ze szkół ponadgimnazjalnych (odpowiednio 20% i 12%). *Często lub bardzo często* odczuło to 10% nauczycieli z gimnazjów (zagregowane odpowiedzi: po 5%) i 18% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (zagregowane odpowiedzi: 8% i 10%).

Z obojętnością ze strony rodziców uczniów często lub bardzo często zetknęło się 10% nauczycieli w gimnazjum i 20% w szkole ponadgimnazjalnej. *Czasami* tego typu doświadczenia miała prawie połowa nauczycieli gimnazjalistów (46%) i dwie piąte nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (40%).

7.2. Postawy rodziców w kontekście współpracy z wychowawcami i pedagogami/psychologami szkolnymi

Zdecydowana większość badanych nauczycieli przyznała, iż **często lub bardzo często** spotyka się z życzliwością ze strony rodziców (87% nauczycieli z gimnazjów i 86% ze szkół ponadgimnazjalnych). Dla wielu nauczycieli rodzice to trudny i wymagający partner. Nie sposób jednak wyobrazić sobie dobrze funkcjonującej szkoły bez odpowiedniej współpracy rodziców i nauczycieli. Jak wynika z przeprowadzonych badań **100% nauczycieli tyskich gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych pozytywnie ocenia gotowość rodziców do współpracy ze szkołą**, podkreślając przy tym **częste lub bardzo częste** zaangażowanie rodziców w tę współpracę (po 62% – gimnazjum i szkoła ponadgimnazjalna).

Nauczyciele w zdecydowanej większości mają poczucie, że są szanowani przez rodziców swoich uczniów. Żaden z badanych nauczycieli nie stwierdził, że kiedyś spotkał się z brakiem szacunku ze strony rodziców uczniów. Zdecydowana większość przyznała, że wyrazy szacunku ze strony rodziców są **częste lub bardzo częste** (87% w tyskich gimnazjach, 86% w tyskich szkołach ponadgimnazjalnych).

Zdecydowana większość nauczycieli przyznała, że rodzice z uznaniem odnoszą się do ich pracy. Ponad połowa badanych nauczycieli ze szkół gimnazjalnych (51%) oraz czterech na dziesięciu nauczycieli pracujących w tyskich liceach, technikach i szkołach zawodowych (44%) stwierdziło, że **często lub bardzo często** spotykało się z uznaniem ze strony rodziców. Podobne odsetki badanych – po 46% w obu badanych grupach – deklarowały, że jedynie **czasami rodzice uczniów z szacunkiem odnosili się do ich pracy**. 8% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych przyznało, że w ostatnim roku **rzadko lub bardzo rzadko** spotykało się z uznaniem dla swojej pracy ze strony rodziców uczniów. W grupie nauczycieli pracujących w gimnazjach odsetek tych, którzy wyrazili podobną opinię był ponad dwukrotnie niższy (3%).

7.2. Postawy rodziców w kontekście współpracy z wychowawcami i pedagogami/psychologami szkolnymi

Lekceważenie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	19%	35%	11%	19%	11%	5%
szkoły ponadgimnazjalne	18%	28%	10%	30%	8%	6%

Życzliwość	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	0%	0%	0%	14%	49%	38%
szkoły ponadgimnazjalne	0%	2%	2%	10%	58%	28%

Gotowość współpracy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	0%	3%	8%	27%	46%	16%
szkoły ponadgimnazjalne	0%	8%	4%	26%	46%	16%

Krytyka Pana/Pani pracy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	27%	35%	14%	19%	5%	0%
szkoły ponadgimnazjalne	24%	38%	18%	18%	2%	0%

Szacunek	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	0%	0%	5%	8%	57%	30%
szkoły ponadgimnazjalne	0%	2%	2%	10%	58%	28%

Unikanie	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	8%	11%	24%	46%	5%	5%
szkoły ponadgimnazjalne	4%	20%	12%	46%	8%	10%

Uznanie dla Pani/Pana pracy	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	0%	0%	3%	46%	35%	16%
szkoły ponadgimnazjalne	2%	2%	6%	46%	36%	8%

Obojętność	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często
gimnazja	3%	14%	27%	46%	5%	5%
szkoły ponadgimnazjalne	8%	20%	12%	40%	18%	2%

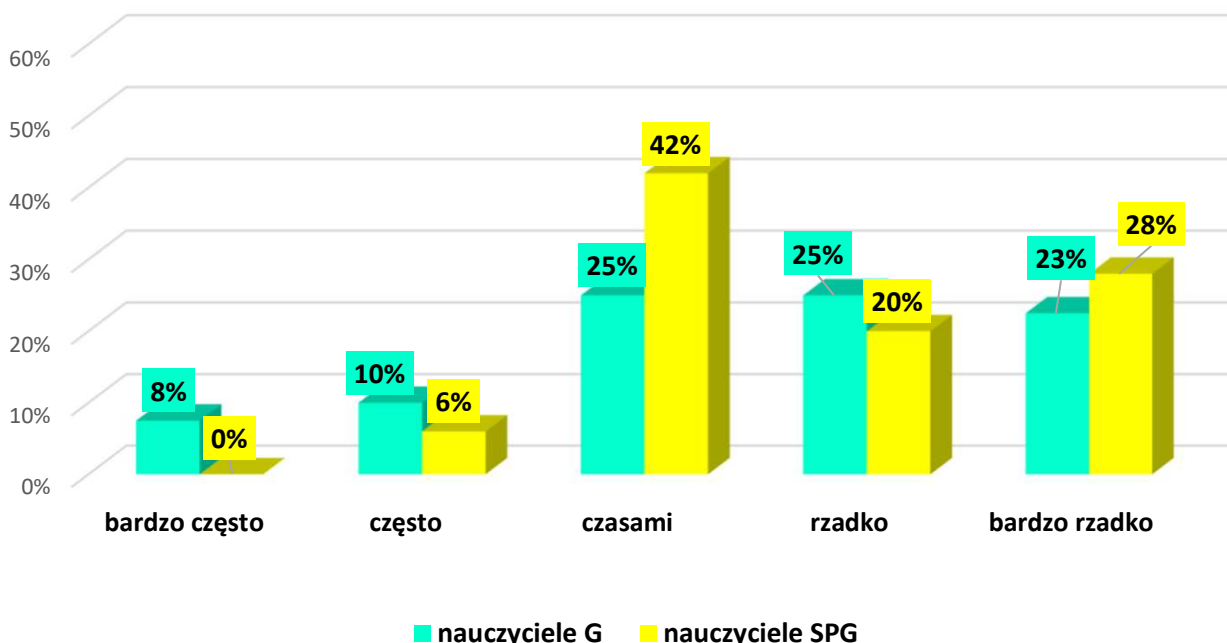
Tabela 17: Postawy rodziców wobec wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych. G=37 PG=50

8. Kondycja zawodowa badanych

8.1. Rozpowszechnienie poczucie bezradności w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole

Wykres 63: Częstotliwość odczuwania bezradności w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole, wśród wychowawców i pedagogów szkolnych pracujących w gimnazjach i szkołach PG. G=40 PG=50

Oceniając kondycję zawodową badanych, zapytano ich m.in. o to, jak często czują się bezradni w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole.

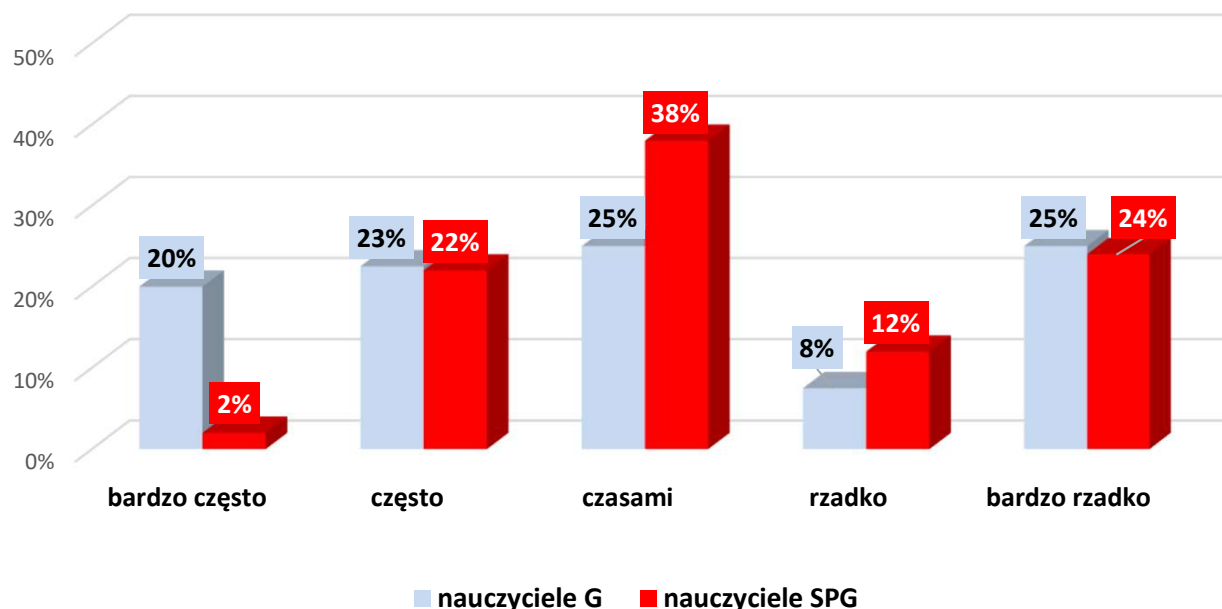
Często lub **bardzo często**, jak pokazuje wykres 63, takie uczucia przeżywa co szósty nauczyciel gimnazjum (18% - zagregowane odpowiedzi) i 6% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych.

Średnio co czwarty badany wychowawca i pedagog z gimnazjum przyznał, iż **czasami** towarzyszyło mu poczucie bezradności związanej z problemowymi zachowaniami uczniów (25%). Wśród pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych taką opinię wyraziło aż 42% ankietowanych.

Wyniki badań wskazują, iż nieco **rzadziej bezradni wobec problemowych zachowań swoich uczniów byli nauczyciele pracujący w tyskich szkołach ponadgimnazjalnych**. Odsetek badanych, którzy przyznali, iż **bardzo rzadko** mieli poczucie bezradności wobec uczniów ze swojej szkoły wynosił 28% (wobec 23% nauczycieli gimnazjalnych).

8.2. Poczucie bezradności w związku z postawami rodziców uczniów sprawiających problemy wychowawcze

Wykres 64: Częstotliwość odczuwania bezradności w związku z postawami rodziców uczniów sprawiających problemy wychowawcze - wśród nauczycieli pracujących w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. G=40 PG=50

Analizując kondycję zawodową badanych nauczycieli, zapytano ich również o to, jak często czują się bezradni w związku z postawami rodziców uczniów sprawiających problemy wychowawcze w szkole. Dobra współpraca z rodzicami jest jednym z elementów mających istotny wpływ na skutecznych oddziaływań profilaktycznych podejmowanych w szkole.

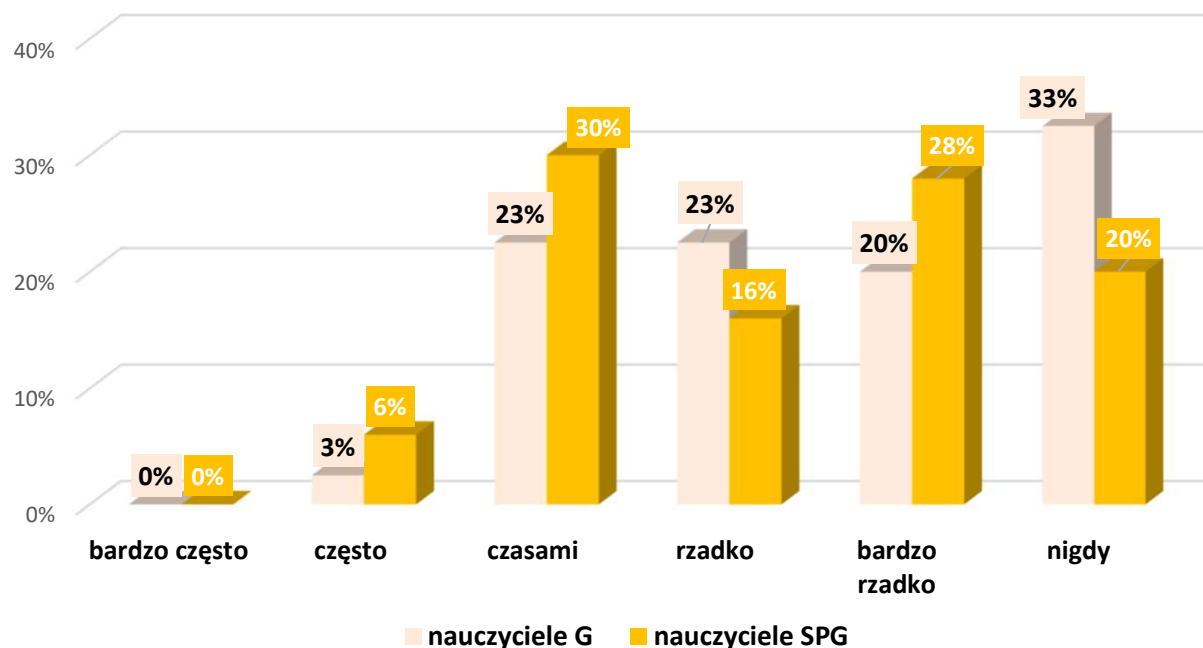
Jak pokazuje wykres 64, **43% wychowawców i pedagogów pracujących w tyskich gimnazjach bardzo często lub często** odczuwało bezradność w związku z postawami rodziców uczniów sprawiających poważniejsze problemy wychowawcze. Analogiczne odpowiedzi wskazało o połowę mniej nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych.

Co czwarty nauczyciel gimnazjum i niemal czterech na dziesięciu ze szkoły ponadgimnazjalnej (odpowiednio 25% i 38%) deklarowało, że poczucie bezradności w związku z postawami rodziców, odczuwali **czasami**.

Rzadko lub bardzo rzadko bezradność wobec rodziców „trudnych wychowawczo uczniów” odczuwało **33% badanych z gimnazjów i 36% badanych ze szkół ponadgimnazjalnych**.

8.3. Poczucie zwątpienia w znaczenie swojej pracy

Wykres 65: Częstotliwość poczucia zwątpienia w znaczenie swojej pracy - wśród wychowawców i pedagogów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. G=40 PG=50

Poczucie zwątpienia w sens swojej pracy jest jednym z istotnych elementów decydujących o kondycji zawodowej badanych nauczycieli.

Prawie 2/3 wychowawców i pedagogów pracujących w gimnazjach (67%) i aż 80% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych przyznało, iż w różnych okresach czasu miało poczucia zwątpienia w znaczenie swojej pracy.

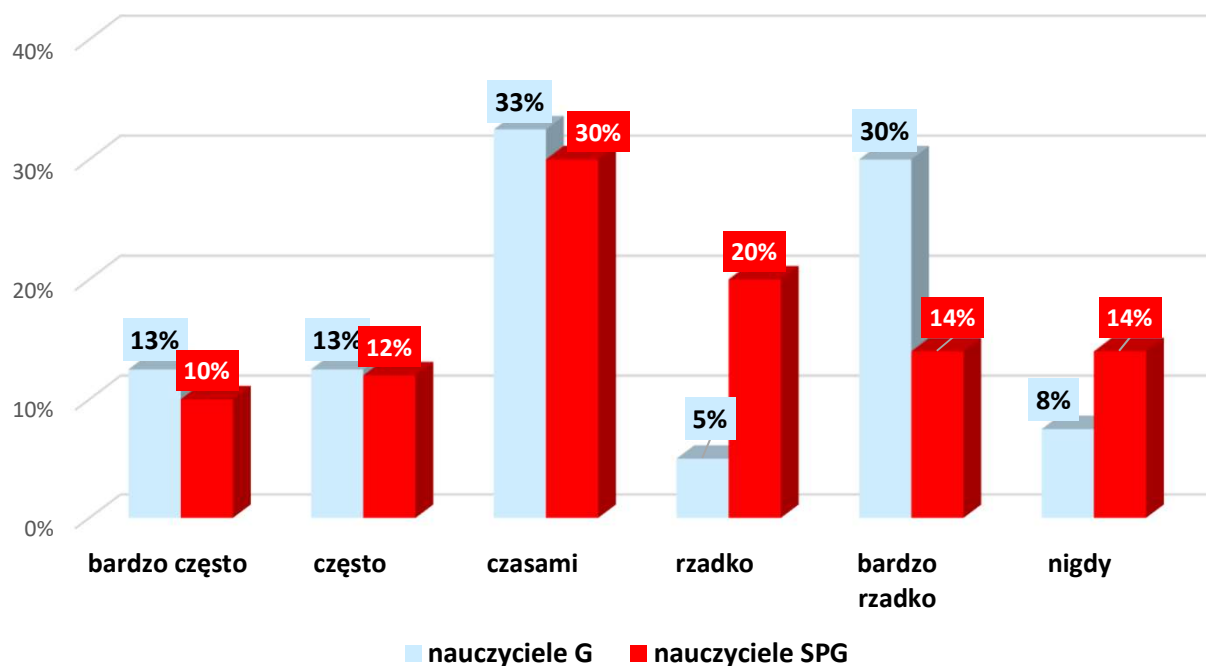
Częste lub bardzo częste poczucie zwątpienia, jak pokazuje wykres 65, odczuwało 3% nauczycieli szkół gimnazjalnych i dwa razy więcej w szkołach ponadgimnazjalnych (6%).

Rzadko lub bardzo rzadko poczucie zwątpienia deklarowało 43% nauczycieli gimnazjów i 44% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (odpowiedzi zagregowane). Natomiast **czasami** w sens swojej pracy wątpiło 23% uczących w gimnazjach i 30% uczących w szkołach ponadgimnazjalnych.

Nigdy w znaczenie swojej pracy nie zwątpił co trzeci nauczyciel z gimnazjum i co piąty nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej.

8.4. Poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą

Wykres 66: Częstotliwość poczucia emocjonalnego wyczerpania pracą wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. G=40 PG=50

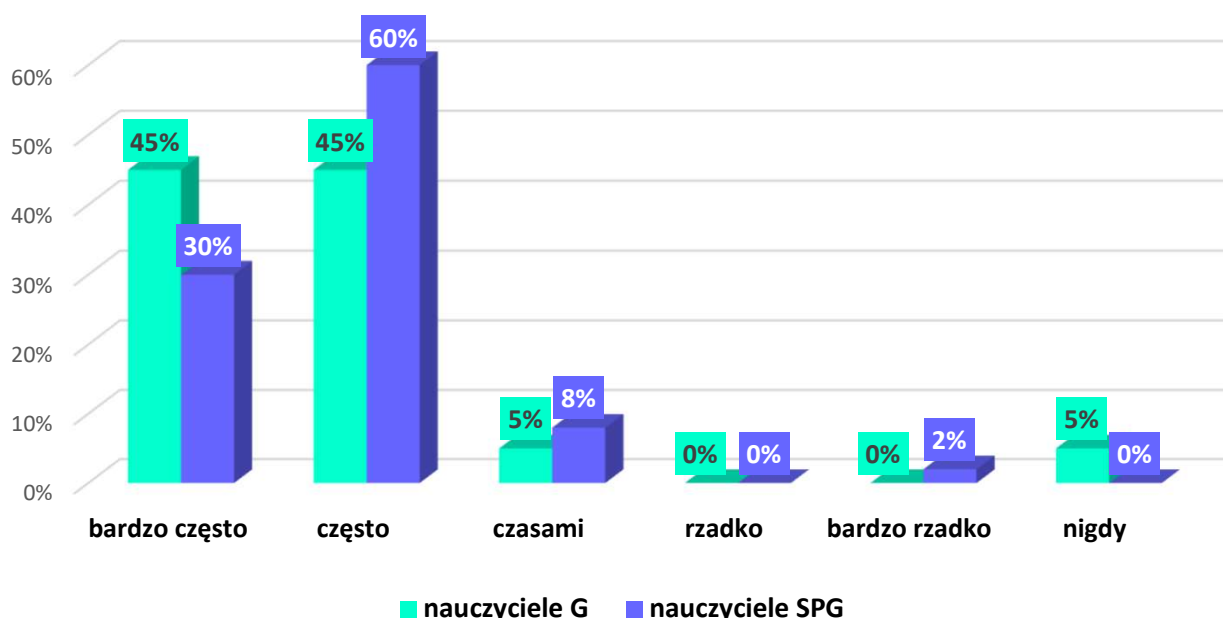
Badanych zapytano także, czy mają **poczucie emocjonalnego wyczerpania swoją pracą**. Jak pokazuje wykres 66 zdecydowana większość badanych miała już w swoim życiu poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą - **92% w gimnazjach i 86% w szkołach ponadgimnazjalnych**.

Średnio co trzeci badany wychowawca i pedagog z gimnazjum (35% - odpowiedzi zagregowane) i szkoły ponadgimnazjalnej (34% - odpowiedzi zagregowane) przyznał, iż *rzadko* lub *bardzo rzadko* miał tego typu odczucia. Co trzeci badany z obu typów szkół oświadczył, że miało to miejsce *czasami* (gimnazjum – 33%, szkoła ponadgimnazjalna – 30%).

Co czwarty badany nauczyciel w gimnazjum (26% - zagregowane odpowiedzi) i co piąty w szkołach ponadgimnazjalnych (22% - zagregowane odpowiedzi) stwierdził, że ***często*** lub ***bardzo często*** towarzyszyło mu **poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą**.

8.5. Przekonanie o dobrym wykonywaniu swojej pracy

Wykres 67: Przekonanie o dobrym wykonywaniu swojej pracy wśród wychowawców oraz pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. G=40 PG=50

Badani odpowiedzieli także na pytanie dotyczące ich osobistego przekonania nt. dobrego wykonywania swojej pracy.

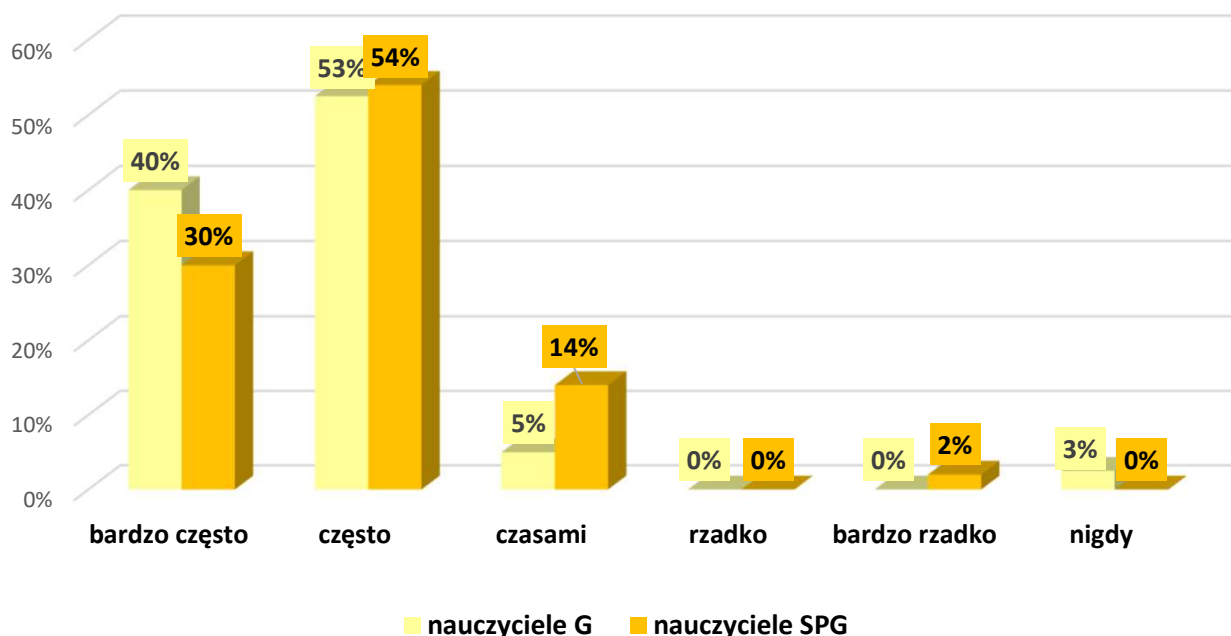
Po 90% badanych z gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych (zagregowane odpowiedzi) **bardzo często** lub **często** było przekonanych o dobrym wykonywaniu swojej pracy zawodowej. Przy czym wyższą samoocenę, czyli odpowiedź **bardzo często** wskazywali nauczyciele gimnazjów.

5% nauczycieli gimnazjów i 8% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych zadeklarowało, że przekonanie takie ma **czasami**.

Tylko 5% respondentów pracujących w gimnazjach wyraziło opinię, iż **nigdy** nie mieli poczucia, że dobrze wykonują swoją pracę zawodową.

8.6. Poczucie skuteczności w realizacji zadań zawodowych

Wykres 68: Poczucie skuteczności w realizacji zadań zawodowych wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. G=40 PG=50

Jedno z pytań zrealizowanego badania dotyczyło także **poczucia skuteczności realizacji zadań zawodowych przez wychowawców i pedagogów szkolnych.**

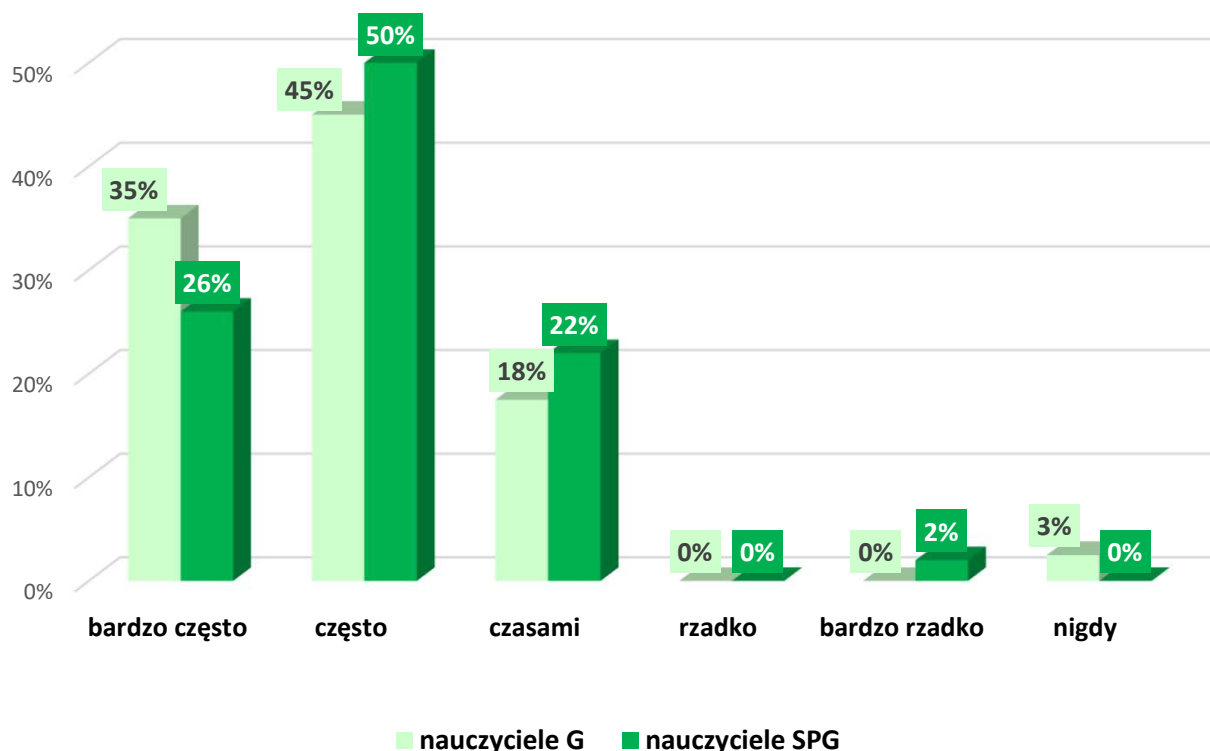
Około 90% nauczycieli pracujących w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych - *bardzo często* lub *często* - jest przekonanych o swojej skuteczności w realizacji zadań zawodowych (zagregowane odpowiedzi, odpowiednio: gimnazja: 93%, szkoły ponadgimnazjalne: 84%).

Jedynie **co siódmy nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej (14%) i co dwudziesty z gimnazjum (5%)** tylko ***czasami*** ma takie poczucie.

O tym, że dzieje się to ***bardzo rzadko*** mówiło **2% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych**, a o tym, że ***nigdy*** – **3% nauczycieli gimnazjalnych.**

8.7. Poczucie sensu pracy

Wykres 69: Poczucie sensu wykonywanej pracy wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. G=40 PG=50

Badanych zapytano również, **czy mają poczucie sensu swojej pracy.**

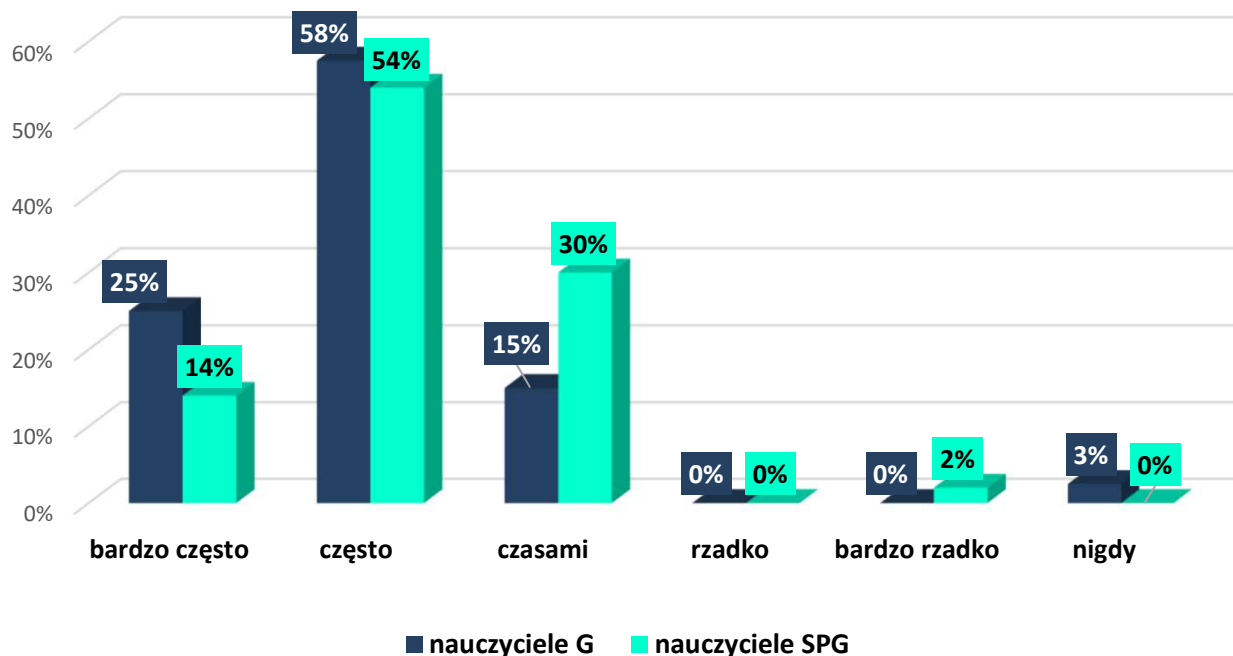
Jak pokazuje wykres 69 zdecydowana większość nauczycieli **często** lub **bardzo często** ma poczucie, że ich praca zawodowa ma sens. Taki pogląd wyraziło w badaniu **80%** nauczycieli pracujących w gimnazjach i **76%** nauczycieli pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych.

Średnio co piąty nauczyciel gimnazjum (18%) i szkoły ponadgimnazjalnej (22%) jedynie **czasami** ma poczucie, że ich praca ma jakiś sens.

2% nauczycieli z tyskich liceów, techników i szkół zawodowych deklarowało, że **bardzo rzadko** mają poczucie sensu wykonywanej pracy, a **3%** nauczycieli gimnazjalnych, że zgoła **nigdy**.

8.8. Przekonanie o umiejętności rozwiązywania problemów w pracy

Wykres 70: Przekonanie o umiejętności rozwiązywania problemów w pracy wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. G=40 PG=50

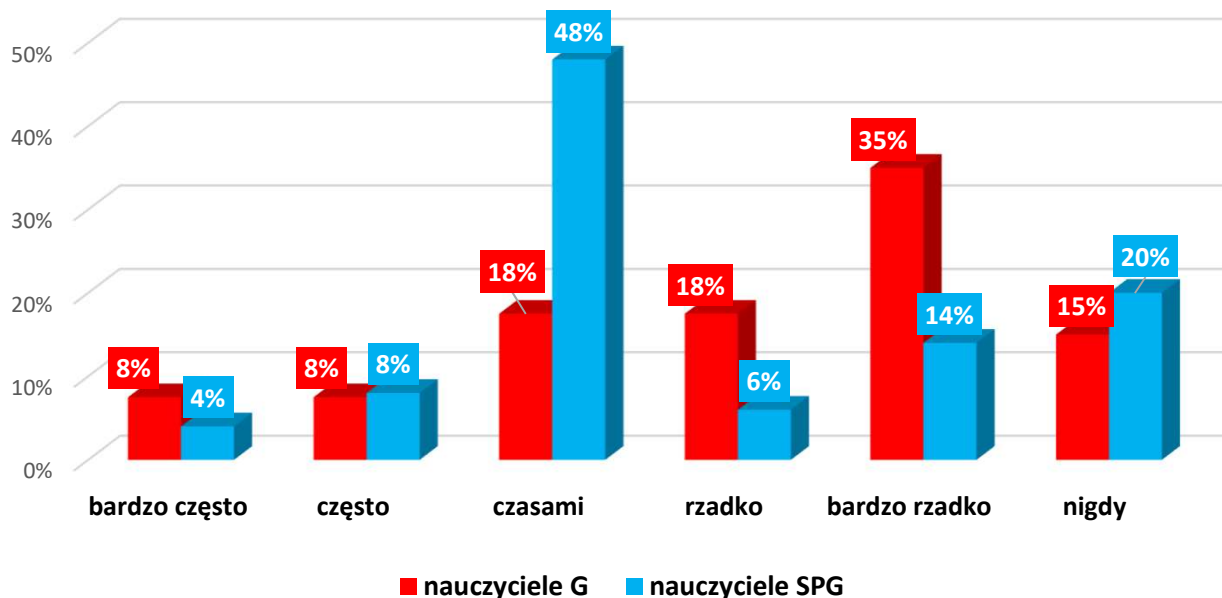
Większość respondentów we wszystkich rodzajach badanych szkół jest przekonana o swoich umiejętnościach w zakresie rozwiązywania problemów w pracy. **83% (odpowiedzi zagregowane) nauczycieli pracujących w gimnazjach oraz 68% (odpowiedzi zagregowane) w szkołach ponadgimnazjalnych** stwierdziło, iż **często** lub **bardzo często** potrafią skutecznie rozwiązywać problemy w swojej pracy w szkole.

Warto jednak zwrócić uwagę, iż **co siódmy badany nauczyciel w gimnazjum (15%) i dwa razy więcej nauczycieli w szkole ponadgimnazjalnej (30%)** nie miało w tej kwestii jednoznacznej opinii. Wybierając odpowiedź „**czasami**” pedagodzy ci wskazywali jednocześnie, iż w różnych sytuacjach nie umieli satysfakcjonująco poradzić sobie z problemami w pracy.

2% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych wybrało odpowiedź **bardzo rzadko**, a **3% nauczycieli gimnazjalnych – nigdy**.

8.9. Poczucie wypalenia zawodowego

Wykres 71: Poczucie wypalenia zawodowego wśród wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych pracujących w gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. G=40 PG=50

85% nauczycieli z tyskich gimnazjów przyznało, iż miało kiedyś poczucie wypalenia swoją pracą zawodową. Podobną opinię wyraziło **80%** nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych.

16% (odpowiedzi zagregowane) badanych **nauczycieli pracujących w gimnazjum** i **12%** ze szkół **ponadgimnazjalnych** (odpowiedzi zagregowane) deklarowało w badaniu, że poczucie wypalenia zawodowego odczuwało **często** lub **bardzo często**. Zwraca uwagę odpowiedź **czasami** – zaznaczyła ją **prawie połowa** nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (**48%**).

Ponad połowa (**53%**) - odpowiedzi zagregowane) **nauczycieli gimnazjalnych** i **co piąty** **nauczyciel szkół ponadgimnazjalnych** (**20%**) deklarowało, że poczucie wypalenia zawodowego zdarza im się **rzadko** lub **bardzo rzadko**.

15% nauczycieli z tyskich gimnazjów deklarowało, iż **nigdy** nie zdarzyło im się poczucie wypalenia swoją pracą zawodową. Podobnie **20%** nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych.

8.10. Ocena klimatu społecznego szkoły a kondycja zawodowa badanych

Analizy wykazały, że wskaźnik sumaryczny z 10 skal dotyczących zadowolenia i satysfakcji z wykonywanej pracy stanowi dobrą samodzielną skalę.

Utworzono więc zmienną pn. Kondycja badanych, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytanie 21 A- J.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla skali wynosił 0,848. Zmienna może przyjmować wartości od 10-60.

W badaniu jak pokazuje tabela 18, odnotowano silną korelację pomiędzy oceną klimatu społecznego szkoły a kondycją zawodową badanych. Kondycja ta była tym lepsza im wyższa była ocena klimatu społecznego szkoły formułowana przez badanych.

Tabela 18: Kondycja zawodowa badanych - porównanie średnich - gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne.

		Ocena klimatu społecznego szkoły	Kondycja zawodowa
Ocena klimatu społecznego szkoły	Korelacja Pearsona	1	,538
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	85	82
Kondycja zawodowa	Korelacja Pearsona	,538	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	82	84

Korelacja istotna statystycznie na poziomie $p < 0,01$.

8.11. Ocena stopnia trudności w radzeniu sobie z sytuacjami problemowymi w szkole a jakość klimatu szkoły

Tabela 19: Ocena stopnia trudności w radzeniu sobie z sytuacjami problemowymi w szkole- wartości średnich - porównanie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

TYP SZKOŁY			Przemoc rówieśnicza	Przemoc i agresja uczniów wobec nauczycieli	Wagarowanie uczniów	Sytuacje związane z piciem alkoholu przez uczniów
G	N	Ważne	36	36	36	36
		Braki danych	4	4	4	4
		Średnia	p<0,01 3,00	n.i. 2,11	n.i. 3,89	n.i. 1,83
PG	N	Ważne	49	49	49	49
		Braki danych	1	1	1	1
		Średnia	2,10	1,67	4,39	2,12

TYP SZKOŁY			Niszczenie mienia szkolnego wandalizm	Praca z uczniami mającymi problemy w nauce	Współpraca z rodzicami uczniów	Współpraca w gronie pedagogicznym
G	N	Ważne	36	36	36	36
		Braki danych	4	4	4	4
		Średnia	p<0,05 2,50	n.i. 3,61	n.i. 3,11	p<0,05 2,25
PG	N	Ważne	49	49	49	49
		Braki danych	1	1	1	1
		Średnia	1,80	3,65	3,29	3,18

TYP SZKOŁY			Sytuacje związane z paleniem papierosów przez uczniów	Sytuacje związane z używaniem narkotyków przez uczniów
G	N	Ważne	36	36
		Braki danych	4	4
		Średnia	p<0,01 2,72	n.i. 1,58
PG	N	Ważne	49	49
		Braki danych	1	1
		Średnia	3,94	1,59

8.11. Ocena stopnia trudności w radzeniu sobie z sytuacjami problemowymi w szkole a jakość klimatu szkoły

Tabela 19 zawiera zestawienie średnich ocen trudności związanych z różnymi sytuacjami problemowymi w szkole formułowanych przez wychowawców i pedagogów z gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

Istotne różnice statystyczne pomiędzy ocenami obu grup odnotowano w trzech przypadkach:

- **Trudności w radzeniu sobie z przemocą rówieśniczą – $p < 0,05$ (wyżej ocenili stopień trudności badani z gimnazjów)**
- **Trudności, jakich doświadczają w związku z paleniem papierosów przez uczniów li - $p < 0,05$ (wyżej ocenili stopień trudności badani ze szkół ponadgimnazjalnych)**
- **Trudności w radzeniu sobie z zachowaniami uczniów polegającymi na niszczeniu mienia szkolnego - $p < 0,05$ (wyżej ocenili stopień trudności badani z gimnazjów).**
- **Trudności związane ze współpracą w gronie pedagogicznym – $p < 0,05$, wyżej ocenili stopień trudności badani ze szkół ponadgimnazjalnych.**

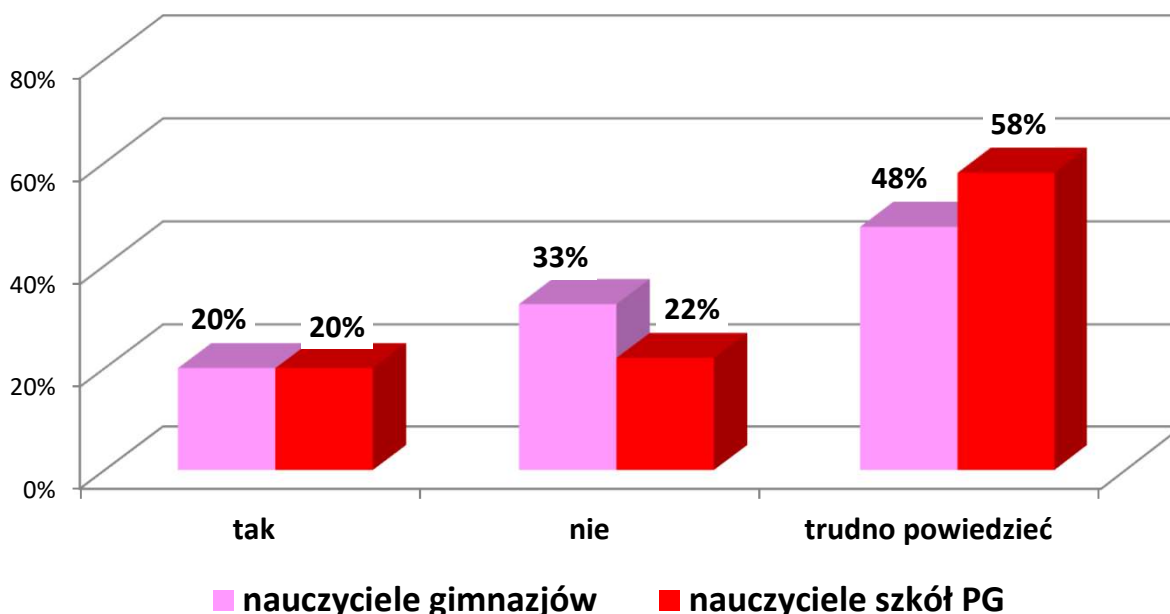
W przypadku innych zachowań uczniów, badani z obu typów szkół podobnie ocenili trudności w radzeniu sobie z nimi.

9. Potrzeby szkoleniowe w zakresie wsparcia zawodowego i psychologicznego

9.1. Dostępność różnych form wsparcia dla wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych w środowisku lokalnym

Wykres 72. Wiedza badanych na temat funkcjonowania na terenie miasta grup wsparcia dla nauczycieli i pedagogów. G=40 PG=50

Badanych zapytano, czy w Tychach są organizowane jakieś grupy wsparcia dla nauczycieli/pedagogów szkolnych, podczas których można porozmawiać o trudnych sytuacjach związanych z pracą w szkole.

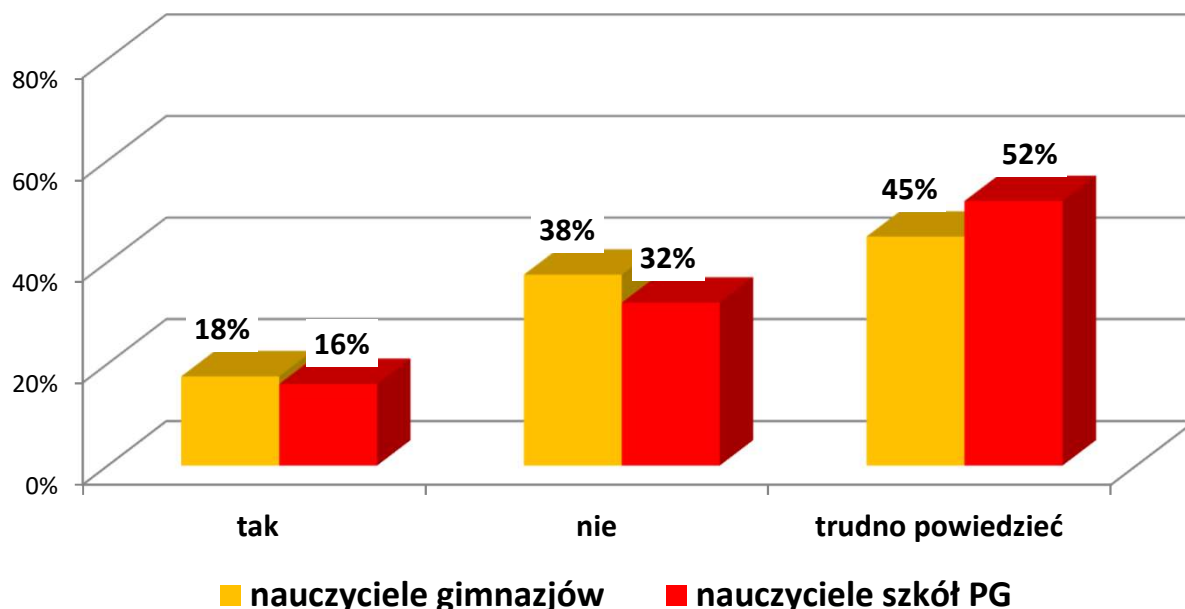
1/3 respondentów z gimnazjów (33%) oraz 1/5 ze szkół ponadgimnazjalnych (22%) stwierdziła, iż w Tychach nie funkcjonują tego typu grupy wsparcia. Innego zdania był co piąty nauczyciel gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalnej (po 20%).

Sześciu na dziesięciu badanych nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych (58%) oraz prawie połowa pracujących w gimnazjach nie miała orientacji w tej sprawie i zaznaczyło odpowiedź *trudno powiedzieć*.

Ta sytuacja wyraźnie wskazuje, iż kwestia profesjonalnego wsparcia dla nauczycieli to temat raczej rzadko pojawiający się w dyskusjach środowiskowych podejmowanych w gronie nauczycieli. W kontekście przeprowadzonych badań warto rozważyć tego typu pomysły i przygotować w tej sprawie krótki informator dla nauczycieli, przesyłając go do wszystkich szkół na terenie Tychów.

9.1. Dostępność różnych form wsparcia dla wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych w środowisku lokalnym

Wykres 73: Wiedza badanych na temat dostępności stałego, specjalistycznego wsparcia dla nauczycieli i pedagogów (psycholog, terapeuta, trener osobisty). G=40 PG=50

Jedną z kwestii analizowanych w ramach badania była **dostępność (na terenie Tychów) stałych kontaktów ze specjalistą (doświadczonym psychologiem, terapeutą, trenerem osobistym), który pomaga/doradza, gdy pojawiają się trudności w codziennej pracy nauczyciela/pedagoga.**

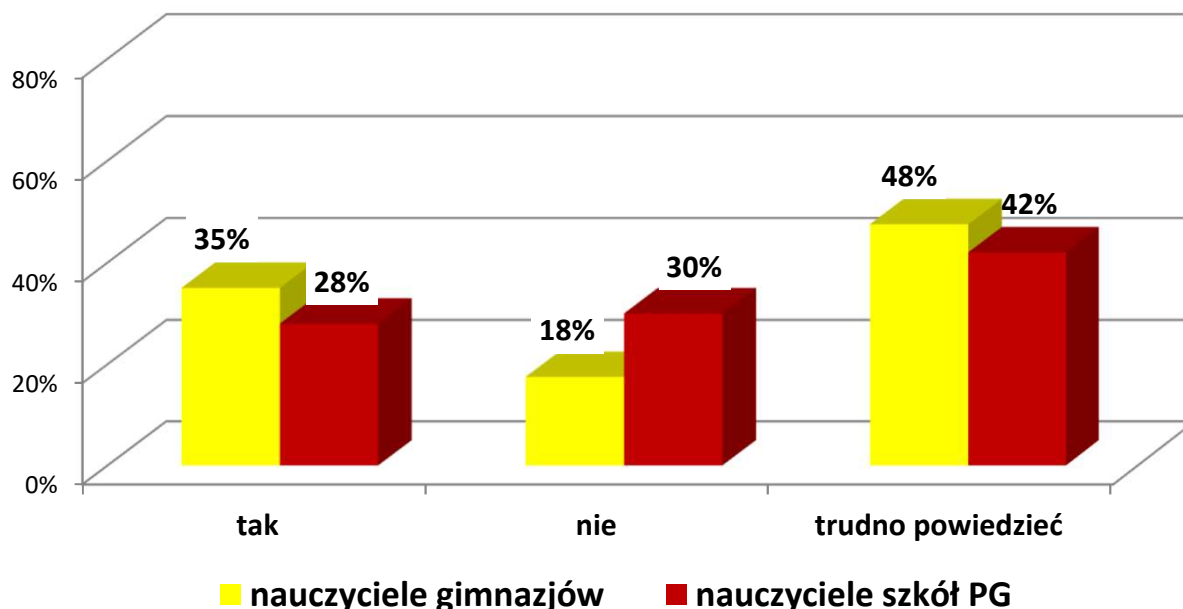
Zbliżone odsetki nauczycieli z gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych odpowiedziało pozytywnie na tak zadane pytanie (odpowiednio 18% i 16%).

Odpowiedź przeczącą wskazało 38% wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych z gimnazjów i 32% ze szkół ponadgimnazjalnych – takie odsetki nauczycieli uważają, że w Tychach **nie ma możliwości utrzymywania stałych kontaktów z doświadczonym specjalistą**, który pomagałby im lub doradzał w trudnych sytuacjach związanych z codzienną pracą w szkole.

Zaskakujące jest, że ponownie największa grupa nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (52%) i duża grupa nauczycieli gimnazjalnych odparła **trudno powiedzieć**.

9.2. Ocena osobistych potrzeb w zakresie wsparcia zawodowego

Wykres 74: Ocena własnych potrzeb w zakresie wsparcia zawodowego (specjalistycznego).
G=40 PG=50

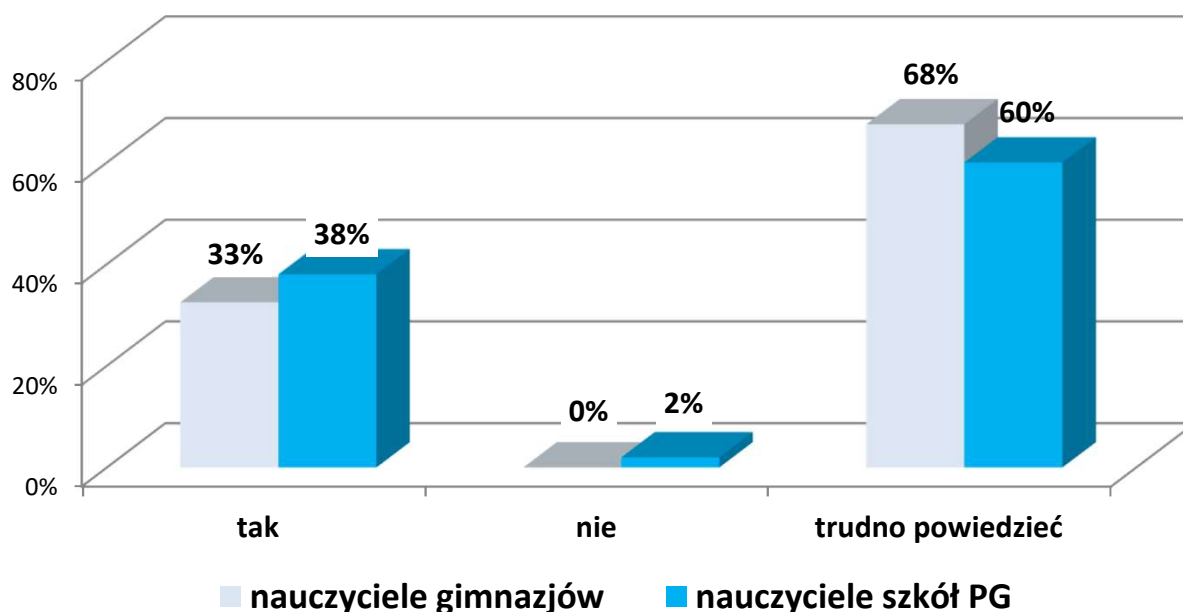
Badanych zapytano także, czy stałe wsparcie zawodowe specjalisty jest potrzebne im samym.

W grupie nauczycieli pracujących w szkołach gimnazjalnych 35% pozytywnie odpowiedziało na to pytanie, 18% uznało, że taka pomoc nie byłaby im potrzebna, a niemal połowa (48%) była w tej kwestii niezdecydowana – ostatecznie wskazując odpowiedź „trudno powiedzieć”.

W szkołach ponadgimnazjalnych prawie trzech na dziesięciu nauczycieli (28%) przyznało, iż potrzebowaliby stałego wsparcia ze strony doświadczonego specjalisty (psychologa, terapeuty, trenera itp.), 30% pomocy takiej by nie potrzebowało, a 42% było w tej sprawie niezdecydowanych.

9.3. Ocena potrzeb innych nauczycieli w zakresie wsparcia zawodowego

Wykres 75: Ocena potrzeb innych nauczycieli z grona pedagogicznego szkoły w zakresie specjalistycznego wsparcia zawodowego. G=40 PG=50

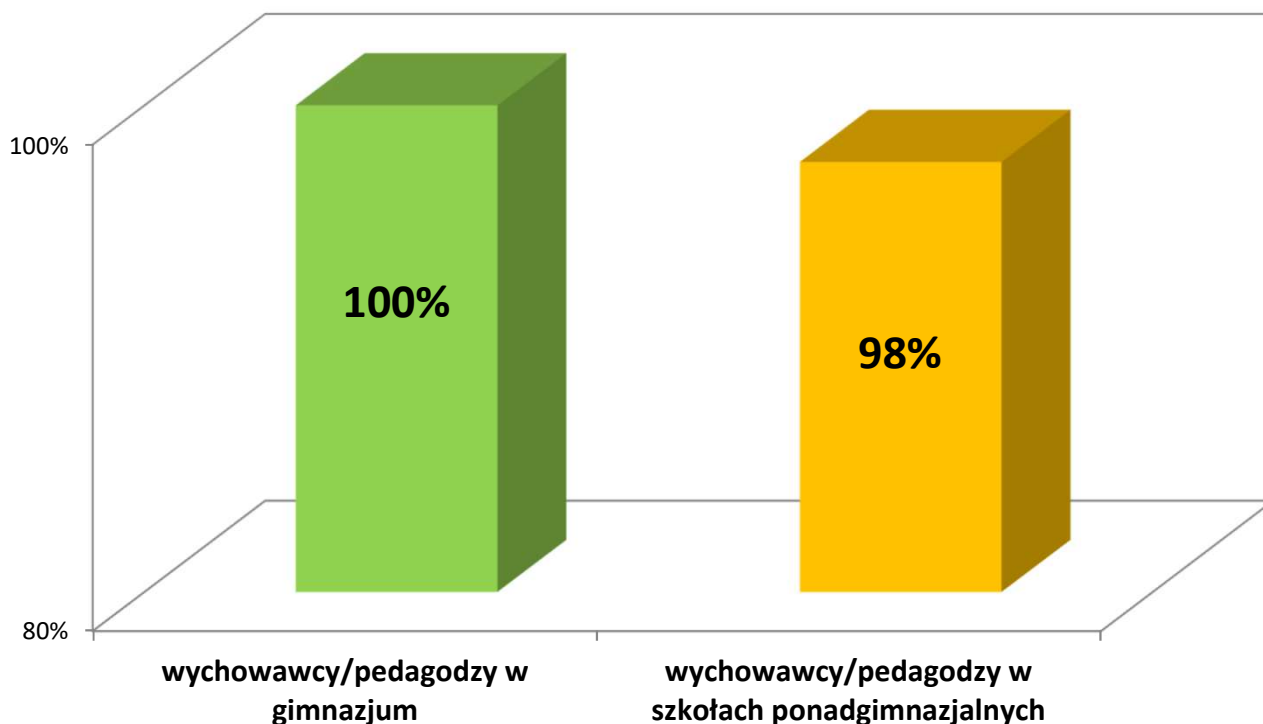
Na zakończenie zapytano także respondentów, czy ich zdaniem ze specjalistycznej pomocy/wsparcia chciałoby skorzystać także inne osoby z grona pedagogicznego szkoły?

Co trzeci nauczyciel z gimnazjum i prawie 40% ze szkół ponadgimnazjalnych (odpowiednio: 33% i 38%) twierdząco odpowiedziało na to pytanie.

2/3 respondentów z tuskich gimnazjów i 3/5 ze szkół ponadgimnazjalnych (68% i 60%) nie miało wyrobionej opinii w tym zakresie.

9.4. Potrzeby szkoleniowe wychowawców i pedagogów/psychologów szkolnych

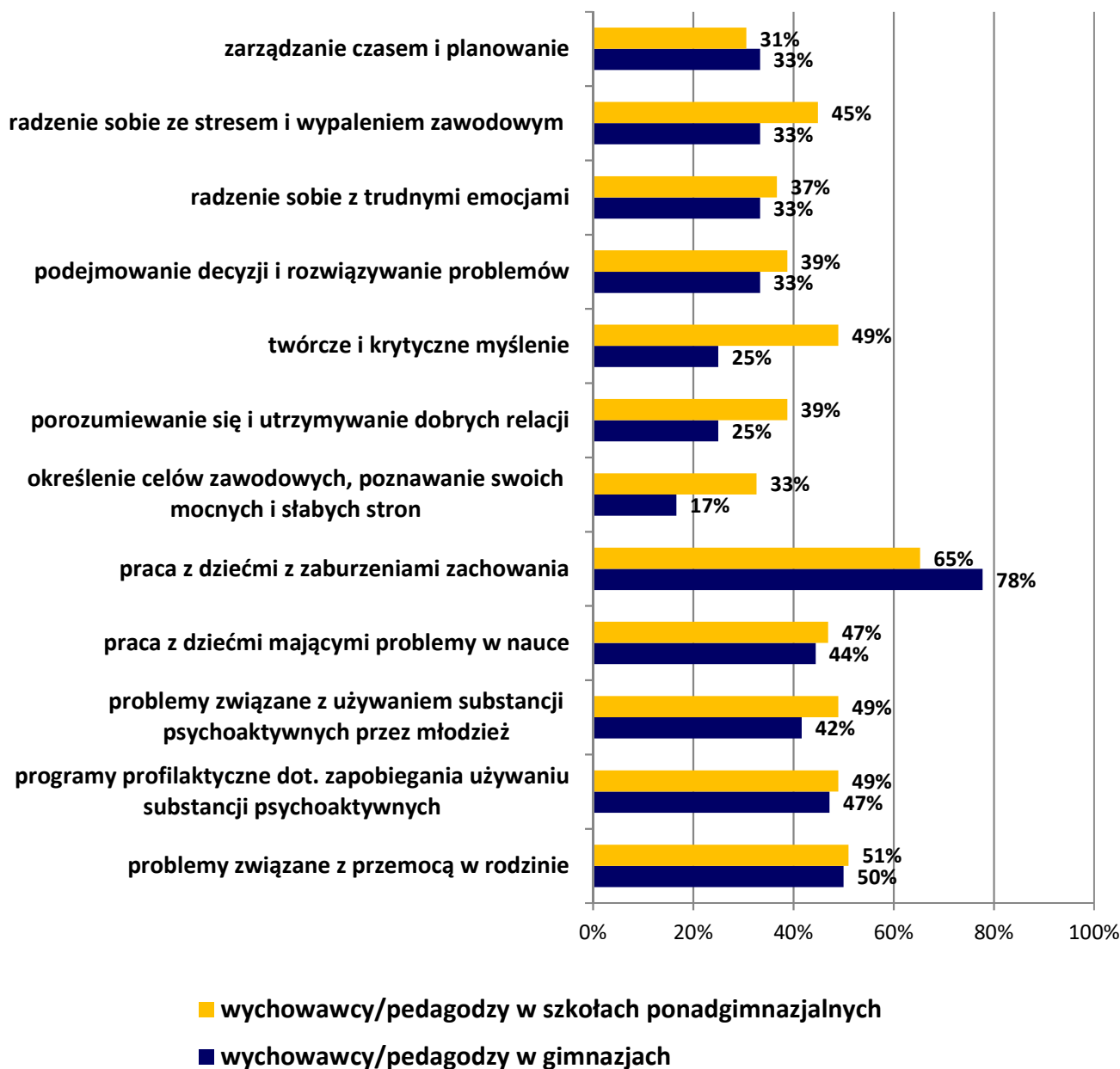
Wykres 76: Udział w szkoleniach podnoszących kompetencje osobiste i zawodowe w ciągu ostatnich 2 lat. G=35 PG=43

Jak pokazuje wykres 76, **prawie wszyscy badani nauczyciele deklarowali, że w okresie ostatnich 2 lat uczestniczyli w jakimś szkoleniu podnoszącym ich kompetencje zawodowe lub osobiste.**

Jedynie 2% pedagogów pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych stwierdziło, że w minionych dwóch latach nie uczestniczyli w tego typu szkoleniach.

9.5. Tematy szkoleń preferowane przez badanych

Wykres 77: Preferowana tematyka szkoleń, w których badani chcieliby uczestniczyć.
G=36 PG=49

9.5. Tematy szkoleń preferowane przez badanych

Badani zapytani o to, w jakich szkoleniach chcieliby wziąć udział wskazywali przede wszystkim takie tematy jak:

- praca z dziećmi z zaburzeniami zachowania; PG – 65% G – 78%
- problemy związane z przemocą w rodzinie; PG – 51% G – 50%
- programy profilaktyczne dot. zapobiegania używaniu substancji psychoaktywnych przez młodzież; PG - 49% G – 47%
- problemy związane z używaniem substancji psychoaktywnych przez młodzież; PG – 49% G – 42%
- praca z dziećmi mającymi problemy w nauce; PG – 47% G – 44%
- radzenie sobie ze stresem i wypaleniem zawodowym PG – 45% G – 33%

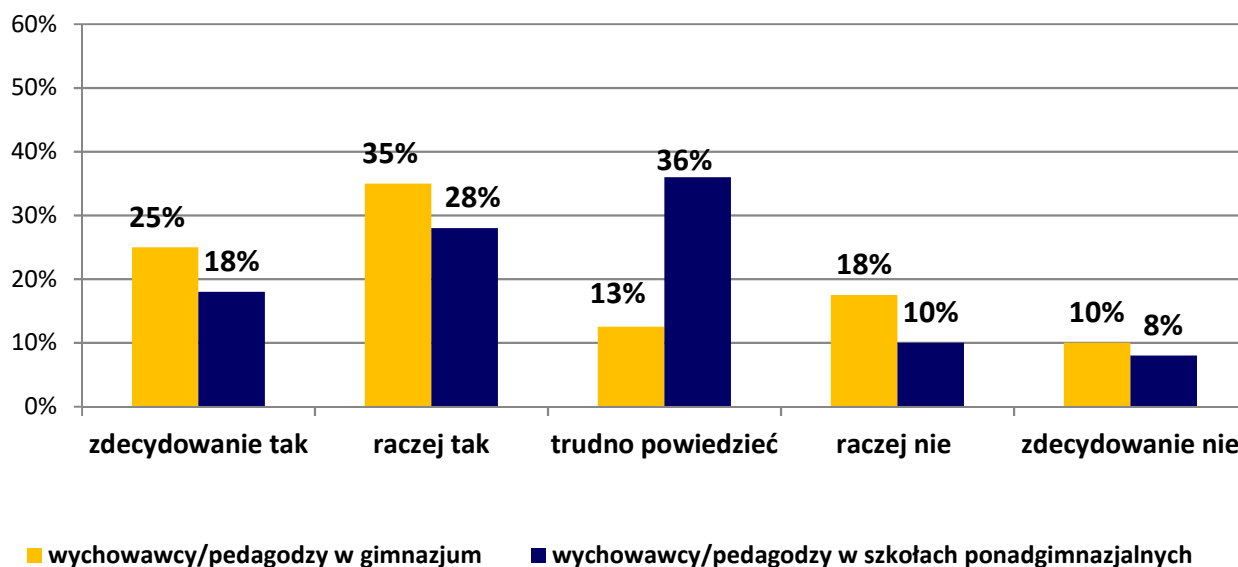
Jak pokazuje wykres 77 obie objęte badaniem grupy nauczycieli są zainteresowane podnoszeniem swoich kompetencji zawodowych. Zdecydowanie najciekawszym obszarem szkoleń w opinii badanych ze szkół ponadgimnazjalnych i gimnazjów jest doskonalenie umiejętności pracy z dziećmi z zaburzeniami zachowań. W tego typu szkoleniu chciałoby uczestniczyć 65% nauczycieli pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych i 78% wychowawców i pedagogów z gimnazjów. To były najwyższe wskazania w obu badanych grupach nauczycieli. **Problemy związane z przemocą w rodzinie** nauczyciele obu typów szkół wskazali jako **drugi temat, który chcieliby zgłębić** (odpowiednio: 50% nauczycieli gimnazjów i 51% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych).

Warto także podkreślić, iż tematem szkolenia, którym bardzo zainteresowani są nauczyciele tyskich **szkół ponadgimnazjalnych** jest – **twórcze i krytyczne myślenie**. Co drugi badany w tej grupie nauczycieli (49%) chciałby uczestniczyć w takim szkoleniu (tylko co czwarty nauczyciel szkół gimnazjalnych).

Należy również zwrócić uwagę na wysoki odsetek respondentów – zwłaszcza w szkołach ponadgimnazjalnych – którzy wskazali jako preferowany temat szkolenia: **radzenie sobie ze stresem i wypaleniem zawodowym (45%)**, **podejmowanie decyzji i rozwiązywanie problemów (39%)** oraz **radzenie sobie z trudnymi emocjami (37%)**. Taki wybór dokonany przez nauczycieli jednoznacznie wskazuje na dużą potrzebę szkoleń skoncentrowanych na poprawie kondycji psychicznej respondentów. Umiejętność lepszego radzenia sobie ze stresem oraz złymi emocjami to jeden z kluczowych elementów tego typu projektów.

9.6. Czy dokonując raz jeszcze wyboru zawodu wybrałbyś ponownie zawód nauczyciela?

Wykres 78: Gotowość ponownego wyboru zawodu nauczyciela /pedagoga szkolnego. G=40 PG=50

Co czwarty nauczyciel pracujący w tyskich gimnazjach stwierdził, iż mając raz jeszcze możliwość dokonania wyboru zawodu zdecydowanie wybrałby profesję nauczyciela (25%). Tę samą odpowiedź wybrało 18% nauczycieli/pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych.

Zdecydowanie gorszy wskaźnik pozytywnego stosunku do zawodu nauczyciela odnotowano w grupie pedagogów i wychowawców pracujących w gimnazjach. **Prawie trzech na dziesięciu respondentów z tej grupy badanych (28%) przyznało, że gdyby mogli raz jeszcze dokonać wyboru swojego zawodu – nie wybraliby zawodu nauczyciela** (zagregowane odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie”). Przeciwnego zdania było 60% nauczycieli w tej frakcji, którzy uznali, że – **ponownie wybraliby zawód nauczyciela** (zagregowane odpowiedzi, odpowiednio 25% i 35%).

Jeśli chodzi o **nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych, to co szósty z nich (18%) przyznał, że nie wybrałby ponownie zawodu nauczyciela.** 46% badanych z tej grupy deklaruje przywiązanie do swojego zawodu (nie chciałoby go zmieniać) a co trzeci (36%) ma w tej sprawie bardzo istotne wątpliwości – wskazując odpowiedź „trudno powiedzieć”.

IV. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADANIA

Najważniejsze wyniki badania

1/12

- W opinii wychowawców **trzecich klas tyskich gimnazjów (G)** najbardziej rozpowszechnionym problemem jest **nadmierne używanie internetu przez uczniów**. Taką opinię wyraziło ponad 84,4% nauczycieli w tej grupie respondentów. Niemal co drugi badany wychowawca trzeciej klasy gimnazjum (46,9%) przyznał, iż w jego klasie poważnym problemem jest **wulgarnie zachowanie uczniów**. Jednym z kluczowych problemów jest także **wagarowanie**. Na tę kwestię wskazuje niemal co drugi wychowawca gimnazjalnych „trzecioklasistów” (43,8%). Kolejnym istotnym problemem wychowawczym jest **palenie e-papierosów przez uczniów** oraz **przemoc i agresja między uczniami realizowana za pomocą internetu i telefonów komórkowych (po 40,6%)**. W tym kontekście warto podkreślić, iż sprzedaż wyrobów tytoniowych, w tym e-papierosów, osobom poniżej 18. roku życia jest przestępstwem, a mimo to – w opinii wielu nauczycieli – 15-letnia młodzież gimnazjalna nie ma większych problemów z zakupem papierosów.
- W opinii nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (**PG**) największym problemem, z jakim spotykają się w swojej klasie, jest **nadmierne używanie internetu** przez uczniów, **palenie papierosów** (obie odpowiedzi po 56,4%) oraz – **używanie e-papierosów** przez uczniów (48,7%). Poważnym problemem jest również **wagarowanie** uczniów. Wskazuje go dwie piąte respondentów (41%). Co dziesiąty wychowawca podkreślał, że problemem jest **wulgarnie zachowanie i brak kultury osobistej uczniów** (10,3%). 7,7% badanych nauczycieli drugich klas szkół ponadgimnazjalnych zwracało uwagę na picie alkoholu przez uczniów. Warto również zwrócić uwagę na **wysokie pozytywne odsetki odpowiedzi nauczycieli, mówiące o braku przemocy i agresji uczniów wobec nauczycieli** (100%) i nieco mniejsze, ale również wysokie, o braku przemocy i agresji uczniów wobec nauczycieli, realizowanej za pomocą internetu lub telefonów komórkowych (92,3%). Wysokie (ponad 20%) odsetki respondentów, którzy wskazywali odpowiedź „trudno powiedzieć”, dotyczyły trzech kwestii: picia alkoholu przez uczniów (25,6%), przemocy i agresji między uczniami realizowanej za pomocą internetu i telefonów komórkowych (23,1%) oraz nadmiernego używania internetu (20,5%).
- Większość wychowawców, pracujących zarówno w gimnazjach, jak i w szkołach PG, **mniej problemów dostrzega w swojej klasie, a więcej w szkole, w której pracuje**. U podstaw takiej oceny znajduje się prawdopodobnie obawa nauczycieli, iż przyznanie się to tego typu problemów w swojej klasie będzie źle widziane zarówno przez dyrekcję szkoły lub inne osoby np. rodziców, oceniających pracę nauczycieli. Ponieważ badaniami objęto znaczną część wychowawców kl. III kl. gimnazjów i II klas szkół PG można uznać, iż **bliższy rzeczywistości będzie obraz wspomnianych problemów widziany z perspektywy całej szkoły**.

Najważniejsze wyniki badania

2/12

- Jako poważny problem w skali szkoły badani wychowawcy oraz pedagodzy/psychologowie ze szkół gimnazjalnych najczęściej wskazywali **nadmierne używanie internetu przez uczniów (80%) oraz wagarowanie (52,5%)**. Kolejnymi poważnymi zachowaniami problemowymi uczniów w gimnazjach – w opinii nauczycieli – było **wulgarnie zachowanie, brak kultury osobistej, używanie e-papierosów przez uczniów oraz przemoc i agresja między uczniami realizowana za pomocą internetu i telefonów komórkowych (wszystkie wskazania po 45%)**.
- W grupie pedagogów i wychowawców z **tyskich szkół PG** najwięcej respondentów – średnio siedmiu na dziesięciu uczestniczących w badaniu – wskazało na **cztery główne problemy wychowawcze w „swojej” szkole: nadmierne używanie internetu (72%), palenie papierosów przez uczniów (70%), używanie e-papierosów przez uczniów (66%), wagarowanie (66%)**. 28% badanych uważa, że jednym z problemów wychowawczych w ich szkole jest **wulgarnie zachowanie, brak kultury osobistej**, a co piąty (20%) – że jest nim **picie alkoholu przez uczniów**.
- W ciągu ostatnich 12 miesięcy **rozmowy z rodzicami na temat palenia przez uczniów papierosów musiało przeprowadzić 3/4 wychowawców i pedagogów oraz psychologów w tyskich gimnazjach (75%) i 3/5 w szkołach PG (60%)**. Niemal co drugi nauczyciel z gimnazjum podejmował takie rozmowy **raz lub dwa razy w roku (45%)**, co czwarty – **kilka razy (25%)**, a co dwudziesty – **raz w miesiącu (5%)**. W grupie **nauczycieli PG** częstotliwość rozmów z rodzicami nt. palenia papierosów przez uczniów była **niższa. 28% badanych** podejmowało je **raz lub dwa razy, co piąty wychowawca/pedagog – kilka razy (20%)**, a **12% badanych – raz w miesiącu**.
- **Znacznie mniejsza część nauczycieli prowadziła rozmowy z rodzicami w związku z piciem alkoholu przez uczniów**. W szkołach gimnazjalnych niemal 40% badanych nauczycieli (38%) odbyło tego typu rozmowę – **jeden lub dwa razy w roku, a 5% - kilka razy**. W grupie respondentów pracujących w tyskich **szkołach PG** odsetek ten jest zdecydowanie mniejszy niż w gimnazjach. **Co ósmy** wychowawca lub pedagog rozmawiał z rodzicami w szkole z powodu picia napojów alkoholowych przez uczniów **raz lub dwa razy (12%)**, a **co dwunasty – kilka razy (8%)**.
- O konieczności przeprowadzenia rozmów z rodzicami **na temat używania przez młodzież narkotyków mówił co dziesiąty badany nauczyciel z gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej (odpowiednio: 13% i 10%)**. W grupie nauczycieli gimnazjalnych odsetek prowadzących takie rozmowy z rodzicami był nieco większy. Podobne odsetki nauczycieli z gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych deklarowały konieczność rozmów dotyczących używania dopalaczy.

Najważniejsze wyniki badania

3/12

- **Aż 83% badanych wychowawców oraz pedagogów i psychologów uznało, że dla uczniów III klas gimnazjów w Tychach łatwo dostępne są papierosy, a kolejne 15% badanych oceniło, że są one średnio dostępne. Niewiele mniej, bo 78% respondentów uznało, że łatwo dostępne dla młodzieży są e-papierosy, a 20% uznało je za średnio dostępne. 3/5 badanych stwierdziło, że dla gimnazjalistów z badanych klas łatwo dostępne jest piwo i niemal taki sam odsetek wskazał, jako łatwo dostępne - wino (odpowiednio 60% i 58%). Trudniej wg badanych nauczycieli młodzieży z III klas gimnazjum jest zdobyć wódkę – dwóch na dziesięciu badanych nauczycieli produkt ten uznało za trudno dostępny. W kontekście stwierdzonej w badaniu **wysokiej dostępności napojów alkoholowych i papierosów** dla niepełnoletniej młodzieży warto rozważyć **przeprowadzenie badań „tajemniczego klienta”** połączonych z **działaniami interwencyjnymi kierowanymi do sprzedawców papierosów i napojów alkoholowych**. Realizacja tego typu działań w wielu miastach doprowadziła do ograniczenia dostępności ww. substancji**
- **Co trzeci wychowawca oraz pedagog/psycholog pracujący w tyskim gimnazjum (30%) uznał, że łatwo dostępne dla gimnazjalistów są dopalacze oraz kleje i inne substancje wziewne (używane w celu odurzania się). Po 13% nauczycieli III klas gimnazjów wyraziło opinię, że łatwo dostępne są amfetamina oraz marihuana lub haszysz. Co dziesiąty badany uznał ecstazy za produkt łatwo dostępny. „Twarde narkotyki”, tj. kokaina i heroina zostały uznane za łatwo dostępne przez po 5% badanych. Najtrudniej dostępną substancją psychoaktywną – zdaniem nauczycieli z gimnazjów – jest heroina (którą wskazało 65% badanych), kokaina (60%), amfetamina (48%), ecstazy (45%), marihuana lub haszysz (40%), dopalacze (23%) oraz substancje wziewne (13%).**
- **Wśród nauczycieli tyskich szkół ponadgimnazjalnych – w porównaniu do nauczycieli gimnazjalnych - zmniejszył się odsetek tych, którzy uważają, że wszystkie wymienione substancje (poza substancjami wziewnymi, np. klejem), są trudno dostępne. Największa różnica pomiędzy opiniami nauczycieli badanych typów szkół ma miejsce w przypadku **oceny dostępności marihuany lub haszyszu** (za trudno dostępne uznało je 13% nauczycieli gimnazjalnych i 28% nauczycieli ponadgimnazjalnych). Jeśli chodzi o substancje wziewne, np. klej, odsetek badanych wychowawców oraz pedagogów i psychologów ze szkół PG uznających je za produkt trudno dostępny wzrósł o ponad połowę w stosunku do odsetka wypowiedzających się na ten sam temat nauczycieli gimnazjum (odpowiednio: 28% vs 13%).**

Najważniejsze wyniki badania

4/12

- **Najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy wśród uczniów w opinii badanych wychowawców i pedagogów jest używanie przez uczniów wulgaryzmów i obraźliwych słów w stosunku do kolegów. Jedna trzecia badanych nauczycieli pracujących w tyskich gimnazjach (33%) i jedna piąta ze szkół PG (22%) stwierdziła, że takie zachowania występują w ich szkołach prawie codziennie lub codziennie.**
- Drugą w kolejności najbardziej rozpowszechnioną zdaniem respondentów formą przemocy wśród uczniów jest **wysmiewanie się z innego ucznia**. W opinii badanych nauczycieli zachowania tego typu **najczęściej zdarzają się w gimnazjach. Aż 18% nauczycieli pracujących w tej grupie przyznało, że do takich zachowań dochodzi prawie codziennie lub codziennie**, a 23% stwierdziło, że zdarzają się raz w tygodniu. **W szkołach PG zachowania takie zdarzają się dużo rzadziej. Tylko 2% badanych nauczycieli z II klas tych szkół uważa, że dzieje się to prawie codziennie lub codziennie**. Najwięcej, bo 34% badanych zadeklarowało, że zachowanie takie miało miejsce kilka razy, ale drugą co do wysokości odpowiedzią było nigdy (26%).
- Kolejną poważną formą przemocy, do której dochodzi w tyskich szkołach, jest **zastraszanie lub grożenie innemu uczniowi**. O tym, że zachowania tego typu miały miejsce **prawie codziennie lub codziennie** mówili **wyłącznie nauczyciele gimnazjum (5%)**. W szkołach ponadgimnazjalnych historie takie nie zdarzały się ani codziennie, ani raz w tygodniu. W ciągu ostatnich 12 miesięcy sytuacje takie najczęściej miały miejsce **raz lub dwa razy** – częściej w gimnazjach (40%) niż w szkołach PG (28%). **58% nauczycieli szkół PG i 28% nauczycieli gimnazjów uznało, że w ostatnich 12 miesiącach w ogóle nie spotkało się z tego typu zachowaniami w swojej szkole**.
- Ostatnią z analizowanych form przemocy psychicznej było **zmuszanie ucznia do oddania cennego przedmiotu**. Z takimi zachowaniami spotkał się **co piąty nauczyciel gimnazjum i co ósmy nauczyciel szkoły PG** (odpowiednio 22% i 12%). Zarówno w gimnazjach, jak i w szkołach ponadgimnazjalnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy sytuacje tego typu **najczęściej miały miejsce raz lub dwa razy (odpowiednio 13% i 10%)**. **Większość badanych podkreśliła, że do takich zdarzeń dochodzi sporadycznie – kilka razy (8% w gimnazjum, 2% w szkole ponadgimnazjalnej), raz w tygodniu (3% w gimnazjum)**.

Najważniejsze wyniki badania

5/12

- Jedną z form przemocy psychicznej coraz częściej pojawiającą się wśród młodzieży jest **agresja w tzw. cyberprzestrzeni** (wyśmiewanie, rozpowszechnianie nieprawdziwych lub poufnych informacji dot. przede wszystkim życia prywatnego oraz relacji interpersonalnych). Podstawowymi urządzeniami wykorzystywanymi w ramach tego typu zachowań są internet i telefon komórkowy. Aż **85% wychowawców i pedagogów ze szkół gimnazjalnych oraz 52% pracujących w szkołach PG przyznało, że w „ich szkołach” w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzały się tego typu zachowania przemocowe**. Niestety, nie są to zachowania sporadyczne. **W gimnazjach w ciągu ostatniego roku 38% nauczycieli zauważyło takie sytuacje raz lub dwa razy (38%), a 30% - kilka razy**. Zdarzały się jednak również sytuacje częstsze: raz w miesiącu (8%), raz w tygodniu (8%), a nawet prawie codziennie lub codziennie (3%). **W szkołach PG skala takich zachowań jest dużo mniejsza. 32% nauczycieli deklarowało, że w „ich” szkołach agresja w cyberprzestrzeni miała miejsce raz lub dwa razy, 18% - kilka razy, a 2%, że raz w miesiącu**. Żaden z nauczycieli nie zaobserwował tej formy przemocy raz w tygodniu oraz prawie codziennie lub codziennie.
- **92% wychowawców i pedagogów pracujących w szkołach gimnazjalnych oraz 66% pracujących w szkołach PG odnotowało w ciągu ostatnich 12 miesięcy przypadki popychania się i szarpania przez uczniów**. Prawie czterech na dziesięciu badanych nauczycieli z gimnazjów (23%) przyznało, iż do tego typu zachowań dochodzi **prawie codziennie lub codziennie, a drugie tyle, że zdarzają się raz w tygodniu** (23%). W szkołach PG skala zjawiska jest dużo mniejsza. 34% nauczycieli z tych szkół deklarowało, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy raz lub dwa razy było świadkiem takiej sytuacji, 18% - kilka razy, żaden – codziennie lub prawie codziennie. **Przypadki bicia się uczniów odnotowało 67% nauczycieli w tyskich gimnazjach i 34% nauczycieli z tyskich szkół PG**. 28% nauczycieli gimnazjalnych deklarowało, że miało to miejsce **raz lub dwa razy**, a 23% - **kilka razy**. Po 5% badanych zaobserwowało przypadki bicia się uczniów **raz w miesiącu i prawie codziennie lub codziennie**. W szkołach PG skala zjawiska jest dużo mniejsza. 22% nauczycieli zaobserwowało taką sytuację raz lub dwa razy, 8% - kilka razy, a 4% - raz w tygodniu.
- **Co dwunasty nauczyciel pracujący w tyskim gimnazjum (8%) stwierdził, że często lub bardzo często nie otrzymywał wsparcia od swoich współpracowników w szkole**. W grupie nauczycieli szkół PG podobną opinię wyraziło dwa razy więcej nauczycieli (16%). **61% nauczycieli gimnazjum twierdziło, że sytuacja taka miała miejsce bardzo rzadko lub rzadko albo nie zdarzyła się nigdy**, (zagregowane odpowiedzi, odpowiednio: 11%, 42%, 8%). W przypadku szkół ponadgimnazjalnych – było to 59% nauczycieli (zagregowane odpowiedzi, odpowiednio: 14%, 33%, 12%).

Najważniejsze wyniki badania

6/12

- **100% nauczycieli gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych czuje się przeciążonych liczbą obowiązków związanych z pracą w szkole. Nieco ponad połowa nauczycieli gimnazjum deklaruje, że dzieje się to bardzo często lub często (52%), 28% - że czasami, a 19% - że rzadko lub bardzo rzadko (zagregowane odpowiedzi). W przypadku szkół ponadgimnazjalnych (PG) średnio co trzeci nauczyciel deklaruje, że dzieje się to bardzo często lub często (35%), a 37% uważa, że do takich sytuacji dochodzi czasami. Co czwarty badany nauczyciel uważa zdarza się to bardzo rzadko lub rzadko (28% - zagregowane odpowiedzi).**
- **Trzy czwarte nauczycieli pracujących w gimnazjach (75%) i zbliżony odsetek zatrudnionych w szkołach PG (78%) uważa, że przełożeni w pracy nie wspierają ich. Co dziesiąty nauczyciel gimnazjum uważa, że dzieje się to często lub bardzo często (11%), podobnie co dwunasty nauczyciel szkoły ponadgimnazjalnej (8%). Podkreślić trzeba natomiast, że sytuacje takie najczęściej zdarzają się rzadko lub bardzo rzadko (zagregowane odpowiedzi dla gimnazjum: 37%, dla szkół ponadgimnazjalnych: 45%). Jednak bez takiego wsparcia trudno wyobrazić sobie rozwój zawodowy i poszukiwanie nowych, kreatywnych form pracy pedagogicznej z młodzieżą.**
- **Średnio co czwarty nauczyciel z gimnazjum (28%) i co piąty ze szkoły PG (18%) stwierdził, że często lub bardzo często ma poczucie, że jego wpływ na to, co realizuje się w szkole jest zbyt mały. Nigdy takiego poczucia nie mają bardzo niskie odsetki badanych nauczycieli: 3% z gimnazjum, 2% ze szkół PG.**
- **Ponad 60% nauczycieli (gimnazjum: 62%, szkoły PG: 64%) zarówno szkół gimnazjalnych, jak i PG deklarowało, że współpracownicy w ich szkołach nigdy nie rywalizują z nimi lub że robią to bardzo rzadko. 22% nauczycieli gimnazjalnych przyznało, iż czasami spotykało się w swojej szkole z rywalizacją ze strony innych nauczycieli, podobnie deklarował co ósmy nauczyciel tyskiej szkoły PG (12%).**
- Kolejną ważną kwestią poruszoną w badaniu była **częstotliwość krytycznych ocen dotyczących pracy nauczycieli w szkole – wyrażanych przez przełożonych (dyrektorów szkół) – i jednocześnie brak wskazówek z ich strony, pokazujących, jak poprawić popełniane błędy. 44% nauczycieli gimnazjalnych spotkało się z taką sytuacją, podobnie jak 51% nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych. Sytuacje takie są – zgodnie z deklaracjami badanych – najczęściej rzadkie lub bardzo rzadkie (30% - gimnazja, 34% - szkoły ponadgimnazjalne). Często lub bardzo często (zagregowane odpowiedzi) z sytuacjami takimi spotykało się 9% badanych nauczycieli gimnazjalnych.**

Najważniejsze wyniki badania

7/12

- 8% badanych nauczycieli w gimnazjach i 6% badanych w szkołach PG przyznało, iż *czasami* doświadczali w swojej pracy przykrych sytuacji ze strony innych nauczycieli, którzy podważali ich opinię i kompetencje w sprawach, na których się dobrze znali. Średnio co szósty nauczyciel gimnazjum (17%) i co siódmy nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej (15%) przyznał, iż *czasami* czują się osamotnieni w pracy i zdani tylko na siebie.
- Średnio co trzeci nauczyciel szkoły gimnazjalnej (36%) i ponadgimnazjalnej (29%) przyznał, iż był w szkole obiektem złośliwych uwag i dowcipów ze strony innych nauczycieli (kolegów i koleżanek w pracy). Z reguły tego typu zdarzenia występują *rzadko lub bardzo rzadko* (zagregowane odpowiedzi: 33% - gimnazja, 22% - szkoły PG).
- Ważnym elementem wpływającym na klimat szkoły oraz kondycję psychiczną nauczycieli są także wzajemne relacje. Miarą dobrych relacji pomiędzy dyrektorem szkoły i nauczycielami było pytanie dot. wymagań, jakie w opinii nauczycieli stawiają im dyrektorzy szkół. Chodziło w nim o ustalenia, jak wielu nauczycieli ma poczucie, że wymagania, jakie stawia przed nimi dyrekcja szkoły są szczególne i nie dotyczą innych osób. Problem ten występuje w obu grupach badanych nauczycieli na bardzo podobnym poziomie (36% - gimnazjum, 37% - szkoła ponadgimnazjalna). Większość badanych przyznaje, iż takie sytuacje zdarzają się *bardzo rzadko*. Jednak drugim co do liczebności wskazaniem było, że sytuacje takie dzieją się *czasami* (17% w gimnazjach, 15% w szkołach ponadgimnazjalnych).
- 70% nauczycieli z tyskich gimnazjów i 64% ze szkół PG spotkało się w swojej pracy z lekceważeniem i brakiem szacunku ze strony uczniów. Najczęściej w obu typach szkół sytuacje takie zdarzały się *raz lub dwa razy* albo *kilka razy*. 5% badanych w gimnazjach oświadczyło jednak, że z lekceważeniem i brakiem szacunku ze strony uczniów spotyka się prawie codziennie lub codziennie.
- Wśród nauczycieli pracujących w gimnazjach prawie co czwarty (23%) stwierdził, iż *raz lub dwa razy* w ciągu ostatnich 12 miesięcy znalazł się w sytuacji, w której uczeń zachowywał się tak, jakby był pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających (tak samo twierdziło 14% nauczycieli w szkołach ponadgimnazjalnych). Zbliżone odsetki badanych (3% i 4%) deklarowały, że sytuacje takie miały miejsce kilka razy w roku.

Najważniejsze wyniki badania

8/12

- Jednym z najczęściej występujących zachowań agresywnych, jakie zdarzają się uczniom wobec nauczycieli, jest **ignorowanie lub odmowa wykonania polecenia nauczyciela**. Z takim zachowaniem uczniów – w ciągu ostatnich 12 miesięcy – spotkało się **aż 80% pedagogów z gimnazjów i 66% ze szkół ponadgimnazjalnych**. Średnio co trzeci respondent z badanych szkół przyznał, iż takie zachowania uczniów zdarzały się **raz lub dwa razy** (odpowiednio: gimnazjum – 30%, szkoły ponadgimnazjalne – 36%). **Co trzeci nauczyciel gimnazjum (33%) i co piąty nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej (24%)** zachowań takich doświadczył **kilka razy**. Pozostałe wskazania były już mniej liczebne. W szkołach gimnazjalnych tylko 8% badanych nauczycieli, a w ponadgimnazjalnych 4%, przyznało, iż co najmniej raz w miesiącu było ignorowanych przez uczniów. **Po 5% badanych respondentów z gimnazjum twierdziło, że zdarzyło się to raz w tygodniu lub prawie codziennie**.
- Średnio co drugi wychowawca lub pedagog pracujący w tyskich szkołach gimnazjalnych (52%) i ponadgimnazjalnych (46%) przyznał, iż w ostatnich 12 miesiącach uczniowie nieprzyjemnie skomentowali jego wypowiedź lub przejęzyczenie. W gimnazjum co trzeci badany (33%) doświadczył tego **raz lub dwa razy**, co siódmy – **kilka razy** (15%), co dwudziesty – **raz w miesiącu** (5%). W przypadku szkół ponadgimnazjalnych prawie 40% respondentów doświadczyło takiej **sytuacji raz lub kilka razy w roku** (38%), co siedemnasty badany – **kilka razy** (6%), a co pięćdziesiąty – **raz w miesiącu** (2%).
- **25% nauczycieli gimnazjalnych i 14% nauczycieli ponadgimnazjalnych przyznało, iż w okresie ostatniego roku przynajmniej raz uczeń użył wobec niego obraźliwych lub wulgarnych słów**. Na ogół sytuacje takie miały miejsce raz lub dwa razy (20% - nauczyciele gimnazjum, 14% - szkół ponadgimnazjalnych).
- **Co dziesiąty nauczyciel pracujący w szkole gimnazjalnej (10%) stwierdził, iż w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyła mu się taka sytuacja, podczas której uczeń mu groził – miało to miejsce raz lub dwa razy**. Żaden z nauczycieli pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie miał podobnych doświadczeń. **Również żaden z nauczycieli gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych nie był w ciągu ostatnich 12 miesięcy ofiarą agresji fizycznej ze strony ucznia** (popchnięcia, szarpnięcia lub uderzenia). **Żadnemu nie zostały również zniszczone przez ucznia rzeczy należące do nauczyciela**.

Najważniejsze wyniki badania

9/12

- **Rzadko zdarzało się, że uczeń szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej (odpowiednio: 7% i 8%) nagrywał nauczyciela telefonem komórkowym bez jego zgody. Zdarzyło się to raz lub dwa razy 8% nauczycieli gimnazjalnych i 6% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych. Jeszcze rzadsze były przypadki agresywnych zachowań uczniów w internecie skierowanych przeciwko nauczycielom. Po 2% badanych wychowawców i pedagogów pracujących w tyskich szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych przyznało, iż w ciągu ostatniego roku doświadczyło takiej formy agresji ze strony uczniów.**
- **W badaniu analizowano także kwestię relacji wychowawców i pedagogów szkolnych z rodzicami uczniów w oparciu o informacje dotyczące odpowiedzi na pytanie o to, ilu rodziców nawiązuje z nauczycielami zadowolającą współpracę przy rozwiązywaniu problemów wychowawczych uczniów. Ponad ¾ nauczycieli pracujących w tyskich gimnazjach (77%) oraz 2/3 zatrudnionych w szkołach PG (64%) jest przekonana, że taką współpracę nawiązuje *większość* lub *prawie wszyscy* rodzice. Co siódmy nauczyciel tyskiego gimnazjum (14%) oraz co piąty nauczyciel liceum, technikum lub szkoły zawodowej (22%) uznał, że *mniej więcej połowa* rodziców uczniów nawiązuje z nim zadowolającą współpracę. Jedynie co jedenasty nauczyciel gimnazjum (9%) i co siódmy nauczyciel ze szkoły ponadgimnazjalnej (14%) deklarował, że *mniejszość* rodziców nawiązuje z nim zadowolającą współpracę.**
- **Prawie co piąty nauczyciel z gimnazjum (19%) i ze szkoły PG (18%) jeszcze *nigdy* nie doświadczył lekceważenia ze strony rodziców swoich uczniów. Ponad jedna trzecia respondentów z gimnazjów (35%) oraz ponad jedna czwarta badanych ze szkół ponadgimnazjalnych (28%) deklarowała, że sytuacje takie miały miejsce *bardzo rzadko*. *Czasami* z lekceważeniem ze strony rodziców uczniów spotykało się 19% badanych z gimnazjów i 30% ze szkół PG. Co szósty nauczyciel gimnazjalistów (16%) i co siódmy pracujący w tyskim liceum, technikum lub szkole zawodowej (14%) stwierdził, że tego typu sytuacje zdarzały mu się *często lub bardzo często*.**
- **Średnio co czwarty badany nauczyciel z obu typów szkół jeszcze *nigdy* nie spotkał się z krytyką swojej pracy wyrażoną przez rodziców uczniów (gimnazja: 27%, szkoły PG: 24%). Jednocześnie oznacza to, że takie przykre doświadczenia miało dotąd około 75% badanych. Prawie połowa (49%) nauczycieli gimnazjów przyznała, że sytuacje pojawiały się *bardzo rzadko* lub *rzadko* (zagregowane odpowiedzi: 35% i 14%). Co piąty nauczyciel gimnazjalny (19%) deklarował, że działa się tak *czasami*, a co dwudziesty – że *często* (5%). Bardzo podobne deklaracje składali nauczyciele ze szkół PG.**

Najważniejsze wyniki badania

10/12

- Oceniając kondycję zawodową badanych, zapytano ich m.in. o to, jak często czują się bezradni w związku z problemowymi zachowaniami uczniów w szkole. **Często** lub **bardzo często** takie uczucia przeżywa **co szósty** nauczyciel gimnazjum (18% - zagregowane odpowiedzi) i 6% nauczycieli ze szkół PG. **Średnio co czwarty** badany wychowawca i pedagog z gimnazjum przyznał, iż **czasami** towarzyszyło mu poczucie bezradności związanej z problemowymi zachowaniami uczniów (25%). Wśród **pedagogów ze szkół PG** taką opinię wyraziło aż **42%** ankietowanych. Wyniki badań wskazują, iż nieco **rzadziej bezradni wobec problemowych zachowań swoich uczniów byli nauczyciele pracujący w tyskich szkołach PG**. Odsetek badanych, którzy przyznali, iż **bardzo rzadko** mieli poczucie bezradności wobec uczniów ze swojej szkoły wynosił 28% (wobec 23% nauczycieli gimnazjalnych).
- **Analizując kondycję zawodową badanych nauczycieli, zapytano ich również o to, jak często czują się bezradni w związku z postawami rodziców uczniów sprawiających problemy wychowawcze w szkole.** Dobra współpraca z rodzicami jest jednym z elementów mających istotny wpływ na skutecznych oddziaływań profilaktycznych podejmowanych w szkole. **Czterech na dziesięciu wychowawców i pedagogów pracujących w tyskich gimnazjach (43%) bardzo często lub często** odczuwało bezradność w związku z postawami rodziców uczniów sprawiających **poważniejsze problemy wychowawcze**. Analogiczne odpowiedzi wskazało o połowę mniej nauczycieli ze szkół PG. **Co czwarty nauczyciel gimnazjum i niemal czterech na dziesięciu ze szkoły PG** (odpowiednio 25% i 38%) deklarowało, że poczucie bezradności w związku z postawami rodziców, odczuwali **czasami**. **Rzadko lub bardzo rzadko** bezradność wobec rodziców „trudnych wychowawczo uczniów” odczuwało **33% badanych z gimnazjów i 36% badanych ze szkół PG**.
- **Poczucie wątplenia w sens swojej pracy jest jednym z kluczowych elementów decydujących o kondycji zawodowej badanych nauczycieli.** Prawie **2/3** wychowawców i pedagogów pracujących w gimnazjach (67%) i aż **80%** nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (PG) przyznało, iż w różnych okresach czasu miało poczucia wątplenia w znaczenie swojej pracy. **Częste** lub **bardzo częste** poczucie wątplenia odczuwało 3% nauczycieli szkół gimnazjalnych i dwa razy więcej w szkołach PG (6%). **Rzadko** lub **bardzo rzadko** poczucie wątplenia deklarowało **43% nauczycieli gimnazjów i 44% nauczycieli ze szkół PG** (odpowiedzi zagregowane). Natomiast **czasami** w sens swojej pracy wątpiło 23% uczących w gimnazjach i 30% uczących w szkołach PG. **Nigdy** w znaczenie swojej pracy nie wątpił **co trzeci nauczyciel z gimnazjum i co piąty nauczyciel ze szkoły PG**.

Najważniejsze wyniki badania

11/12

- Badanych zapytano także, czy mają **poczucie emocjonalnego wyczerpania swoją pracą**. Zdecydowana większość respondentów miała już w swoim życiu poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą - 92% w gimnazjach i 86% w szkołach PG. Średnio co trzeci badany wychowawca i pedagog z gimnazjum (35% - odpowiedzi zagregowane) i szkoły PG (34% - odpowiedzi zagregowane) przyznał, iż **rzadko lub bardzo rzadko** miał tego typu odczucia. Co trzeci badany z obu typów szkół oświadczył, że miało to miejsce **czasami** (gimnazjum – 33%, szkoła ponadgimnazjalna – 30%). Co czwarty badany nauczyciel w gimnazjum (26% - zagregowane odpowiedzi) i co piąty w szkołach ponadgimnazjalnych (22% - zagregowane odpowiedzi) stwierdził, że **często** lub **bardzo często** towarzyszyło mu **poczucie emocjonalnego wyczerpania pracą**.
- Większość respondentów we wszystkich rodzajach badanych szkół jest przekonana o swoich umiejętnościach w zakresie rozwiązywania problemów w pracy. 83% (odpowiedzi zagregowane) nauczycieli pracujących w gimnazjach oraz 68% (odpowiedzi zagregowane) w szkołach ponadgimnazjalnych stwierdziło, iż **często** lub **bardzo często** potrafią skutecznie rozwiązywać problemy w swojej pracy w szkole. Warto jednak zwrócić uwagę, iż co siódmy badany nauczyciel w gimnazjum (15%) i dwa razy więcej nauczycieli w szkole PG (30%) nie miało w tej kwestii jednoznacznej opinii. Wybierając odpowiedź „*czasami*” pedagodzy ci wskazywali jednocześnie, iż w różnych sytuacjach nie umieli satysfakcjonująco poradzić sobie z problemami w pracy. 2% nauczycieli ze szkół PG wybrało odpowiedź **bardzo rzadko**, a 3% nauczycieli gimnazjalnych – **nigdy**.
- 85% nauczycieli z tyskich gimnazjów przyznało, iż miało kiedyś poczucie wypalenia swoją pracą zawodową. Podobną opinię wyraziło 80% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych. 16% (odpowiedzi zagregowane) badanych nauczycieli pracujących w gimnazjum i 12% ze szkół PG (odpowiedzi zagregowane) deklarowało w badaniu, że **poczucie wypalenia zawodowego odczuwało często** lub **bardzo często**. Zwraca uwagę odpowiedź *czasami* – zaznaczyła ją prawie połowa nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych (48%). Ponad połowa (53%) - odpowiedzi zagregowane) nauczycieli gimnazjalnych i co piąty nauczyciel szkół PG (20%) deklarowało, że **poczucie wypalenia zawodowego zdarza im się rzadko** lub **bardzo rzadko**. 15% nauczycieli z tyskich gimnazjów deklarowało, iż **nigdy nie zdarzyło im się poczucie wypalenia swoją pracą zawodową**. Podobnie 20% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych.

Najważniejsze wyniki badania

12/12

- Obie objęte badaniem grupy nauczycieli są zainteresowane podnoszeniem **swoich kompetencji zawodowych**. Zdecydowanie najciekawszym obszarem szkoleń w opinii badanych ze szkół ponadgimnazjalnych i gimnazjów jest **doskonalenie umiejętności pracy z dziećmi z zaburzeniami zachowań**. W tego typu szkoleniu chciałoby uczestniczyć 65% nauczycieli pracujących w szkołach ponadgimnazjalnych i 78% wychowawców i pedagogów z gimnazjów. To były najwyższe wskazania w obu badanych grupach nauczycieli. **Problemy związane z przemocą w rodzinie** nauczyciele obu typów szkół wskazali jako **drugi temat, który chcieliby zgłębić** (odpowiednio: 50% nauczycieli gimnazjów i 51% nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych). Warto także podkreślić, iż tematem szkolenia, którym bardzo zainteresowani są nauczyciele tyskich **szkół ponadgimnazjalnych** jest – **twórcze i krytyczne myślenie**. Co drugi badany w tej grupie nauczycieli (49%) chciałby uczestniczyć w takim szkoleniu (tylko co czwarty nauczyciel szkół gimnazjalnych). Należy również zwrócić uwagę na wysoki odsetek respondentów – zwłaszcza w szkołach ponadgimnazjalnych – którzy wskazali jako preferowany temat szkolenia: **radzenie sobie ze stresem i wypaleniem zawodowym (45%), podejmowanie decyzji i rozwiązywanie problemów (39%)** oraz **radzenie sobie z trudnymi emocjami (37%)**. Taki wybór dokonany przez nauczycieli jednoznacznie wskazuje na dużą potrzebę szkoleń skoncentrowanych na poprawie kondycji psychicznej respondentów. Umiejętność lepszego radzenia sobie ze stresem oraz złymi emocjami to jeden z kluczowych elementów tego typu projektów.
- **Co czwarty nauczyciel pracujący w tyskich gimnazjach stwierdził, iż mając raz jeszcze możliwość dokonania wyboru zawodu zdecydowanie wybrałby profesję nauczyciela (25%)**. Tę samą odpowiedź wybrało 18% nauczycieli/pedagogów ze szkół ponadgimnazjalnych. Zdecydowanie gorszy wskaźnik pozytywnego stosunku do zawodu nauczyciela odnotowano w grupie pedagogów i wychowawców pracujących w gimnazjach. **Prawie trzech na dziesięciu respondentów z tej grupy badanych (28%) przyznało, że gdyby mogli raz jeszcze dokonać wyboru swojego zawodu – nie wybraliby zawodu nauczyciela** (zagregowane odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie”). Przeciwnego zdania było 60% nauczycieli w tej frakcji, którzy uznali, że – **ponownie wybraliby zawód nauczyciela** (zagregowane odpowiedzi, odpowiednio 25% i 35%). Jeśli chodzi o **nauczycieli ze szkół ponadgimnazjalnych**, to **co szósty z nich (18%) przyznał, że nie wybrałby ponownie zawodu nauczyciela**. 46% badanych z tej grupy deklaruje przywiązanie do swojego zawodu (nie chciałoby go zmieniać) a **co trzeci (36%) ma w tej sprawie bardzo istotne wątpliwości – wskazując odpowiedź „trudno powiedzieć”**.